

Översiktsplan 2050

Antagandehandling

LILLA EDETS
KOMMUN

1	INLEDNING	4
1.1	Vad är en översiktsplan?	4
1.2	Gällande översiktsplaner	4
1.3	Process och beslut	5
2	UTGÅNGSPUNKTER	7
2.1	Lilla Edets kommun igår – historisk utveckling.....	7
2.2	Lilla Edets kommun idag.....	9
2.3	Lilla Edets kommun i framtiden.....	15
2.4	Mål och styrdokument.....	19
3	MÅL OCH UTVECKLINGSINRIKTNING	24
3.1	En dynamisk kommun som en del av navet i en stark arbetsmarknadsregion	24
3.2	En lokalt förankrad tillväxt för en levande kommun.....	24
3.3	Grönska och vatten som möjliggörare.....	24
3.4	Enkelt att leva.....	24
3.5	Koppling till globala mål och nationella miljömål.....	25
3.6	Utvecklingsinriktning.....	27
4	MARK- OCH VATTENANVÄNDNING - STÄLLNINGSTAGANDEN	32
4.1	Ställningstaganden för hela kommunen	32
4.2	Ställningstagande per markanvändningskategori	48
4.3	Tätorternas utveckling.....	59
5	REGIONALA OCH STATLIGA INTRESSEN	67
5.1	Riksintressen	67
5.2	Regionala och mellankommunala frågor.....	73
6	VÄRDEN ATT TA HÄNSYN TILL I PLANERINGEN.....	77
6.1	Landsbygdsutveckling i strandnära läge (LIS) och strandskydd.....	77
6.2	Miljö kvalitetsnormer (MKN).....	77
6.3	Naturvård, skyddade områden och friluftsliv	86
6.4	Areella näringar.....	91
6.5	Regionala och kommunala kulturmiljöintressen	93
6.6	Hälsa och säkerhet.....	95
6.7	Teknisk infrastruktur	104
7	PLANENS GENOMFÖRANDE.....	107

7.1	Genomförande i samverkan.....	107
7.2	Genomförandeprocessen i Lilla Edets kommun.....	108
7.3	Utbyggnadsordning	109
7.4	Tillstånd och rättigheter.....	110
7.5	Tillförsäkran av marktillgång.....	110
7.6	Fortsatt arbete inom översiktlig planering.....	110
8	KONSEKVENSER	111
8.1	Miljökonsekvenser	111
8.2	Ekonomiska konsekvenser	114
8.3	Sociala konsekvenser	117
9	UNDERLAG	119
9.1	Politiskt beslutade underlag.....	119
9.2	Underlag som inte är politiskt beslutade	119

Förord

Vi gör det tillsammans – en översiktsplan för utveckling

Hur vill vi att Lilla Edet ska se ut om 10, 20 eller 30 år? Det är en fråga vi nu tar oss an tillsammans. Översiktsplanen är ett av kommunens viktigaste och mest långsiktiga styrdokument – ett verktyg för att forma framtiden för oss som bor och verkar här idag, och för dem som kommer efter oss.

Översiktsplanen ger oss möjlighet att lyfta blicken och diskutera hur vi vill att vår kommun ska utvecklas. För att många olika intressen ska kunna leva och utvecklas hållbart över tid, behöver vi göra avväganden som skapar en god framtid för både nuvarande och kommande generationer. De avvägandena gör vi i översiktsplanen.

Översiktsplanen vägleder beslut om hur mark- och vattenområden ska användas, och hur den byggda miljön ska utvecklas, bevaras och stärkas. Det handlar om var det är bäst att bygga nya bostäder, var verksamhetsområden ska etableras, vilka kommunikationsstråk som är viktigast – och vilka områden som ska förbli orörda. Kort sagt: vi tar ställning till var och hur kommunen ska växa och utvecklas.

Vår nuvarande översiktsplan är från 2012. I samband med Planeringsstrategin 2023 konstaterade vi att den inte längre är aktuell. Dels för att den inte fullt ut fungerat vägledande, dels för att vissa kunskapsunderlag inte längre var aktuella. Sedan 2012 har både samhället och vår kommun förändrats – nya behov, nya möjligheter och nya utmaningar kräver en uppdaterad plan som speglar vår tid och våra ambitioner. Under 2024 och 2025 har vi därför jobbat med att, utifrån den gamla översiktsplanen, ta fram en ny aktuell översiktsplan som bättre speglar dagens behov och framtidens möjligheter.

Ambitionen är tydlig: vi vill ha en översiktsplan som möjliggör utveckling i hela kommunen. Det ska vara möjligt att bo och verka i hela Lilla Edet. För en effektiv markanvändning innebär det också att den största andelen nya bostäder fortsatt föreslås byggas i anslutning till våra centralorter. Min förhoppning är att vi tillsammans har skapat en översiktsplan som är hållbar över tid – där våra ställningstaganden är tydliga nog för att ge vägledning utan att vara begränsande och flexibla nog för att möta framtidens behov.

Arbetet med att ta fram den nya översiktsplanen har präglats av bred politisk samverkan. En styrgrupp med representanter från samtliga partier i kommunfullmäktige har bidragit med engagemang, kunskap och konstruktiva diskussioner. Det finns en stark samsyn kring kommunens övergripande utveckling, även om vi inte alltid är överens i detaljerna. Den samsynen är en styrka – och en grund för långsiktighet.

Jag vill också rikta ett varmt tack till alla invånare, företagare och föreningar som bidragit med kloka synpunkter och idéer. Att mötas och samtala om hur vi vill utveckla vår kommun är både viktigt och inspirerande. Ett stort tack även till kommunens medarbetare som med stort engagemang och kompetens tagit fram detta förslag.

Tillsammans har vi lagt grunden för en översiktsplan som pekar ut riktningen – och som ger oss kraft att fortsätta utveckla Lilla Edet som en attraktiv, hållbar och levande kommun.

Julia Färjhage (C)
Kommunstyrelsens ordförande

1 INLEDNING

I detta kapitel beskrivs vad en översiktsplan är, hur översiktsplanen är disponerad, hur processen att ta fram översiktsplanen har gått till samt vad lagen säger. En läsanvisning guidar läsaren till översiktsplanens olika delar.

1.1 Vad är en översiktsplan?

Alla kommuner ska enligt plan- och bygglagen (2010:900) ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunens yta. Översiktsplanen ska redovisa:

- Grunddragen ifråga om den avsedda användningen av mark- och vattenområden. Grunddragen ska framgå av en karta.
- Kommunens syn på hur den bebyggda miljön ska användas, utvecklas och **bevaras**.
- Hänsyn till riksintressen, miljö kvalitetsnormer och relevanta nationella och regionala mål och planer av betydelse för en hållbar utveckling inom kommunen.
- Hur kommunen avser tillgodose det långsiktiga behovet av bostäder.
- Eventuella områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen.
- Kommunens syn på risken för skador på den byggda miljön till följd av klimatrelaterade händelser som översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade, samt hur risken kan minska.
- Om översiktsplanen avviker från en regionplan för länet, på vilket sätt den gör det och skälen för avvikelsen.
- Sådana områden och verksamheter som angår två eller flera kommuner eller är av regional betydelse.
- En redovisning av översiktsplanens väsentliga konsekvenser.

Översiktsplanen visar kommunens vilja för den långsiktiga samhällsutvecklingen. Översiktsplanen är inte juridiskt bindande men ska ligga till grund för kommunala beslut i olika frågor, så som detaljplaner och bygglov. Den ska också kunna användas av andra som fattar beslut om åtgärder i den fysiska miljön. Översiktsplaner ger inga rättigheter eller skyldigheter för staten, kommunen eller den enskilda medborgaren, därför kan de inte överklagas i sak. Översiktsplanen kan dock överklagas utifrån administrativa grunder. Översiktsplanen omfattar såväl kommunägd mark som privatägd mark, eftersom kommunen har så kallat planmonopol.

1.2 Gällande översiktsplaner

Lilla Edets kommun har [*två gällande översiktsplaner*](#). Den kommunomfattande översiktsplanen antogs 2012. För Lödöse tätort finns en fördjupad översiktsplan från 2014 som fortsatt bedöms som aktuell. När den nya översiktsplanen antagits och vunnit laga kraft upphör de två tidigare översiktsplanerna att gälla.

Den fördjupade översiktsplanen för Lödöse har inarbetats och justerats något i den nya kommunomfattande översiktsplanen. När den nya översiktsplanen är beslutad kommer den fördjupade översiktsplanen istället övergå till att vara ett planeringsunderlag.

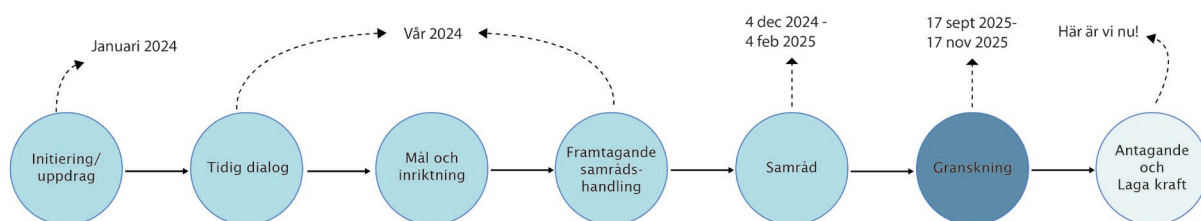
1.3 Process och beslut

Nedan beskrivs de olika stegen i framtagandet av den nya översiktsplanen, liksom kommunens organisation och dialogarbete. En läsanvisning till översiktsplanen finns också att ta del av.

1.3.1 Framtagande av översiktsplanen

Processen kring att ta fram en ny översiktsplan regleras i plan- och bygglagen. Innan kommunfullmäktige antar en översiktsplan ska planförslaget ha genomgått ett samråd och en granskning, och det är under dessa skeden som synpunkter från myndigheter, kommuner, allmänheten och andra berörda kan lämnas på planförslaget.

Just nu befinner sig översiktsplanen i granskningsskedet, vilket innebär det andra formella tillfället att tycka till om ett konkret förslag. Samrådet, där många synpunkter kom in, ägde rum under vintern 2024–2025. Utifrån synpunkterna har planförslaget bearbetats på nytt inför att det nu visas upp igen. För att se förändringar sedan samrådet, samt bemötande av inkomna synpunkter, se samrådsredogörelsen.

Figur 1. Bild över processen för framtagande av översiktsplanen. Bilden visar att uppdraget påbörjades i januari 2024 och att det nu är dags för antagande.

En översiktsplan kan normalt antas medföra betydande miljöpåverkan. Det innebär att en strategisk miljöbedömning ska genomföras inom ramen för framtagandet av en ny översiktsplan. Syftet med en strategisk miljöbedömning är att integrera miljöaspekter i planeringen och beslutsfattandet så att en hållbar utveckling främjas. Den strategiska miljöbedömningen är alltså samordnad med processen för att ta fram en översiktsplan.

Översiktsplanen är upprättad enligt plan- och bygglagen (2010:900) samt enligt [Boverkets ÖP-modell 2.1](#).

1.3.2 Dialog

För att få ett bredare underlag och en tidig förankring av översiktsplanen har kommunen utöver samrådet valt hålla ett antal tidiga dialoger med invånarna. Det sker både via kommunens webbplats och genom fysiska möten. Genom att nyttja kommunens app [Ett bättre Lilla Edet](#) kunde kommunen inhämta synpunkter digitalt dygnet runt under våren 2024. Utöver denna möjlighet fanns möjlighet till fysisk dialog vid kommunens deltagande i vårmärnader, Lilla Edetmässan och fika med

kommunalråden. Även det kommunala pensionärsrådet och högstadiel eleverna på Fuxernaskolan gavs tillfälle till dialog.

1.3.3 Organisation

Kommunstyrelsen ansvarar för arbetet med översiktsplaneringen. Kommunfullmäktige antar i sin tur översiktsplanen. Organisationen för arbetet med översiktsplanen har bestått av en politisk styrgrupp, en tjänstepersonstyrgrupp samt fokusgrupper med representanter från berörda kommunala förvaltningar. Den skrivande arbetsgruppen har bestått av konsulter från Tyréns AB tillsammans med kommunens projektledare.

1.3.4 Läsanvisning

Lilla Edets kommuns översiktsplan består av en digital karta, en planbeskrivning (detta dokument) och en strategisk miljöbedömning. Det finns också ett antal bilagor med fördjupande fakta. Kartan utgår från [Boverkets modell för översiktsplanering 2.1](#). Till antagandeskedet ska översiktsplanen omarbetas till en digital handling där text och karta kan läsas tillsammans.

Kommunens ställningstaganden om mark- och vattenanvändningen finns främst i kapitlet om Mark- och vattenanvändning, kapitlet om Regionala och statliga intressen, samt i den digitala kartan. Övriga kapitel ger viktig bakgrundsinformation samt konsekvensbeskrivning.

Kartan utgår från [Boverkets modell för översiktsplanering 2.1](#), med begrepp som är tänkta att vara gemensamma för alla svenska kommuner. Kartan är uppdelat i två lagergrupper:

- I lagergruppen *Mark- och vattenanvändning* redovisas grunddragen för den avsedda mark- och vattenanvändningen för hela kommunen (både pågående och planerad). I kartan finns klickbara geografiska ytor med beskrivning av området, ställningstaganden och hänsynstaganden. Beskrivningarna är fokuserade till de ytor som har förslag till ändrad eller utvecklad markanvändning.
- I lagergruppen *Riksintressen, LIS och andra värden* presenteras olika förutsättningar som behöver tas hänsyn till i planeringsarbetet.

2 UTGÅNGSPUNKTER

Nedan ges en historisk tillbakablick över kommunens utveckling samt en nulägesbild av kommunen vad gäller exempelvis bebyggelse, trafik, natur och friluftsliv samt näringsliv. Kapitlet redovisar också framtida befolkningstillväxt och antaganden om bostadsbehovet. Avslutningsvis finns en redogörelse för vilka mål och styrdokument översiktsplanen tagit utgångspunkt i.

2.1 Lilla Edets kommun igår – historisk utveckling

Lilla Edets kommun är en gammal kulturbygd med rik historia. Det finns fynd redan från äldre stenåldern, främst från västra delarna av kommunen. Kommunens läge utmed Göta älv har spelat stor roll för hur kommunen ser ut idag och kommunens västra delar har tidvis tillhört Danmark-Norge.

2.1.1 Tätorternas utveckling

Tätorten Lilla Edet är belägen på östra sidan om Göta älv och Ström på den västra. Det ursprungliga samhället ligger inom Fuxerna socken på östra sidan av Göta älv i kommunens västgötadel. Samhället var förr i tiden gästgiveriort, samt tingsställe för Flundre härad (lades ner 1896). Fram till 1926 fanns ingen bro mellan Lilla Edet och Ström som tillsammans med Göta utgör tätorten Lilla Edet. Lilla Edets kommun, i sin nuvarande form, bildades 1971 då Lilla Edet, Lödöse och Inlands Torpe slogs ihop till en kommun.

2.1.2 Göta älvs betydelse

Tidigare kallades Lilla Edet för Bergaström, som var namnet på både orten och det sydligaste vattenfallet som utgjorde ett fysiskt hinder för fartyg i Göta älv. Senare ändrades därför ortsnamnet till Lilla Edet vilket kopplar an till behovet att dra fartygen på land för att komma förbi de tre fallen som Lilla Edet, Stora Edet (I dag Trollhättan) och Vargön utgör.

Göta älv har under lång tid varit central för utvecklingen i området och under medeltiden var den en av Sveriges viktigaste transportleder då Lödöse tidvis var den enda svenska hamnen för import och export i Västerhavet. Timmer fraktades från Värmlandsskogarna och flottades ända ner till Lödöse och Kongahälla. Virket användes till "mastspiror" som var en typisk svensk exportvara så tidigt som på 1500-talet. När sedan Göteborg anlades 1621 behövdes mycket timmer för dess uppbyggnad.

2.1.3 Återupptäckten av Lödöse

I samband med utbyggnad av järnväg till Lilla Edet 1905 återupptäcktes den medeltida staden Lödöse. Lödöse var en av Sveriges första städer och grundades på 1000-talet. Staden hade en befolkning på runt 2000 personer och var landets enda import- och exporthamn i väster. Hamnen var särskilt viktig då det var förhållandevis lätt att frakta varor inåt landet och hit kom Hansans fartyg liksom resande. Lödöse brukar sägas vara Göteborgs vagga och var en av Sveriges mest betydande handelsstäder. Idag finns inga spår på ytan men utgrävningar har visat på att staden bland annat kom att ha borg, båtvarv, kloster, hospital och troligen sju kyrkor. Lödöses fall tros vara unionsstriderna på 1470-talet som tvingade svenska skeppare betala tullavgifter på väg till och från Lödöse och därför sågs det som nödvändigt att bygga en ny stad närmare Västerhavet. Städerna kom att kallas Gamla Lödöse och Nya Lödöse, numer Gamlestaden i Göteborg. Lödöse lades ner 1646 när stadsrättigheterna drogs in till följd av bränder och konkurrens från Göteborg och Vänersborg, och föll sedan i glömska till järnvägsbygget på 1900-talet då historien fick liv igen. Fynd från de många utgrävningarna i Lödöse finns bevarade på Lödöse museum.

2.1.4 Slussens historia och utveckling

Lilla Edet fick redan 1607 Sveriges första sluss. Anledningen var att det var svårt och mycket dyrt att lasta om handelsvaror för landfrakt via Edsvägen vidare mot staden Brätte - Vänersborgs föregångare, som fungerade som omlastningsplats. Slussen förstördes dock i ett av de många krigen som drabbade området men återuppbyggdes 1784. Slussen ersattes senast 1916.

2.1.5 Industriell utveckling

Parallellt med slussens etablering i Lilla Edet startades en sågverksrörelse. Detta brukar ses som starten på industriorten Lilla Edet även om det sedan innan ska ha funnits ett kalkbruk startat av kung Karl IX i Lilla Edet. Sågarna användes bland annat för att såga det flottade värmländska timret för Göteborgs uppbyggnad. Runt 1880 hade de flesta sågarna drabbats av dålig ekonomi och köpts upp av den senare grundaren till Lilla Edets pappersbruk som startade 1881. Därefter startade Inlands pappersbruk 1896. År 1905 grundades sulfitfabriken i Göta och 1919 grundades Älvsborgs pappersbruk.

Lilla Edets pappersbruk låg ursprungligen vid fallet men då platsen behövdes för elproduktion såldes den och fabriken har därefter flyttats ytterligare en gång innan dagens placering. Elproduktionen var viktig för att kunna kraftförsörja järnvägen mellan Stockholm och Göteborg och ett kraftverk stod klart 1926. Lilla Edet hade från 1906 järnvägsförbindelse men redan 1952 stängdes den för persontrafik. Dock har järnvägen varit betydelsefull för industrins räkning.

Sulfitfabriken blev kvar fram till 1957 då ett skred inträffade och ledde till att delar av fabriken rasade ut i Göta älv. Efter raset fanns det inte längre plats för en fabrik i motsvarande storlek och istället byggdes ett träsliperi på platsen. Idag återstår endast Lilla Edets pappersbruk som numer kallas för Essity.

Många bränder har drabbat kommunen, där en av de allvarligare var den stora branden 1888 då merparten av bebyggelsen i Lilla Edet lades i aska.

2.1.6 Infrastruktur och ekonomisk utveckling

En betydande händelse i kommunens historia var när den nya bron över Göta älv invigdes 1985. I samband med detta drogs även Ljungskilevägen om. Det var också på 1980-talet som arbetsmarknaden i Lilla Edets kommun genomgick en omvandling då Lödöse varv och Göta bruk lade ner och de andra bruken halverade antalet anställda. Det fanns dock ljusglimtar då kommunen skapade det kommunala bostadsbolaget (EdetHus AB), då kallat Lilla Edets Industri och Hantverks AB. Bolaget skapades bland annat i syfte att bygga industrihallar för att skapa tillväxt och bromsa den negativa utvecklingen. I Göta möjliggjordes exempelvis etablering av småindustri.

Kommunen har under de senare decennierna allt mer omvandlats från en traditionell bruks- och jordbruksbygd till en förort till Göteborg. Viktiga händelser i omvandlingen har bland annat varit färdigställandet av E45 till motorväg och Lödöse södra stations öppning under 2012. Även kommunens inträde i Göteborgsregionen (GR) har spelat stor roll i omvandlingen.

2.2 Lilla Edets kommun idag

I avsnitten nedan beskrivs nuläget i korthet i kommunen avseende trafik- och bebyggelsestruktur, näringsliv, befolkning och bostäder samt natur och friluftsliv.

2.2.1 Befolkning och bostäder

Kommunens folkmängd var 14 426 invånare i slutet av år 2023 enligt [Statistiska centralbyrån \(SCB\)](#). En relativt stark befolkningstillväxt under åttio- och nittiotalen stagnerade kring sekelskiftet. Under den senaste tioårsperioden har Lilla Edets kommun dock haft en positiv folkökning på i snitt cirka 1,2 procent årligen.

Tätorterna Lilla Edet och Lilla Edet västra (SCB:s definition), samt Göta, har tillsammans över 6700 invånare och är den dominerande orten. De utgör tillsammans ett centralt bebyggelseområde där nära hälften av kommuners invånare bor. Andra större tätorter i kommunen är Lödöse med närmare 1900 invånare, Hjärtum med drygt 400 invånare och Nygård med drygt 600 invånare. Ungefär var tredje person bor utanför tätort vilket gör att kommunen har en relativt stor landsbygdsbefolkning. Åldersstrukturen är relativt gynnsam och likartad i de olika kommundelarna, med en relativt låg försörjningskvot och en större andel individer i arbetsför ålder jämfört med många andra kommuner. Se tätortsstatistik från [Statistiska centralbyrån \(SCB\)](#) från 2020.

År 2022 uppgick det totala bostadsbeståndet i kommunen till nära 6471 bostäder varav 71 procent i form av småhus, 23 procent i flerbostadshus och resterande 6 procent specialbostäder samt övriga hus. I kommunen finns även cirka 755 fritidshus, ett antal som minskat under de senaste 20 åren. Bostadsbeståndet består primärt av äganderätter (67 procent). Andelen hyresrätter är 27 procent och bostadsrätter 6 procent.

Nyproduktionen av bostäder i kommunen har varierat betydligt över tid. En hög nybyggnadstakt under sjuttio- och åttiotalen kulminerade i början av nittio-talet. Då fanns en genomsnittlig årsproduktion om nära 100 bostäder under femårsperioden 1990–1994. Sett över den längre perioden 1975 – 1994 byggdes i genomsnitt cirka 80 nya bostäder om året. Från mitten av nittio-talet sjönk sedan bostadsbyggandet kraftigt till cirka 10 bostäder per år, för att sedan öka under 2010-talet. De senaste åren har antalet tillkommande bostäder legat på dryga 30 bostäder/år.

Under den senaste tioårsperioden har nära två tredjedelar av bostadsbyggandet tillkommit i kommunens landsbygdsområden, främst i de södra delarna. Återstående tredjedelen har uppförts i centralorten Lilla Edet, Lödöse och Nygård.

2.2.2 Bebyggelsestruktur

Lilla Edet är den ena av kommunens två centralorter. Tätorten består av Lilla Edet (öster om älven) och inkluderar samhällena Göta och Ström (väster om älven). Dessa orter redovisas i ett sammanhang eftersom de i ökande utsträckning utvecklats till en funktionell enhet.

I huvudsak är verksamheter, handel, service och kommunikationer förlagda till Lilla Edet öster om älven. Centrala Lilla Edet utgörs huvudsakligen av centrumbebyggelse i två våningar med torg och knutpunkt för kollektivtrafiken. I centrum ligger vårdcentral med apotek, kommunhus, kulturhus,

skola, två livsmedelsbutiker och några mindre butiker. Längs huvudgatan, Göteborgsvägen, ligger bostadshus med affärsverksamheter i markplan. Från centrum sträcker sig bostadsbebyggelse österut längs väg E45 mot angränsande naturområde. I norra delen av Lilla Edet finns verksamhetsområdet Smörkullen med viss handel och icke störande verksamheter. Där finns också ett verksamhetsområde invid det norra trafikmotet. Vid det södra trafikmotet finns pappersbruksområdet där fler verksamheter finns belägna. Här finns också kvarteren Herkules och Juno, också de med planlagd mark för verksamheter.

Ström, på älvens västra sida, består i huvudsak av bostäder från varierande tidsperioder. Närmast älven ligger slussområdet med kanalkontor, manöverhytt och bostadshus. Ströms slott med tillhörande slottspark ligger i anslutning till slussen. Slottsbyggnaden är från mitten av 1800-talet, medan slottets två flyglar är äldre. Slottsbyggnaden är högt belägen på en kulle med fina utblickar över älven. Slottet är nu i privat ägo medan Lilla Edets kommun äger parkanläggningen.

Bebyggelsen i Göta består av både enbostadshus och flerbostadshus och ligger på ömse sidor av väg E45. Bebyggelsen sträcker sig delvis längs älven, men i huvudsak längs Timmervägen mot Gamla Götavägen och Rysjön. Mot älvsidan finns Göta industriområde där den tidigare sulfitfabriken låg.

Lödöse är kommunens andra centralort och består till större delen av enfamiljshus; villor och egnahemsbebyggelse. I de centrala delarna av orten finns dock också flerbostadshus varvat med en del mindre verksamheter. Bebyggelsen varierar mellan en till tre våningar och till merparten är uppförd under miljonprogramsåren. Söder om tätorten är gårdar och bostadshus väl inpassade intill bergsfoten av Tingberget längs den gamla kyrkvägen. Slätten är idag obebyggd med undantag av ett fåtal gårdar i områdets södra delar. Dominerande byggnad i samhället är Lödöse museum som är väl synligt från Göteborgsvägen. En annan karaktäristisk byggnad är Sankt Peders kyrka som ligger centralt i samhället. I Lödöse finns tillgång till offentlig service så som grundskola och flera förskolor. Här finns även kommersiell service så som livsmedelsbutik, restaurang, byggvaruhandel och drivmedelstation. Verksamhetsområdet Lödöse varv finns idag etablerat mellan Göteborgsvägen och Göta älv.

I landsbygdsorten Nygård består bebyggelsen av småhus från 1970- och 80-talen med en förskola och idrottsplats centralt placerade i samhället. I Nygård har det under 2010-talet uppförts ett antal villor. Mindre verksamheter med småindustri finns i samhällets utkant, söder om väg 1996.

Landsbygdsorten Hjærtum är en naturnära och högt belägen by i norra delen av kommunen. Byn karaktäriseras av småskalighet, äldre kulturmiljöer och omgivande öppet landskap utmed Göta älv. Västerut är landskapet bergigt, sjörikt och mestadels täckt av skog. Viss service finns i form av en förskola och en liten dagligvarubutik med självservice.

2.2.3 Trafik och kollektivtrafik

Enligt kommunens klimat- och energiplan är transportererna den största utsläppskällan för växthusgaser inom kommunen, med utsläpp från personbilar som största underkategori. Lilla Edet är en utpendlingskommun, vilket innebär att det är fler som reser från kommunen till sitt arbete än vad det är som reser in till kommunen för att arbeta. Drygt 4500 personer pendlar ut från kommunen och cirka 1650 pendlar in, enligt statistik från [Statistiska centralbyrån \(SCB\)](#) från 2021. De flesta pendlingsrörelser sker söderut genom Göta älvdalen mot Göteborg och norrut till Trollhättan.

2.2.3.1 Vägar

Väg E45 löper genom Lilla Edets kommun mot Ale kommun i söder och Trollhättans kommun i norr. Vägen förbinder de olika samhällena öster om Göta Älv. Vägen har motorvägsstandard med undantag från en sträcka omkring samhället Göta samt vid Torpabron. Väg E45 är en primärled för transporter med farligt gods.

I övrigt finns ett antal större vägar i kommunen som utgör viktiga kommunikationsstråk. Väg 167 utgör en viktig länk västerut för transport mot väg E6 i Ljungskile och vidare mot Oslo i norrgående riktning respektive Göteborg i södergående riktning. En stor andel tung trafik använder denna väg. Väg 1996 utgör en viktig koppling i vägnätet österut. Väg 1996 löper mellan Lödöse via E45 och till Nygård och Prässebo. Den ansluter utanför kommungränsen till Upphärad i Trollhättans kommun. På västra sidan av Göta älv går väg 2025 och väg 625. Väg 625/2025 i nordsydlig riktning binder samman orter och samhällen i västra delen av kommunen samt förbinder kommunen till Kungälv och Trollhättan.

I Lilla Edets kommun finns även långa sträckor av väg på landsbygden där framkomlighet och vägstandard är låg i förhållande till trafikbelastning och funktion. Väg 642 utgör en viktig förbindelse mot Stenungsund. Väg 1997 som ansluter till Nygård är en viktig färdväg till och från Alingsås i sydost.

2.2.3.2 Järnväg

Järnvägen Norge-Vänerbanan sträcker sig genom kommunen, med ett stationsläge i Lödöse. Järnvägen är en transportled för farligt gods. Järnvägsstationen innebär pendlingsmöjligheter till Göteborg och Trollhättan. En mindre järnväg från Vänerbanan vid Lödöse till industrierna i Lilla Edet används idag för godstransporter till pappersbruket.

2.2.3.3 Gång- och cykelvägnät

I tätorterna och landsbygdsorterna finns mer eller mindre sammanhängande gång- och cykelvägnät. Mellan Ström och Lilla Edet samt Göta finns gång- och cykelväg. Längs med Göteborgsvägen mellan Lödöse och Lilla Edet finns även en utbyggd gång- och cykelbana som även ansluter till Alvhem söder om kommungränsen. Mellan Nygård och Lödöse finns också separat gång- och cykelväg. Däremot saknas utbyggd gång- och cykelväg mellan Lilla Edet/Ström och Hjärtum, liksom möjligheter till cykelpendling mot Trollhättan respektive Kungälv.

2.2.3.4 Kollektivtrafik

Kollektivtrafiken i Lilla Edets kommun består idag av såväl regiontågstrafik som busstrafik. Tågsstationen i Lödöse erbjuder anslutningar till Göteborg och Trollhättan. Från tågstationen finns anslutande busstrafik till bland annat centralorten Lilla Edet. Kommunen har i övrigt regional busstrafik längs i huvudsak E45, väg 2002 (Göteborgsvägen), väg 2025/625 och väg 1996. Västtrafik bedriver också anropsstyrd närtrafik i stora delar av kommunens landsbygd och inom tätorterna inom vissa tidsintervall på vardagarna.

2.2.3.5 Hamnar

Hamnar med kajanläggning och rangerings-/upplagsområde finns i Lödöse och Göta. Hamnen i Lödöse är IMO-klassad (International Maritime Organisation, som innebär att den följer internationella standarder) och har hamntillstånd.

2.2.4 Natur- och friluftsliv

Lilla Edets kommun har ett i många avseenden unikt, mycket varierande och rikt naturlandskap. Väster om Göta älv är kuperat och höglänt. Göta älvs dalgång sträcker sig genom kommunen i en öppen dalgång i nord-sydlig riktning med höga bergssidor. I dalgången finns mindre vattendrag med raviner som sträcker sig ut från den bredare dalgången. Längs dalgången finns ett ofta småskaligt odlingslandskap med inslag av lövskog. Det finns även större lerslätter.

I västra delen av kommunen finns sjörika större skogsområden. Det är skogklädda berg med större och mindre sprickdalar som antingen är vattenfyllda eller fyllda av lösa jordlager. Det finns gott om isälvs sediment och grus. Tillsammans med en varierad berggrund ger det ställvis bra tillväxt och artrika skogar. Öster om älven reser sig bergen brant. Uppe på bergen finns skog men även ett varierat odlingslandskap i dalgångar. Det finns även flackare partier och dalgångar främst i kommunens sydöstra delar.

Den variationsrika naturen med stort inslag av sjöar, stora tysta opåverkade områden och bra fritidsfiske medför stora värden för friluftslivet. Dessa värden är viktiga för såväl boende i kommunen som för regionen i stort. Två regionala leder, Bohusleden och Pilgrimsleden, passerar genom kommunen. Utöver detta finns flera lokala leder.

Ströms slottspark är en större anlagd park i kommunen som är belägen invid slottet på Ström i närheten av Göta älv. Här finns lekplats och möjligheter till idrott, motion och friluftsliv.

Göta älvs dalgång och stränder är viktiga för natur- och friluftslivet. Landskapet utgörs av en sprickdal med omväxlande branta partier och omgivande odlingslandskap. Göta älv är även en populär farled för fritidsbåtar mellan Västerhavet och Vänern med slussning i Lilla Edet. En väntbrygga finns norr om Ströms sluss i centrala Lilla Edet. Flera områden vid Göta älv är med i EU:s nätverk Natura 2000, med syfte att förhindra minskning av den biologiska mångfalden.

Framför allt i delarna nedströms kraftverket i Lilla Edet är Göta älv med biflöden en livsmiljö för havsvandrande fisk som lax, havsöring och ål. Göta älv som är Sveriges vattenrikaste älv var en gång en av de bästa älvarna för laxfiske i Sverige. Efter att kraftverket i Lilla Edet togs i bruk år 1926 dämades uppväxtområden uppströms kraftverket upp och kraftverket hindrar fiskar att vandra mellan havet, Göta älvs huvudfåra och till biflöden uppströms Lilla Edet. Två äldre fisktrappor finns vid dammen, men de fungerar inte för alla fiskar. Fiskar kan inte vandra nedströms eftersom fingaller med avledare för fiskar saknas vid intaget till kraftverkets turbin. De ålar som tar sig upp, förbi kraftverket, löper liksom övriga fiskarter stor risk att hackas sönder i turbinerna vid nedströmspassage. Vattenkraftverket ägs av Vattenfall som har påbörjat arbetet med att uppföra en ny samt anpassningar för att förbättra fiskvandringen. Kraftverket omfattas av den Nationella planen för moderna miljövillkor för vattenkraftverk och kommer att tas upp för prövning år 2032.

Utöver vattenkraftens negativa effekter på vildlaxproduktionen i Göta älv påverkades de vilda bestånden i Göta älvs biflöden även av försurningen under 1970-talet. Efter att kalkningsverksamheten startade i slutet av 70-talet började det åter dyka upp lax i flera av de mindre biflödena. Älvens stränder är i större delen av kommunen skred- och erosionssäkrade med sten och block. Det råder därför brist på naturliga svämplan för yngelproduktion längs huvudfåran. Samtidigt skulle ett skred ut i älven innebära en stor negativ påverkan på fisk och andra naturvärden. Fram till slutet av 1800-talet

fanns stör i Göta älv. Genom projektet *Störens återkomst*, ett samarbete mellan Sveriges Lantbruksuniversitet, Göteborgs Naturhistoriska Museum, Sportfiskarna och Göteborgs universitet pågår försök med att återintroducera arten.

Läs mer om specifikt skyddade områden under *Värden att ta hänsyn till i planeringen* och *Riksintressen för friluftsliv*.

2.2.5 Näringsliv och service

Näringslivet i Lilla Edets kommun omfattar drygt 4300 arbetstillfällen. Den dominerande sektorn är offentlig verksamhet inom vård/omsorg, utbildning och förvaltning. Tillsammans utgör dessa sektorer en tredjedel av arbetstillfällena. Tillverkningsindustri, kommersiell handel/serviceverksamhet för hushåll och företag, samt byggnadsverksamhet står också för en stor del av arbetstillfällena. Från sysselsättningssynpunkt är jord- och skogsbruksnäringen relativt liten med endast omkring 100 arbetstillfällen, men sett till antal företag är det kommunens största bransch. I slutet av år 2023 fanns cirka 1330 registrerade företag i kommunen, övervägande inom byggverksamhet och jordbruk.

De största arbetsgivarna är Lilla Edets kommun med cirka 800 anställda, samt Essitys mjukpappersbruk, med drygt 400 anställda. Antalet företag med fler än 50 anställda är relativt få och utgör knappt 6 procent av de lokala företagen. Antalet nya företag per år ligger på en konstant nivå av cirka 80–90 företag.

Tillgången till planlagd verksamhetsmark bedöms vara begränsad idag. Tillgången till lokaler i centrala Lilla Edet är generellt god, dock bedöms det vara brist på mindre lokaler. Verksamheter finns integrerat med övrig bebyggelse i tätorterna, såsom handel, service och ej störande verksamhet. Större verksamhetsområden finns i Lödöse, Göta industriområde, Lilla Edets bruk samt Nygårdens industriområde. I västra delen av kommunen finns även två områden för grustäkt i närheten av väg 167.

I Lilla Edets tätort finns hotellverksamhet bland annat i kombination med vägkrog norr om orten. Thorskogs slott väster om älven bedriver hotell- och konferensverksamhet. I Prässebo finns ett mindre vandrarhem. I Göta finns Disponentvillan med konferensverksamhet och övernattnig.

Gällande offentlig service finns i dag två vårdcentraler i centralorterna Lilla Edet respektive Lödöse. Närmaste sjukhus är beläget i Trollhättan. I kommunen finns fem grundskolor, varav tre innefattar högstadium. Fyra av skolorna är kommunala. Om- och tillbyggnation ska ske på två av dem; Rysjöskolan samt Strömsskolan. En ny skola inklusive idrottshall planeras byggas i Lödöse där planläggning pågår. Tretton förskolor finns i kommunen samt en öppen förskola i Lilla Edet. Tio av de tretton förskolorna bedrivs i kommunal regi. En ny förskola planeras i Lödöse. Genom samarbete med Trollhättans stad kan barn i nordvästra delen av kommunen gå i förskola i exempelvis Strömslund i västra Trollhättan. Det finns ingen kommunal gymnasieskola i Lilla Edets kommun, däremot finns en anpassad gymnasieskola i Lödöse som drivs i privat regi.

Ett kulturhus finns i centralorten Lilla Edet där bibliotek, kulturskola och kulturhuset Eden har verksamhet. Biblioteket har även en filial i Lödöse. I Lödöse finns även Lödöse museum.

LILLA EDETS
KOMMUN

Sektor kommunledning
PEX- och geodataenheten
Översiktsplan 2050

I [Lilla Edet kommuns näringslivsstrategiska program 2022-2035](#) anges att 1000 nya jobb ska skapas i kommunen fram till 2035, för att bidra till Göteborgsregionens övergripande mål om 120 000 nya jobb till år 2035.

2.3 Lilla Edets kommun i framtiden

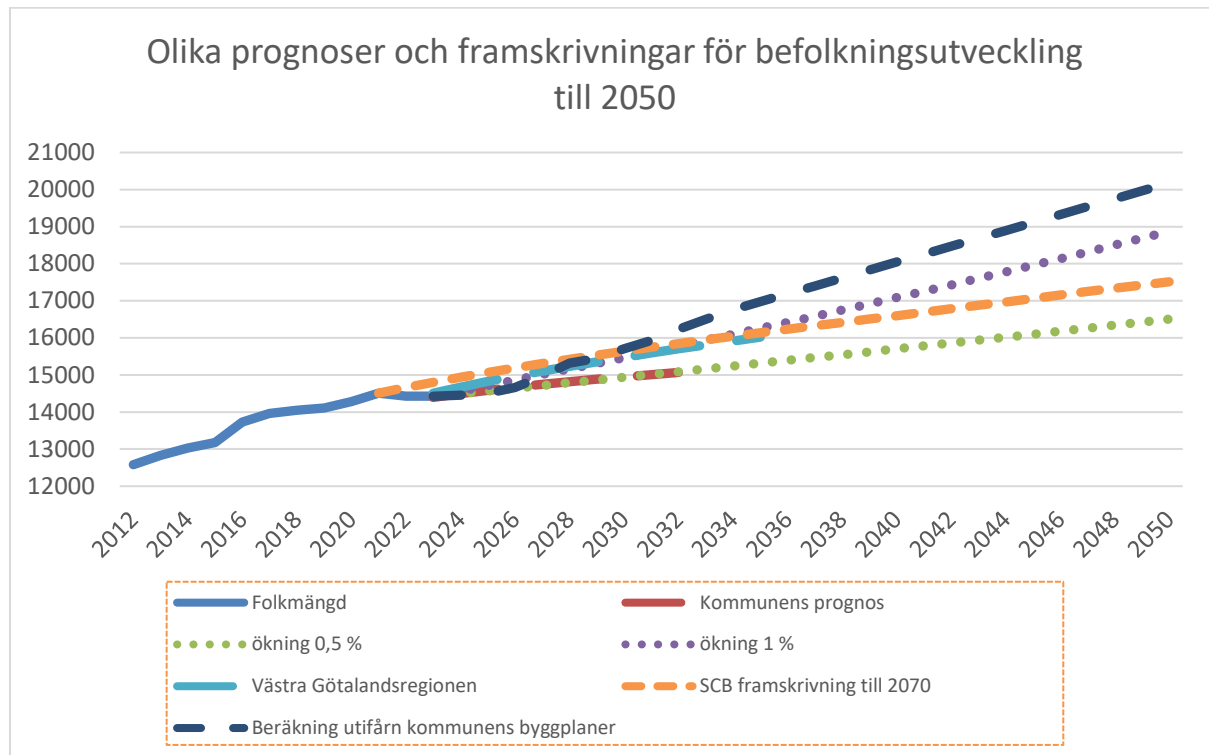
Avsnittet nedan redogör för bedömningar av befolkningsutveckling samt antaget bostadsbehov.

2.3.1 Prognosticerad befolkningsutveckling och bostadsbehov

Lilla Edets kommun har haft en relativt hög befolkningstillväxt den senaste tioårsperioden. Mellan år 2013 och 2023 växte kommunens befolkning med 12,4 procent. Det motsvarar en årlig befolkningstillväxt på över 1,2 procent, men ökningen har inte varit jämnt fördelad över tid. De senaste fem åren har ökningstakten bromsat upp ordentligt, med en årlig tillväxttakt om 0,5 procent. Det har nationella förklaringar i historiskt låga födelsetal, lägre invandring och effekterna av pandemin. Men det kan även finnas mer lokala faktorer, som lägre bostadsbyggande eller minskad regional attraktivitet.

Att bedöma framtida tillväxt är förknippat med osäkerheter, därför är det relevant att titta på olika möjliga prognoser för kommunens framtida tillväxt. I Figur 1 nedan finns ett antal olika prognoser, som pekar på en utveckling där kommunen kan växa med mellan cirka 2000 och 5700 invånare till år 2050.

Översiktsplanen fokuserar på den tillväxttakt som antas i kommunens gällande riktlinjer för bostadsförsörjning (en procent per år) samt bedömd tillväxt utifrån kommunens planerade byggande.

Figur 2. Prognoser och framskrivningar av befolkningsutveckling i Lilla Edets kommun 2050. Bilden visar ett antal olika scenarios för befolkningsutvecklingen i kommunen fram till 2050.

Växer befolkningen med en procent per år fram till 2050 ger det en total ökning på 31 procent, närmare 4450 nya invånare och totalt 18 870 invånare i kommunen. För att omvandla en befolkningssiffra till ett bostadsbehov har historiskt värdet 2,1 personer per bostad använts, vilket motsvarar inflyttningen i nyproduktion. Det ger ett behov av 2117 nya bostäder till 2050.

Om utgångspunkt istället tas i kommunens planerade byggande, och ett antagande görs att fördelningen av småhus/flerbostadshus kommer vara densamma samt att utbyggnadstakten hålls på en genomsnittlig nivå, ger det ett annat utfall. Det innebär 2803 nya bostäder till 2050, varav 1727 i flerbostadshus och 1076 i småhus. Omräknat i befolkning ger det cirka 20 200 invånare 2050.

Sett till dessa två scenarion behöver översiktsplanen bereda mark för en utbyggnad för mellan 2000–2800 nya bostäder. Av dessa finns redan 1139 i pågående planer eller planer som är på väg att startas upp. Utöver det har ytterligare 1000 bostäder tidigare bedömts rymmas i områdena i den fördjupade översiktsplanen för Lödöse. Detta ger ett ytterligare behov av utrymme för max 600 bostäder.

Vad gäller den framtida åldersstrukturen i kommunen innebär prognosen till 2033 en ökning av antalet 80-åringar med 260 personer, vilket kan ge underlag för ytterligare äldreboende. För barn i skolåldern bedöms en viss minskning med cirka 150 barn, till år 2033. Försörjningskvoten (över antalet invånare i arbetsför ålder i relation till kommunens befolkning i stort) ser positiv ut under planperioden.

2.3.2 Bedömning av behov av tillkommande bostäder

Utifrån bedömning av bostadsbehovet baserat på befolkningsprognos och pågående planering pekas ett antal områden i översiktsplanen ut för utveckling av bostäder och blandad bebyggelse.

En grov bedömning har gjorts av hur mycket bostäder som utbyggnadsområdena rymmer. Antaganden har gjorts om att utvecklingen på landsbygden ser ut ungefär som den gjort historiskt, vilket innebär cirka 16 bostäder per år. Antaganden har även gjorts om att utvecklingsområdena i Lilla Edet generellt rymmer en bebyggelse med högre täthet än i landsbygdsorterna. För Lödöse vilar antagandena på de bedömningar som gjorts i arbetet med den tidigare framtagna fördjupade översiktsplanen. De förändringar som föreslås i översiktsplanen jämfört med den fördjupade översiktsplanen antas innebära att ungefär motsvarande antal bostäder möjliggörs-

Totalt bedöms översiktsplanen möjliggöra ungefär cirka 2600 ytterligare bostäder, utöver vad som redan finns i uppstartad planering. Det innebär ett större antal bostäder än vad det högsta antagna behovet är. Det bedöms rimligt att peka ut områden som möjliggör ett större antal bostäder för att skapa handlingsutrymme i efterföljande detaljplaneläggning, där hinder kan tänkas uppstå. För avvägningar i genomförandet, se avsnittet om *genomförande*.

I tabellen nedan syns uppskattat antal tillkommande bostäder utifrån olika bedömningar, antingen genom nya förslag från arbete med översiktsplanen, inom planer som är uppstartade/tänkta att starta inom närmaste tioårsperioden eller genom antaganden som gjorts i den fördjupade översiktsplanen. I översiktsplanens mark- och vattenanvändningskarta visas samtliga utbyggnadsområden som utvecklade eller ändrad markanvändning i kartan, oavsett var bedömningen kommer ifrån. För de områden där planering är uppstartad går det att läsa specifikt om antal bostäder om man klickar på ytan i kartan.

	Nya förslag på utbyggnadsområden	Utbyggnadsområden i redan uppstartad planering fram till 2034	Uppskattat antal bostäder enligt FÖP Lödöse (2014) för vilka planering ej påbörjats
Lilla Edet (inkl. Ström och Göta)	1270	50	
Lödöse	10	820	1000
Nygård	50	10	
Hjärtum	45	0	
Landsbygd	240	165	
Totalt (avrundat)	1615	1045	1000

Tabell 1: Tabellen visar ungefärligt antal bostäder som möjliggörs i översiktsplan, inklusive återstående bostäder i FÖP Lödöse samt bostäder i redan uppstartad planering.

2.3.3 Bedömning av behov av tillkommande verksamhetsmark

För att företag och verksamheter ska kunna växa inom olika branscher är det viktigt att kommunen långsiktigt säkrar marktillgång för de verksamheter som har särskilda behov. Att kunna erbjuda verksamhetsmark kan vara centralt för nyetableringar i kommunen. I kommunens näringslivsstrategiska program fastställs målsättningen om ytterligare 1000 fler arbetstillfällen till 2036. Översiktsplanen sträcker sig till år 2050 vilket medför att även utvecklingen för åren mellan 2036 och 2050 behöver vägas in. För att säkra att utpekade ytor för verksamhetsmark är tillräckliga har en analys och prognos över framtida behov genomförts. I analysen av verksamhetsmark har hänsyn tagits till inriktningar i regionala och kommunala styrdokument, demografiska prognoser och antaganden utifrån översiktsplanen, SCB:s demografiska framskrivning, nationella trender till 2050 samt uppgifter över samtliga arbetsplatser i kommunen 2021. Dessa uppgifter inkluderar antal arbetstillfällen, BTA (bruttototalarea), samt fastighetsarea för kommunens arbetsplatser. Parallellt har en analys gjorts över marktillgången per bransch och arbetstillfälle.

Fram till 2050 prognostiserar kommunen att befolkningen ska öka, ökningen bedöms skapa nya arbetstillfällen i det som kallas demografirelaterade branscher så som vård, skola, omsorg samt närservice i form av handel och tjänster. Dessa branscher står för en stor del av de arbetstillfällen som prognostiseras till 2050 men ingen av branscherna har bedömts ha ett behov av specifikt utpekad verksamhetsmark för att kunna växa. Större externhandelsetableringar har inte inkluderats i analysen, då det inte bedöms vara aktuellt. Denna typ av etableringar har särskilda förutsättningar som skiljer sig från andra.

Analysen visar på en prognos om cirka 1360 nya arbetstillfällen till 2050, varav cirka 520 arbetstillfällen bedöms vara inom branscher som antingen historiskt varit starka i kommunen, och/eller där en potential bedöms finnas framåt (företagstjänster, tillverkning, transport och magasinering, samt försörjning av el, gas, värme och kyla). Utifrån en bedömning av vilka verksamhetstyper som är i behov av anspråkstagande av ny verksamhetsmark görs bedömningen att cirka 295 av arbetsplatserna har behov av ny verksamhetsmark. 81 procent av arbetstillfällena och cirka 70 procent av ytbehovet bedöms tillkomma inom företagsservice och byggverksamhet. Logistik och transport står för 3 procent av de tillkommande arbetsplatserna men 20 procent av ytbehovet. Inriktningen på nytillkommande verksamheter påverkar ytbehovet för verksamheter i kommunen.

Utifrån analysen uppskattas behovet av tillkommande verksamhetsmark till cirka 389 000 kvadratmeter, baserat på 295 nya arbetstillfällen. I analysen ingår en schablon på 25 procent tillkommande yta med hänsyn till att verksamheterna skapar behov av exempelvis tillkommande vägar och ytor för dagvattenhantering med mera. Med hänsyn till detta är behovet av verksamhetsmark cirka 48,6 hektar, vilket med marginal täcks in av den utpekade utvecklade/ändrade verksamhetsmarken som föreslås till 2050 på 63,6 hektar. Samlat görs bedömningen att utpekad verksamhetsmark är tillräcklig för att kunna växa enligt antaganden och prognos över näringslivets utveckling. Analysen är känslig för antaganden om utveckling inom respektive bransch och om det exempelvis sker större utveckling inom logistik och transport ökar behovet av verksamhetsmark betydligt.

2.4 Mål och styrdokument

I avsnittet redovisas mål och styrdokument som har betydelse för översiktsplanen och dess ställningstaganden. Enligt 3 kap. 5 § plan- och bygglagen ska översiktsplanen visa hur kommunen avser att ta hänsyn till och samordna översiktsplanen med relevanta nationella och regionala mål som är betydelsefulla för en hållbar utveckling. Nedan presenteras ett urval av de visioner och strategier som är relaterade till kommunens långsiktiga utveckling och som översiktsplanen förhåller sig till.

2.4.1 Lilla Edets kommun i världen

I detta avsnitt redogörs för globala mål och konventioner.

2.4.1.1 Agenda 2030 FN:s globala mål

[Agenda 2030](#) är en handlingsplan med mål för omställning till ett hållbart samhälle för människorna, planeten och välbefindandet. Agenda 2030:s 17 globala mål och 169 delmål omfattar samtliga tre dimensioner av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga. Målen antogs av FN:s medlemsländer den 25 september 2015 och utgår ifrån FN:s definition av hållbarhet; *utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov.*

Framtagandet av översiktsplanen har utgått från de globala målen för att verka för att kommunen följer en långsiktigt hållbar utveckling. Se avsnittet om *översiktsplanens mål* för att se bedömningen av vilka globala mål respektive mål i översiktsplanen bedöms kunna bidra till.

2.4.1.2 Barnkonventionen

Den 1 januari 2020 blev [FN:s konvention om barnets rättigheter](#) (Barnkonventionen) svensk lag (2018:1197). Barnkonventionen är i grunden ett rättsligt bindande internationellt avtal som slår fast att barn är individer med egna rättigheter. Den innehåller 54 artiklar som utgör en helhet, där vissa är mer relevanta än andra i just översiktsplanens upprättande och genomförande. För översiktsplanen innebär barnkonventionen övergripande att hållbara livsmiljöer för barn ska säkerställas i avvägningen mellan olika intressen.

2.4.1.3 Europeiska landskapskonventionen

Den [Europeiska landskapskonventionen](#) syftar till att förbättra skydd, förvaltning och planering av europeiska landskap. Den syftar också till att främja samarbetet kring landskapsfrågor inom Europa och till att stärka allmänhetens och lokalsamhällets delaktighet i förvaltningen av landskap. Konventionen är ingen lag men har undertecknats av Sverige år 2010. Det innebär att ett landskapsperspektiv ska tillämpas i Sveriges politik för exempelvis regional utveckling och samhällsplanering. Plan- och bygglagen och kommuners översiktsplanering är viktiga instrument för att förverkliga konventionens mål. Det genom att redovisa hur olika landskap ska användas, utvecklas och skyddas inom kommunen. I översiktsplaneprocessen ges allmänhet och lokalsamhälle möjlighet till delaktighet.

2.4.2 Lilla Edets kommun i Sverige

2.4.2.1 Sveriges miljömål

Generationsmålet är ett övergripande mål som inriktar Sveriges miljöpolitik och vägleder miljöarbetet i samhället. Det formuleras: *Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser.* Tillsammans med de 16 nationella miljö kvalitetsmålen och etappmålen anges inriktningen för miljöarbetet. De 16 miljö kvalitetsmålen beskriver det tillstånd i den svenska miljön som ska uppnås för att nå generationsmålet. I arbetet med översiktsplanen har generationsmålen och miljö kvalitetsmålen varit vägledande. Se avsnittet om *översiktsplanens mål* för att se bedömningen av vilka miljömål respektive mål i översiktsplanen bedöms kunna bidra till.

2.4.2.2 Övriga nationella mål

Regeringen har fastställt ett övergripande mål för boende och samhällsplanering, som innebär *att ge alla människor i alla delar av landet en från social synpunkt god livsmiljö där en långsiktigt god hushållning med naturresurser och energi främjas samt där bostadsbyggande och ekonomisk utveckling underlättas. Målet är också långsiktigt väl fungerande bostadsmarknader där konsumenternas efterfrågan möter ett utbud av bostäder som svarar mot behoven.*

Övriga relevanta nationella mål som Lilla Edets översiktsplan ska bidra till att uppfylla och som påverkas genom mark- och vattenanvändning är de transportpolitiska målen, politikområdet för en gestaltad livsmiljö, jämställdhetsmål, folkhälsomål, klimat- och energipolitiska mål och mål för den sammanhållna landsbygdpolitiken.

2.4.3 Lilla Edets kommun i regionen

Lilla Edets kommun ingår i Västra Götalandsregionen och är samtidigt en av 13 kommuner i Göteborgsregionens (GR) samverkansregion.

2.4.3.1 Vision Västra Götaland

[Vision Västra Götaland - det goda livet](#) antogs av regionfullmäktige år 2005 och utgör en ram för det gemensamma utvecklingsarbetet i regionen. Visionen utgör en plattform för arbetet med att stärka Västra Götaland som en attraktiv region att bo och verka i. Grunden i visionen; *Det goda livet*, utgår från en hållbar utveckling av samhället. Den genomförs genom fem fokusområden:

- Ett livskraftigt och hållbart näringsliv
- Ledande i kompetens och kunskapsutveckling
- Infrastruktur och kommunikationer med hög standard
- En ledande kulturregion
- En god hälsa

Kommunal översiktsplanering är ett av flera sätt genom vilka visionen är tänkt att möjliggöras.

2.4.3.2 Regional utvecklingsstrategi för Västra Götalandsregionen 2021–2030

[Regional utvecklingsstrategi för Västra Götalandsregionen 2021–2030](#) tar utgångspunkt i *Vision Västra Götaland* och anger riktningen för Västra Götalands gemensamma arbete. Strategin redogör för fyra långsiktiga prioriteringar fram till år 2030:

- Stärka innovationskraften – för ett konkurrenskraftigt näringsliv i framkant
- Bygga kompetens – för bättre kompetensförsörjning och livslångt lärande
- Öka inkluderingen – för tillit och sammanhållning
- Knyta samman Västra Götaland – för hållbar och förbättrad tillgänglighet

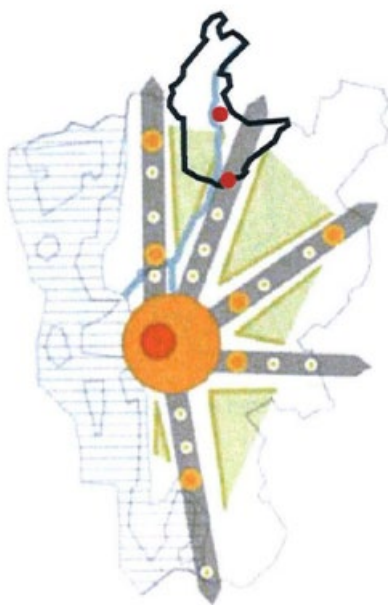

2.4.3.3 *Strukturbild för Göteborgsregionen*

Lilla Edets kommun är en av 13 medlemskommuner i Göteborgsregionen (GR). Göteborgsregionens regionala utveckling anges i [Strukturbild för Göteborgsregionen](#) från 2008. Strukturbilden innehåller en överenskommelse för den fysiska planeringen där regionens kommuner gemensamt ska ansvara för att en långsiktig hållbar regional struktur skapas.

Kärnan i strukturbilden är den centrala delen av Göteborg som omsluts av *Det sammanhängande stadsområdet*. Det sammanhängande stadsområdet utgörs av Göteborgs tätort samt delar av Mölndal och Partille. Storstadsområdet strålar ut i fem huvudstråk, där Lilla Edets kommun ingår i huvudstråket *Norge- Vänerbanan*. Strukturbilden omfattar också *Kustzonen*, *De gröna kilarna* och Göta älv. Göta Älv som löper genom Lilla Edets kommun, benämns vara av stor vikt för regionens fortsatta utveckling. Älvens många funktioner och kvaliteter ska säkerställas och särskild uppmärksamhet ska riktas åt sårbarhet till följd av klimatförändringar. Anläggningar och verksamheter som kan medföra föroreningar ska undvikas i älvens närhet. Stor försiktighet iakttas vid anläggning och annat byggnad i älvens närhet på grund av risken för skred.

Strukturbilden är för närvarande under omarbetning. Göteborgsregionens kommunalförbund arbetar med att ta fram nya regionala överenskommelser.

Figur 3. Strukturbilden för Göteborgsregionen med Lilla Edets kommun, centralorten och knutpunkt Lödöse markerade.

2.4.4 Kommunala visioner och mål

Den 14 juni år 2021 antog kommunfullmäktige en ny [vision för Lilla Edets kommun](#). Visionen är den gemensamma ledstjärna som ska peka ut riktningen för utvecklingen av kommunen under en trettioårsperiod. Visionsberättelsen lyder:

Ur älven har vi hämtat kraft och energi i alla tider. Med samma kraft och ett starkt engagemang skapar vi tillsammans ett gott liv och en hållbar framtid – både på ett personligt plan och för ett attraktivt samhälle. Ett liv och samhälle där alla känner sig välkomna, trivs, utvecklas och mår bra.

Här erbjuds god service och tillgänglighet för en väl fungerande vardag, så vi får tid för varandra och allt som ger oss livskvalité och glädje i livet. Genom inflytande och delaktighet har vi alla en möjlighet att påverka vårt samhälles utveckling i en positiv riktning.

Vi njuter av vår vackra älvmiljö och rika natur som vi tar väl hand om, lever nära och i samklang med. Vi känner också stolthet för vår unika historia. En historia som vi tar vara på, minns, synliggör och delar med oss av. Lilla Edets kommun är Göta älvdalens pärla.

Visionen ska uppnås genom att agera enligt ledorden *nytänkande, medskapande* och *hållbart*.

Utöver visionen finns ett flertal styrdokument och planeringsunderlag som berör den kommunala planeringen. Styrdokumenterna har övergripande utgjort underlag till översiktsplanen utifrån vad som bedömts som relevant för planering av mark- och vattenanvändningen. Underlagen redovisas också på de ställen i planen där de är särskilt relevanta. Två underlag har i hög grad använts för översiktsplanens utformning. Det gäller bostadsförsörjningsprogrammet samt naturvårdsplanen. Naturvårdsplanen har utgjort underlag för bedömningen av lämplig markanvändning för natur och friluftsliv. Bostadsförsörjningsprogrammets mål har integrerats i översiktsplanen. Utvecklingsområdena bedöms kunna täcka bostadsbehovet och målen för bostadsförsörjningen har konkretiserats genom ställningstaganden. Samtliga dokument och underlag som översiktsplanen förhållit sig till finns listade under rubriken *underlag*.

3 MÅL OCH UTVECKLINGSINRIKTNING

Som inriktning för den långsiktiga fysiska planeringen har fyra övergripande mål för översiktsplanen formulerats. Målen har liksom översiktsplanen i sin helhet år 2050 som utgångspunkt. De ska fungera vägledande för en hållbar utveckling av Lilla Edets kommun.

Målen utgår från kommunens vision, information som hämtats in från olika kommunala styrdokument samt regionala, nationella och globala mål. För respektive mål redovisas vilka globala hållbarhetsmål och nationella miljökvalitetsmål som de bedöms kunna påverka. Målen bryts ner till en utvecklingsinriktning på karta.

3.1 En dynamisk kommun som en del av navet i en stark arbetsmarknadsregion

Kommunen har tillvaratagit sitt goda läge som nav i en stark arbetsmarknadsregion. Lilla Edets kommun hänger ihop med övriga delar av regionen, med goda möjligheter att arbets- och skolpendla samt kompetensförsörja kommunens näringsliv på ett hållbart sätt. Älven fungerar som en fortsatt viktig transportled för gods. Sammanhållningen mellan olika delar i kommunen har ökat.

3.2 En lokalt förankrad tillväxt för en levande kommun

Lilla Edets kommun har vuxit som en del av befolkningstillväxten i den större Göteborgsregionen. Hela kommunen utvecklas och lever, där utbyggnaden bidrar till en samhällsstruktur med ett minskat energi- och transportbehov. Utvecklingen sker med hänsyn till den rika historia som finns i bygden.

I kommunen finns goda förutsättningar att driva företag. Här finns ett levande näringsliv som har getts förutsättningar att växa med grund i Lilla Edets kommuns gynnsamma läge.

3.3 Grönska och vatten som möjliggörare

Kommunens värdefulla stora grönområden, jordbruksmark, tätortsnära natur, sjöar och Göta älv med biflöden har värnats och stärkts. Det har bidragit till en minskad sårbarhet för väderhändelser samt en hög biologisk mångfald.

Den vackra älvmiljön och rika naturen lockar människor till Lilla Edets kommun. Naturen fungerar som en resurs för invånare, besökare och verksamma i kommunen och bidrar till en god hälsa och ett ökat välbefinnande.

Göta älv med biflöden som löper genom kommunen upplevs som en kvalitet för återhämtning och friluftsliv och tjänar som viktiga samband för biologisk mångfald. I kommunen finns utrymme för energiproduktion som bidrar till en minskad klimatpåverkan.

3.4 Enkelt att leva

Det är enkelt att leva i Lilla Edets kommun. Här bor invånarna i en god livsmiljö och har förutsättningar för en trygg och trivsam vardag. Här finns utrymme för ett aktivt föreningsliv, förutsättningar för kommersiell och offentlig service, tillgång till utbildning samt mötesplatser för alla åldrar.

I kommunen finns möjligheter till bra boende, med varierade boendemöjligheter som säkerställer ett utbud av boende anpassade för livets olika skeden och behov.

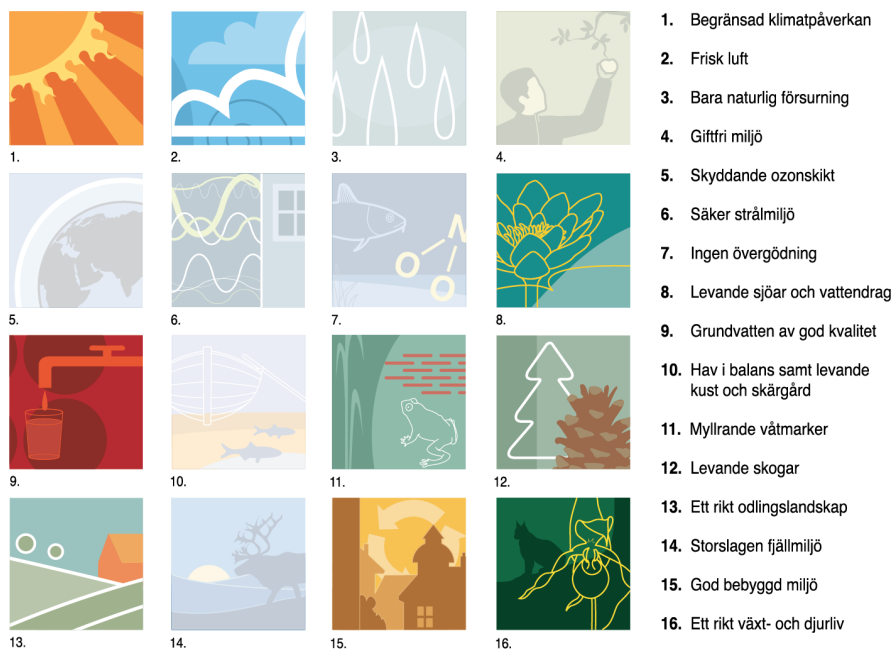

Hälsan är god hos kommunens invånare. Bidragande faktorer är en god tillgänglighet till natur och rekreation, att förutsättningar finns för en fungerande vardag och genom inflytande och delaktighet i det gemensamma samhällslivet.

3.5 Koppling till globala mål och nationella miljömål

Figur 4. Bilden visar hur översiktsplanens fyra mål sammantaget förhåller sig till de globala hållbarhetsmålen. En redovisning per delmål kan ses i tabellen nedan.

Figur 5. Bilden visar hur översiktsplanens fyra mål sammantaget förhåller sig till Sveriges miljökvalitetsmål. En redovisning per delmål kan ses i tabellen nedan.

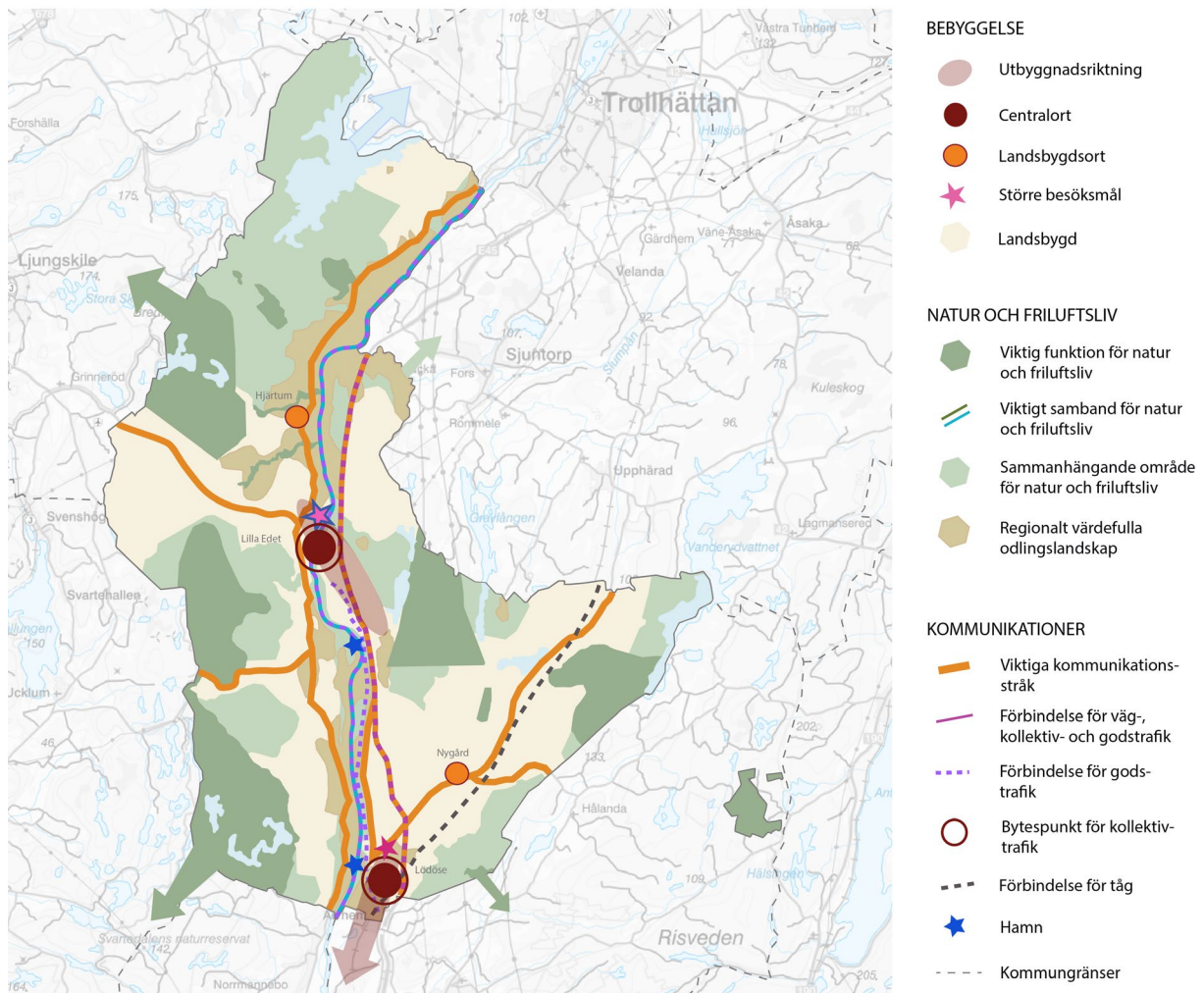
Översiktsplanens mål	Globala hållbarhetsmål	Sveriges miljömål
En dynamisk kommun som en del av navet i en stark arbetsmarknadsregion	3. God hälsa och välbefinnande 4. God utbildning 5. Jämställdhet 9. Hållbar industri, innovationer och infrastruktur 11. Hållbara städer och samhällen 13. Bekämpa klimatförändringarna	Begränsad klimatpåverkan God bebyggd miljö
En lokalt förankrad tillväxt för en levande kommun	4. God utbildning 5. Jämställdhet 8. Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt 11. Hållbara städer och samhällen	Begränsad klimatpåverkan Ett rikt odlingslandskap God bebyggd miljö
Grönska och vatten som möjliggörare	2. Ingen hunger 3. God hälsa och välbefinnande 6. Rent vatten och sanitet för alla 7. Hållbar energi för alla 11. Hållbara städer och samhällen 13. Bekämpa klimatförändringarna 14. Hav och marina resurser 15. Ekosystem och biologisk mångfald	Frisk luft Levande sjöar och vattendrag Grundvatten av god kvalitet Myllrande våtmarker Levande skogar Ett rikt odlingslandskap God bebyggd miljö Ett rikt växt- och djurliv
Enkelt att leva	3. God hälsa och välbefinnande 4. God utbildning 5. Jämställdhet 10. Minskad ojämlikhet 11. Hållbara städer och samhällen	God bebyggd miljö

Tabell 2: Tabellen redovisar vilka av de globala hållbarhetsmålen och nationella miljömålen som varje delmål bedöms påverka.

3.6 Utvecklingsinriktning

Lilla Edet kommuns utvecklingsinriktning visar viktiga funktioner och strategiska samband för kommunens långsiktiga utveckling. Utvecklingsinriktningen delas in i tre kategorier: bebyggelse, natur och friluftsliv samt kommunikationer. Inriktningen kan läsas såväl på kartan nedan som i preciserade texter.

Figur 6. Utvecklingsinriktning på karta som beskriver viktiga funktioner och strategiska samband för kommunens långsiktiga utveckling.

I följande avsnitt beskrivs hur översiktsplanens mål har påverkat utvecklingsinriktningen.

3.6.1 En dynamisk kommun som en del av navet i en stark arbetsmarknadsregion

3.6.1.1 Bebyggelse

Den huvudsakliga utbyggnaden bör ske nära befintlig infrastruktur och kollektivtrafik för att ge förutsättningar för en förbättrad tillgänglighet och sammanhängande kommun. I den bebyggelseutveckling som sker i centralorterna Lödöse och Lilla Edet skapas utrymme för kollektivtrafik och goda förutsättningar till att gå och cykla. Utveckling i landsbygdsorterna Hjärtum och Nygård och dess anslutande stråk stärker ytterligare underlaget för kollektivtrafiken.

Samband över kommungränsen, över större kommunikationsleder och mellan olika delar av kommunen ska stärkas. Stärkta samband kan exempelvis ske genom ny bebyggelse, förbättrade kommunikationsmöjligheter eller målpunkter som attraherar besökare. Bebyggelseutvecklingen i Lödöse ska ske på ett sådant sätt att sambanden mot Ale kommun förstärks.

3.6.1.2 Kommunikationer

Kommunens planering möjliggör ett hållbart resande. Förutsättningarna för att resa med kollektivtrafiken förbättras genom att bytestpunkterna i Lödöse och Lilla Edet utvecklas.

Möjligheterna till arbetspendling och kompetensförsörjning är avgörande för att kommunen ska vara en attraktiv plats för boende såväl som näringslivet. Kommunen verkar därför tillsammans med region och stat för att förbättra kopplingar till och från omgivande kommuner och stora arbetsmarknadsområden såsom Trollhättan och centrala Göteborg. De goda nord-sydliga förbindelserna med E45 och Norge-Vänerbanan utvecklas. Möjligheterna till att cykelpendla ska förbättras mot Trollhättans och Ale kommun. De nord-sydliga kopplingarna kompletteras även genom att befintliga tvärförbindelser mot Stenungssund och Alingsås stärks.

Tillsammans med regionen verkar kommunen för att stärka utbudet av kollektivtrafik mellan Lilla Edets centralorter och landsbygdsorter längs utpekade stråk. Kommunen ska verka för att kollektivtrafiken på landsbygden finns som ett alternativ och är öppna för att pröva nya trafikkoncept. Även möjligheterna att cykla och gå inom och mellan kommunens centralorter och landsbygdsorter ska förbättras.

3.6.1.3 Natur och friluftsliv

Möjligheterna att ta del av kommunens rika natur och utbudet av friluftsliv ska förbättras genom bättre förutsättningar att ta sig till större besöksmål och rekreationsområden på ett hållbart sätt. Den tätortsnära naturen och kopplingar till den ska värnas och stärkas.

3.6.2 En lokalt förankrad tillväxt för en levande kommun

3.6.2.1 Bebyggelse

Hela kommunen ska utvecklas med grund i de stora natur- och kulturvärdena. Det största planerade bebyggelsetillskottet bör ske i centralorterna Lilla Edet och Lödöse. I Lödöse sker en stor utbyggnad, medan Lilla Edet kompletteras och förtäts. Förutsättningar för kommersiell service och större offentlig service ska koncentreras till de två centralorterna.

Lilla Edet utgör kommunens administrativa centrum och bildar tillsammans med Göta och Ström en funktionell enhet. Utbyggnad ska ske för att ytterligare bygga samman Lilla Edet med Göta och Ström.

Den stora utvecklingen i Lödöse ska ske stationsnära med fokus på att koppla samman befintliga och nya delar, samtidigt som kulturarvet vårdas och utvecklas.

En levande landsbygd är en tillgång för kommunen. Möjligheterna att bosätta sig lantligt ska finnas samtidigt som landsbygdens näringar och värden behöver värnas. Landsbygdsorterna Hjärtum och Nygård är lokaliserade längs de större kommunikationsstråken med redan utbyggd infrastruktur för exempelvis vatten, avlopp och kollektivtrafik. Landsbygdsorternas bebyggelseutveckling stärker underlaget för kollektivtrafik och ytterligare service.

I Lilla Edets kommun ska näringslivet få plats att växa. Attraktiva livsmiljöer och ett rikt kulturarv främjar innovation och intresse för lokala verksamhetsetableringar. Större industri- och verksamhetsetableringar kan lokaliseras i strategiska lägen utmed större transportleder. Verksamheter avsedda för tyngre ändamål ska lokaliseras åtskilda från icke störande verksamheter och bostäder. Näringsliv som går att kombinera med bostäder ges möjlighet att växa och bidra till en levande stadsmiljö såväl som landsbygd.

Vid utveckling i tätorternas utkanter och på landsbygden är det viktigt att värna landsbygdens näringar.

3.6.2.2 Kommunikationer

Merparten av bebyggelseutvecklingen ska ske i närhet av större kommunikationsstråk med god tillgång till befintlig infrastruktur, kollektivtrafik samt cykelpendling.

Göta älv och godsspåret in till Lilla Edet värnas som kommunikationsstråk för godstrafik. Även E45 har en viktig funktion för näringslivets behov.

Näringslivets utveckling ska stödjas genom goda kommunikationsmöjligheter för såväl gods som människor. Kommunikationsmöjligheterna förbättras både längs väg, järnväg, övrig kollektivtrafik och på Göta älv.

Genom att ge förutsättningar för en utbyggd digital infrastruktur underlättas för att bo och verka på landsbygden.

3.6.2.3 Natur och friluftsliv

Besöksnäringen för friluftsliv och naturturism kan utvecklas med grund i kommunens stora natur- och kulturvärden. Större besöksmål och rekreativstråk som ska ges möjlighet att utvecklas är slussen i Lilla Edet, Göta älv samt entréer till naturreservat och regionala vandringsleder, särskilt i anslutning till befintlig kollektivtrafik.

3.6.3 Grönska och vatten som möjliggörare

3.6.3.1 Bebyggelse

De stora värdena för natur och friluftsliv bidrar till kommunens attraktivitet. Genom att den största utbyggnaden planeras till befintliga tätorter sparas större sammanhängande grönområden, samtidigt som hänsyn tas till större spridningssamband och friluftsvärden. Utveckling av bostadsområden- och grönområden ska planeras för att ge god tillgång till tätortsnära natur.

En bebyggelseutveckling på landsbygden ska ta stor hänsyn till befintliga natur- och kulturvärden samt att jord- och skogsbruk möjliggörs.

3.6.3.2 Kommunikationer

Genom att den större utbyggnaden sker i anslutning till befintlig och stärkt infrastruktur förbättras möjligheterna att ta sig på ett hållbart sätt till natur, rekreation och återhämtning. Platsen för befintlig väntbrygga för slussen i Lilla Edet ska utvecklas för båttrafik för friluftslivet.

3.6.3.3 Natur och friluftsliv

Utveckling av tätorterna såväl som på landsbygden ska ske med hänsyn till älven med dess biflöden, sjöarna, de större sammanhängande grönområdena och den värdefulla jordbruksmarken. Dessa värden värnas och stärks tillsammans med identifierade spridningssamband för biologisk mångfald.

Områden av betydelse för friluftslivet, såväl som besöksmålet Ströms slottspark värnas och tillgängliggörs för kommunens invånare och besökare.

Tillgängligheten till den tätortsnära naturen från centralorterna och landsbygdsorterna ska stärkas för att ge invånarna tillgång till kommunens rika natur.

Natur- och kulturturismen skapar besöks- och arbetstillfällen och ses tillsammans med älven som en bärande del av kommunens identitet.

3.6.4 Enkelt att leva

3.6.4.1 Bebyggelse

Lilla Edets kommun erbjuder en god livsmiljö med förutsättningar för en trygg och trivsamt vardag. God tillgång till service ska möjliggöras genom strategisk utveckling av centralorterna liksom förbättrade kommunikationsmöjligheter.

Inom centralorterna Lilla Edet och Lödöse lokaliseras huvudsaklig service och mötesplatser i en funktionsblandad miljö.

I landsbygdsorterna Hjärtum och Nygård liksom på övriga landsbygden stöttas privata initiativ till service och mötesplatser. På så sätt skapas möjligheter för ett enklare vardagsliv.

Det ska vara möjligt att bo kvar i sin ort genom livets olika skeden och invånare med olika ekonomiska förutsättningar ska kunna hitta ett boende i kommunen.

3.6.4.2 Kommunikationer

Väl fungerande kommunikationer förenklar möten och socialt liv. En större del av utbyggnaden sker i närheten av befintliga kommunikationsstråk. På så sätt kan fler ges tillgång till service och mötesplatser där olika grupper kan mötas och delta i det gemensamma samhällslivet. För att möjliggöra boende och näringar på landsbygden är det viktigt att enkelt kunna nå det större serviceutbudet i centralorterna Lödöse och Lilla Edet.

3.6.4.3 Natur och friluftsliv

Kommunens utveckling ska stärka förutsättningarna för invånarnas välmående. Alla invånare ska ha goda möjligheter till närrekreation. Närhet till naturen är en viktig del av kommunens identitet och en anledning till att bosätta sig i Lilla Edets kommun. Väl omhändertagna områden för natur och friluftsliv främjar folkhälsan och bidrar till en socialt välmående befolkning. Det rika kulturlandskapet och närhet till naturen utgör byggstenar i ett gott liv.

4 MARK- OCH VATTENANVÄNDNING - STÄLLNINGSTAGANDEN

Mark- och vattenanvändningen är en av de centrala delarna i översiktsplanen. Här redovisas grunddragen i den avsedda användningen av mark- och vattenområden. Hela kommunens yta omfattas av olika typer av mark- och vattenanvändning och de olika användningarna kan användas för både markområden och för vattenområden. Detta avsnitt läses tillsammans med den digitala kartan över mark- och vattenanvändning.

För de områden där antingen utvecklad eller förändrad markanvändning föreslås kan man även klicka i kartan för att läsa ett fördjupat ställningstagande för en specifik yta.

För övriga områden se de delar som berör aktuell markanvändningskategori för respektive område. Det finns ställningstaganden under samtliga rubriker under detta kapitel.

4.1 Ställningstaganden för hela kommunen

Ställningstagandena i detta avsnitt gäller kommunen som helhet och är inte knutet till en specifik markanvändningskategori i kartan. Ställningstagandena utgår från översiktsplanens mål och utvecklingsinriktning. För att förstå bakgrunden till ställningstagandena, läs mer under avsnittet *Värden att ta hänsyn till i planeringen*.

4.1.1 Minskad klimatpåverkan

- Genom att den största utvecklingen planeras till befintliga tätorter i kollektivtrafiknära läge skapas förutsättningar för ett effektivt markutnyttjande, minskat transportbehov och möjligheter att röra sig till fots, cykel och med kollektivtrafik. Läs mer under *Ställningstaganden om bebyggelse* samt *Transportinfrastruktur*.
- Vid nybyggnadsprojekt på kommunal mark i attraktiva lägen avser kommunen att främja energi- och resurseffektivt byggande. Det kan exempelvis innebära att genom markanvisningstävlingar ge förtur till exploatörer som bygger passivhus, miljömärkta hus eller byggnader med hög andel återvunnet material.
- Kommunkoncernen ska i enlighet med energiplanen agera förebild inom energieffektiv nybyggnation och renovering samt produktion av solceller. Kommunkoncernen ska i första hand utreda utveckling av befintliga, fungerande byggnader och miljöer, innan rivning och nybyggnation prövas.
- Kommunen ställer sig positiv till privata initiativ rörande etablering av förnyelsebar energiproduktion. Det kan röra anläggningar på tak men också anläggningar på markområden som behöver prövas på den specifika platsen. Möjlighet ges också specifikt inom områden som pekats ut som tekniska anläggningar för energiproduktion.
- Grundläggningsarbeten innebär klimatpåverkande utsläpp från maskiner och betong. Översiktsplanens avgränsning av områden har delvis anpassats för att undvika platser som kräver de kraftigaste grundläggningsarbetena, för att minska klimatpåverkan. På flera håll är det dock nödvändigt med kraftig grundläggning på grund av de geologiska förutsättningarna i kommunen. För områden där behov av större åtgärder finns är detta förtydligat. Läs mer under *Klimatrelaterade risker*.

- Det är både lokalt och nationellt angeläget att utveckla effektiva material- och avfallsflöden vid ny- och ombyggnation. Kommunen bör vidare utreda hur frågan kan införlivas i samhällsbyggnadsprocessen.

4.1.2 Hälsa och säkerhet

- Behov av skyddsavstånd mellan nya bostäder, skolor/förskolor och gård med djurhållning eller betesmarker ska beaktas vid detaljplanering och bygglov. De faktiska förhållandena i närområdet med hänsyn till spridning av allergener, lukt, buller, damm etcetera behöver studeras och beaktas. Vägledning i enlighet med Boverkets rekommendationer i skriften [*Vägledning för planering för och invid djurhållning*](#) ska följas.
- Vid planering, byggande och förvaltning behöver behov av åtgärder för att hantera värmeböljor och höga temperaturer beaktas. Vissa grupper så som barn, äldre och sjuka är särskilt utsatta vid värmeböljor. Åtgärder för att skapa svala miljöer bör särskilt prioriteras på de platser där sårbara grupper vistas som vid exempelvis förskolor, skolor, lekplatser och äldreboenden. Skuggande träd, större grönområden och vattenmiljöer bidrar till sänkta temperaturer.
- Ny bebyggelse och nya byggnader behöver planeras med lämpligt skyddsavstånd till verksamheter som är störande eller miljöfarliga eller kan ha en risk för explosion eller brand. Det är också av vikt att ny bebyggelse inte placeras för nära verksamheter så att givet tillstånd för verksamheten inte kan utnyttjas. Lämpligt skyddsavstånd ska utredas i samband med planläggning eller förhandsbesked/bygglov. Läs mer under avsnittet *Verksamheter och industri*.
- Vid åtgärder i eller nära områden med konstaterad eller befarad förorening i mark eller grundvatten ska marken undersökas och vid behov åtgärder föregås av sanering, anpassad till den tänkta markanvändningen. En förändrad markanvändning kan göra att förutsättningarna för spridning ändras, vilket kan leda till en ändrad riskbild.
- Särskild försiktighet bör vidtas vid områden med identifierade föroreningar som också sammanfaller med risker för ras och skred samt översvämning.
- Nya verksamheter som är ljudstörande ska i första hand hänvisas till områden som redan är bullerpåverkade.
- Vid planläggning eller lovgivning inom 150 meter från transportleder för farligt gods på väg/järnväg respektive 200 meter från mittlinjen av farleden Göta älv ska risker beaktas och en riskbedömning göras. Som utgångspunkt i planeringen bör ett bebyggelsefritt avstånd på 30 meter eftersträvas utmed rekommenderad transportväg för farligt gods. Se vidare under kapitlet *Farligt gods*.
- Vid planering av bostäder, förskolor och skolor invid större transportleder behöver det klarläggas i detaljplaneskedet att marken är lämpad för ändamålet med hänsyn till vibrationer. Beroende på markförhållandena på platsen kan utredningar av vibrationer även behöva utföras i samband med lovgivning utanför detaljplanelagt område.

- Planeringen ska skapa goda förutsättningar för utryckningsfordons framkomlighet och olycksförebyggande riskhantering.
- Kommunen ska ta hänsyn till perspektiven civil beredskap och brottsförebyggande arbete i planeringen när det gäller val av lokalisering av bostäder, verksamhet och industri och tekniska anläggningar.
- Lågfrekventa magnetfält från kraftledningar klassas som möjligen cancerframkallande. Därför ska man så långt som det är möjligt och rimligt begränsa lågfrekventa kraftfält från bostäder och platser där barn vistas varaktigt.
- Samråd ska hållas med Svenska kraftnät när åtgärder planeras inom 500 meter från transmissionsnätledningarna och stationer. (Dessa framgår i [kartan](#) över Riksintressen, LIS och andra värden, under fliken *Riksintresse totalförsvaret MB 3 kap.*) Detta gäller utifrån flera aspekter, exempelvis elsäkerhet och magnetfält. Det finns inga fasta avstånd för hur nära kraftledningar byggnader kan tillåtas med hänsyn till magnetfält. Lokalisering vid nybyggnation av bostäder och skolor ska undvikas nära elanläggningar som ger förhöjda magnetfält. Se vidare under kapitlet *Elektromagnetiska fält*.
- För skyddsavstånd till kraftledningar ur ett elsäkerhetsperspektiv ska avståndet mellan kraftledningar och olika typer av verksamheter såsom upplag, parkeringsplatser, busshållplatser eller verksamhet med brandfarliga och explosiva varor med mera följa Elsäkerhetsverkets föreskrifter ELSÄK-FS 2022:1.
- Vid ny exploatering ska säkerställas att åtgärderna inte medför försämrade förutsättningar att uppnå miljö kvalitetsnormerna för luft. [Luftkvalitetsförordning \(SFS 2010:477\)](#)
- Kommunen ska i samband med detaljplaneläggning och nybyggnation tillämpa gällande radongränsvärde enligt [Boverkets byggregler](#).
- Bestämmelser om bullerriktvärden vid bostadsfasader från spårtrafik, vägar och flygplatser regleras i [förordningen till miljöbalken om trafikbuller vid bostadsbyggnader \(2015:216\)](#) och ska tillämpas vid detaljplaneläggning, bygglov samt vid förhandsbesked.
- Naturvårdsverkets vägledning [Riktvärden för buller på skolgård från väg- och spårtrafik](#) från 2017 ska vara vägledande vid plan- och tillsyns ärenden i kommunen.
- [Boverkets allmänna råd om industribuller \(BFS 2020:2\)](#) ska tillämpas vid planläggning, förhandsbesked och bygglovsprövning i kommunen. Det allmänna rådet innehåller riktvärden för bostadsbebyggelse i områden som påverkas av omgivningsbuller utomhus från industriell verksamhet och annan verksamhet med likartad ljudkaraktär. Riktvärdena bör även användas för förskolor, skolor och vårdlokaler.

4.1.3 Klimatrelaterade risker

4.1.3.1 Riktlinjer för att hantera översvämningsrisker (sjöar, vattendrag och skyfall)

För att undvika skador vid översvämningar finns rekommenderade nivåer att förhålla sig till vid lokalisering och anläggning av ny bebyggelse. Nivåerna som anges i översiktsplanen följer de riktlinjer som finns från ansvariga myndigheter. De gäller främst ny sammanhållen bebyggelse som till exempel bostäder, handel och kontor. Känslig bebyggelse och infrastruktur av samhällsviktig karaktär, till exempel sjukhus och skolor med beredskapsfunktion, bör lokaliseras med ytterligare säkerhetsmarginal.

- Vid planering av ny bebyggelse och nya byggnader ska kartering över de klimatrelaterade riskerna för kommunen som redovisas i kartmaterialet under [Riksintressen, LIS och andra värden](#) användas som stöd. Om utbyggnad planeras i eller vid ett utpekat riskområde kan utredningar och åtgärder krävas för att säkerställa att byggnationen inte tar skada.
- Utifrån risk för skyfall bör ny sammanhållen bebyggelse och enstaka byggnader lokaliseras och planläggas så att bebyggelsen inte tar skada vid ett 100-årsregn med klimatfaktor 1,4.
- Utifrån skyfall bör bebyggelse och byggnader med verksamheter av större samhällsviktig betydelse lokaliseras och planläggas för att kunna hantera ett mycket kraftigt regn, såsom ett regn med 400 års återkomsttid med klimatfaktor 1,4.
- I områden som inte täcks av skyfallskarteringar bör Länsstyrelsens lågpunktskartering nyttjas, för screening av riskområden där vidare utredning behövs. Lågpunktskarteringen indikerar var det potentiellt kan ansamlas stora mängder vatten. Mer detaljerade utredningar för att studera skyfallsrisker bör göras i dessa områden i efterföljande planering.
- Utifrån risk för översvämning från Göta älv, norr om slussen bör ny sammanhållen bebyggelse och bebyggelse/byggnader med verksamheter av större samhällsviktig betydelse planläggas ovan utbredning i älven vid högsta möjliga flöde, motsvarande 1 400 m³/s.
- Utifrån risk för översvämning från Göta älv, söder om slussen i Lilla Edet bör ny sammanhållen bebyggelse och enstaka byggnader planläggas ovan utbredning i älven vid nivå +3,2 meter i färdig golvhöjd.
- Utifrån risk för översvämning från Göta älv, söder om slussen i Lilla Edet bör bebyggelse och byggnader med verksamheter av större samhällsviktig betydelse planläggas ovan utbredning i älven vid nivå +3,7 meter.
- Ett prioriterat vägnät bör planeras för att vara farbart vid en översvämning. Detta prioriterade vägnät ska definieras tillsammans med räddningstjänst.

4.1.3.2 Riktlinjer för att hantera markstabilitet

Ras och skred

Göta älvutredningen, Översiktlig stabilitetskartering från MSB, kartering av kvickleraområden från SGI, Förutsättningar för skred i finkornig jordart från SGU samt SGU:s jordartskarta har använts för att som underlag till översiktsplanen utgöra en sammanvägd klassificering av skredrisker i kommunen. Skredrisker har bedömts och grupperats till riskklass 1–3 utifrån dagens förutsättningar som underlag för planering och vidare utredning. Klass 1 avser lägre risk och klass 3 en högre risk.

Se kartlagren *Skredriskklass 1–3* och kartlaget *Kvicklera* i [kartan](#) över Riksintressen, LIS och andra värden.

Tidigare utredningar har mycket varierande exakthet i olika geografiska områden. Både klassning och gränsdragning är därför att betrakta som ungefärliga. Detta styr till viss del de riktlinjer för vidare hantering och fortsatt utredning som har tagits fram. Generellt gäller att inom områden där det finns förutsättningar för skred ska geotekniska stabilitetsutredningar genomföras som följer SGI:s vägledning 8 *Utredning av släntstabilitet*.

Riktlinjerna nedan ska ses som generella.

Klimatrisker redovisas som ett separat kartlager vilket gör att det vid behov, såsom vid förändrade framtidsprognoser, kan revideras utan inverkan på redan framtagna riskbedömningar.

Då underlag för olika myndigheter ibland överlagras varandra har följande hierarki antagits.

- I. Götaälvutredningen
- II. MSB (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap)
- III. SGU (Sveriges geologiska undersökning), förutsättningar för skred i finkornig jordart

Det innebär att analysresultat baserade på SGU:s aktsamhetsområden enbart redovisas utanför områden där underlag från I och II förekommer, se ställningstaganden under sättningsproblematik nedan.

- I första hand bör riskklassade områden undvikas för planering av tillkommande bebyggelse och nya byggnader, framförallt i områden som klassats som skredriskklass 3. Om utbyggnad av andra skäl bedöms vara lämplig ska följande förhållningssätt tillämpa:
- För områden inom skredriskklass 1 – möjlig skredrisk ska utredningsinsatser i form av en översiktlig bedömning av stabilitet göras. En utredning av grundläggningsmetod bör göras med upprättande av eventuella restriktioner och framtagande av eventuella förstärkningsåtgärder klargörs.
- För områden inom skredriskklass 2 – skredrisk ska utredningsinsatser i form av en detaljerad utredning av stabilitet göras, med upprättande av restriktioner och framtagande av förstärkningsåtgärder sker.
- För områden inom skredriskklass 3/kvickleraområden – stor skredrisk med stora konsekvenser ska utredningsinsatser i form av en fördjupad utredning av stabilitet göras, som kan behöva

kompletteras med geotekniska undersökningar. Här behöver restriktioner upprättas och framtagande av omfattande åtgärder ske.

- För att riskområden ska bli lämpliga för planläggning kan det krävas omfattande stabilitetshöjande åtgärder, erosionskydd och andra skyddsåtgärder.
- Framtida tillkommande risker utifrån klimateffekt framgår av kartlagret [Klimatrisk](#) och visas med skrafferade områden. Dessa områden ska beaktas vid planering. Utöver översvämningsrisk utgörs klimatriskerna i huvudsak av erosion som kan medföra stabilitetsproblem. Problem med uppbyggnad av höga portryck i samband med längre perioder med riklig nederbörd och höga vattennivåer riskerar även att skapa stabilitetsproblem vid snabb avvattning, som till exempel ett tappningsförlopp.
- Klimateffektens bidrag till stabilitetsproblematiken, risken för skred, ska beaktas vid planering och utbyggnad. Redovisade områden visar på generellt förhöjd risk som ska beaktas för att framtidssäkra områden för bebyggelse och infrastruktur mot spridning av markförorening med mera.

Områden med sättningsproblematik

Lösmarksområden med finkorniga jordarter med eller utan organiskt innehåll (Glacial lera, Postglacial lera, Svämsediment av lera och silt, Lergyttja, Gyttjelera) förekommer utbrett i hela kommunen. Detta innebär att det generellt föreligger en sättningsproblematik inom dessa områden, vilket får konsekvenser för byggnader, anläggningar och infrastruktur. Underlag för att peka ut dessa områden kommer från SGU:s *jordartskarta*, och redovisas i kartsiktet [Sättningsproblematik](#).

- Planläggning av områden med sättningsproblematik kan innebära tillkommande kostnader för förstärkningsåtgärder och/eller restriktioner avseende schakt och fyllnadsarbeten för att undvika sättningar och/eller undvika att skapa stabilitetsproblem. Där områden med sättningsproblematik sammanfaller med skredriskområden kan detta antas medföra stora åtgärder och höga kostnader medan övriga områden kan antas medföra mindre åtgärder/restriktioner och lägre kostnader. Områden med sättningsproblematik redovisas i kartlagret [sättningsproblematik](#).

Bergras och blocknedfall

Bergras och blocknedfall har analyserats utifrån förekomst av berg i dagen och marklutningar överstigande 40 grader. Då områdena generellt är små har resultatet buffrats med 20 meter för visualisering och inkludering av det direkta närområdet både ovanför och under aktuell potentiell risk.

- Vid bebyggelseutveckling och nya byggnader som innehåller verksamheter där människor uppehåller sig och som sammanfaller med riskområden för bergras och blocknedfall, krävs mer detaljerade analyser och eventuellt åtgärder för att tillgängliggöra dessa. Riskområden redovisas i kartlagret [Bergutfall](#).

Övriga områden

- För områden som inte omfattas av en riskklass eller pekats ut innefattandes av sättningsproblematik behöver markens lämplighet fortfarande bedömas, exempelvis avseende torvförekomst eller radoninnehåll genom kartstudier, eventuellt kompletterande med undersökningar.

För bedömning av bergstabilitet i detaljplanskedet har SGI en vägledning för stegvis bedömning, se [Utred block- och bergstabilitet](#).

4.1.3.3 Riktlinjer för att hantera risker för den byggda miljön

Klimatförändringarna innebär att många områden längs älven får en högre risk för skred om inga skredsäkringsåtgärder vidtas. Fastighetsägare ansvarar själva för att vidta åtgärder för att förhindra och begränsa olyckor. Statens geotekniska institut bidrar till att riskerna för ras och skred minskar, genom att bland annat övervaka stabilitetsförhållandena i Göta älv. Inom myndigheten finns Delegationen för Göta älv som är en rådgivande delegation för klimatanpassningsinsatser för ras och skredsäkring i Göta älvdalen för berörda aktörer i området.

I Lilla Edet pågår kontinuerligt utredning och skredsäkring på flertalet platser för att minska risker för den befintliga bebyggelsen. För att undvika översvämningar i den befintliga miljön, samt vid planering av ny bebyggelse, kan åtgärder vidtas. Orsak till översvämningen styr behovet av åtgärd. Nedan listas exempel på åtgärder, som rör såväl fysiska som mer planeringsmässiga åtgärder.

- *Fördröjning av vatten.* Fördröjning kan ske på till exempel fördröjningsytor eller i svackdiken där syftet är att skapa en kontrollerad översvämning på en yta som inte tar skada. Generellt sett rekommenderas öppna lösningar i mark framför underjordiska, av både kostnads- och funktionsskäl.
- *Styrning av vatten.* Styrning kan ske med till exempel en kantsten eller upphöjning av en cykelbana för att leda om vatten till en mer lämplig plats.
- *Invallning av älven.* På strategiska platser behöver en barriär mot älven skapas för att skydda befintlig bebyggelse och enskilda byggnader samt för att ha utrymme och beredskap för att kunna utöka invallningen i framtiden. Detta har tidigare utretts översiktligt i den fördjupande översiktsplanen för Lödöse och beskrivs under ställningstaganden för tätorten.

Översvämningsskyddande åtgärder såsom invallning behöver utföras och kontroller göras så att tillräcklig stabilitet finns.

- *Tillfälliga barriärer.* Detta kan vara i form av tillfälliga vallar.
- *Planering av res- och utryckningsvägar.* För till exempel hemtjänst och blåljustrafik är det viktigt att verksamheten kan fortgå även vid en långvarig översvämning. På så vis kan det i efterföljande arbete vara lämpligt att identifiera vilka vägar som bedöms vara farbara vid en översvämning samt var framkomligheten bedöms vara begränsad och hur det ska hanteras.
- *Flytt av känslig infrastruktur.* Detta kan handla om att identifiera samhällsviktiga byggnader och där flytta elcentraler, arkiv och dylikt till ett högre våningsplan om möjligt.
- *Reservera mark.* I förebyggande syfte kan mark reserveras på strategiska platser där framtida åtgärder eventuellt är aktuella. I översiktsplanen sker detta genom exempelvis förslag om invallning vid Lödöse som skydd mot älven eller en multifunktionell översvämningssyta öster om Göteborgsvägen i höjd med Museivägen för att hantera skyfall. På liknande vis kan områden som riskeras att översvämmas reserveras för att planera lämplig användning av marken.
- *Åtgärder uppströms vattenförekomsterna:* För att förebygga översvämning såväl som torka är det viktigt att se till att vattnet stannar i landskapet. Arbete uppströms vattenförekomsterna kan innebära exempelvis återställande och anläggande av våtmarker på lämpliga platser samt återmeandering för att fördröja vattenflödena. Lämpliga platser för detta bör pekas ut i efterföljande planering. Kommunen har rådighet över egen mark men kan även påverka andra aktörer genom att arbeta med projekt, exempelvis genom vattenrådet.

4.1.4 Trafik och tillgänglighet

- För att stärka möjligheterna till arbetspendling med kollektivtrafik ska kommunen verka för direktbusskopplingar mellan Lilla Edet – Älvängen – centrala Göteborg, via en motorvägshållplats i Nygårdsmotet i Lödöse.
- För att stärka arbetspendling såväl som fritidsresande med kollektivtrafik ska kommunen på lång sikt verka för pendeltågsstopp, i första hand i Nygård, i andra hand i Prässebo.
- Viktiga målpunkter ska lokaliseras så att de är lätta att nå med kollektivtrafik och gång- och cykeltrafik.
- För att skapa förutsättningar att så många barn som möjligt ska kunna gå eller cykla till skola och förskola ska barn och ungas skolvägar och trafikmiljöerna kring skolor och förskolor utformas med barnens förutsättningar och behov i fokus.
- Förutsättningar ska utvecklas för besökare, boende och verksamma att parkera sin cykel i tätorterna, vid hållplatser samt vid större målpunkter utanför tätorterna.
- Samnyttjande av parkeringsplatser ska eftersträvas, vilket underlättas om parkeringsbehov för olika ändamål samlas i större gemensamma anläggningar.

- Vid planering av ny parkeringsanläggning ska förutsättningar skapas för laddningsmöjlighet för elbilar.
- Nya bebyggelseområden ska inte bida till en försämrar framkomlighet och kapacitet på riksintressena för E45, Göta älv eller för järnvägen Norge-Vänerbanan. Se vidare ställningstaganden under *Riksintressen*.
- Kommunen ska verka för att behålla och utveckla kollektivtrafiken tillsammans med Västtrafik för att möjliggöra ett hållbart resande till och från föreslagna utbyggnadsområden samt längs de viktiga kollektivtrafikstråken.
- Kommunen ska tillsammans med Trafikverket verka för ytterligare rastplatser inom kommunen längs med E45, i syfte att skapa ordnade möjligheter för raster och bidra till upplevelser längs motorvägen. Ett möjligt läge är i anslutning till Nygårdsmotet, Lödöse.
- Tillgång och tillgänglighet till grönområden ska stärkas genom åtgärder som främjar tillgänglighet för en bred målgrupp, exempelvis anläggande av promenadstråk eller sittbänkar. Tillkommande bebyggelse bör ske på ett sådant sätt att invånare har god tillgång till park- eller grönområden av god kvalitet.
- Kommunen ska verka för fortsatt utbyggnad av digital infrastruktur. Kommunen ser positivt på en framtida samverkan med nätägare som fortsätter bygga ut nätet i Lilla Edets kommun i samarbete med lokala fastighetsägare.

4.1.5 Vatten- och naturmiljö

Arbete med vattenmiljöer innefattar framför allt arbetet för att nå miljökvalitetsnormer (MKN) inom vattenförvaltningen (se kapitel 6.2). Kommunens naturvärden, yt- och grundvattenförekomster redovisas i [kartan](#) över riksintressen, LIS och andra värden. Följande ställningstaganden gäller i synnerhet för vattenmiljö:

- Ny verksamhet eller åtgärder som innebär risk för överskridande av miljökvalitetsnormer får inte ske.
- Vid detaljplanering eller andra kommunala exploateringsprojekt som kan få påverkan på en ytvatten- eller grundvattenförekomst med fastställda miljökvalitetsnormer ska åtgärder utformas för att förebygga otillåten påverkan på miljökvalitetsnormer. Åtgärder kan vara både förebyggande och kompensatoriska.
- Alla exploateringsprojekt som föranleder negativ påverkan på miljökvalitetsnormer för vatten vad avser konnektivitet, hydrologisk regim eller morfologi ska kompenseras i form av biotopförbättrande åtgärder.
- För recipienter utan miljökvalitetsnormer gäller försiktighet och hänsyn för att inte negativt påverka ekologiska värden eller vattnets kvalitet.

- Kommunen genomför de åtgärder man ansvarar för inom åtgärdsprogrammet för vatten i Västerhavets vattendistrikt och prioriterar vattenförekomster som ej följer miljö kvalitetsnormer.
- Kommunens ambition är att genomföra föreslagna åtgärder som anges i VISS under respektive vattenförekomst om de faller inom ramen för kommunens ansvarsområde eller genom särskilda projektinsatser när möjlighet finns.
- Kommunen ska genom sin tillsyn tillse att otjänliga avloppslösningar uppförda enligt äldre lagstiftning åtgärdas för att uppfylla gällande krav och riktlinjer i miljöbalken.
- Kommunen ska ta fram ett strategiskt planeringsunderlag för vatten och avlopp för att underlätta planering och samtidigt säkerställa att miljö kvalitetsnormer för vatten uppnås.
- Kommunen ska ta fram styrdokument för dagvattenhantering som säkerställer att miljö kvalitetsnormer för vatten uppnås vid detaljplaneläggning och exploatering.
- Kommunen är restriktiv till att anlägga nya täkter för naturgrus då de kan ha en negativ inverkan på grundvattenförsörjningen.
- Kommunen utreder möjligheterna att nyttja inlandsön i centrala Lilla Edet för anläggande av omlöp och andra fiskevårdsåtgärder.
- Kommunen ska verka för god vattenkvalitet vid åtgärder i och omkring Göta Älv för att värna skyddet för älven som dricksvattentäkt såväl som miljö kvalitetsnormer.
- Göta älv och dess biflöden ska skyddas och värnas för att bevara den biologiska mångfalden och viktiga spridningssamband samt för att på sikt förbättra älvens ekologiska status.
- För att bidra till att uppnå miljö kvalitetsnormer för vatten, fisk- och musselvatten samt för vatten i Göta älv ska kommunen arbeta för att fiskpassage förbi Lilla Edets kraftverk möjliggörs samt att biotopförbättrande åtgärder i älvens huvudfåra genomförs.
- Vid nytillkommande bebyggelse och enskilda byggnader ska dagvatten vid behov fördröjas och renas innan det når recipienten.
- Krav på kompensation med biotopförbättrande åtgärder bör ställas i det fall exploateringsprojekt medför negativ påverkan på vattenmiljön.
- Planförslaget möjliggör ny- och utbyggnation av Lilla Edets reningsverk, med bättre rening och en minskad belastning av näringsämnen på Göta älv.
- För de mindre grundvattentäkterna i Hjærtum och Utby behöver kommunen på sikt säkerställa erforderligt skydd. Det kan göras antingen genom att se över behov av att inrätta vattenskyddsområde eller att på annat sätt trygga vattenförsörjningen.

- Kommunen ska verka för erforderligt skydd för Göta Älv som dricksvattentäkt genom att aktivt bidra i det pågående arbetet med att inrätta vattenskyddsområde.
- Vegetationszoner längs vattendrag och sjöar ska sparas och utvecklas för att bevara viktiga ekologiska funktioner, minska negativa effekter på recipient, bidra med stabilitet och säkerställa ett fungerande ekosystem.

Följande ställningstaganden rör naturmiljö generellt, både på land och vatten:

- Områden med höga naturvärden eller lokaler för hotade eller sällsynta arter ska skyddas och värnas.
- Hänsyn ska tas till naturvärden och biologisk mångfald i tidiga skeden av projekt, detaljplaner och program. Vid behov behöver naturvärdesinventeringar genomföras för att utreda befintliga värden.
- Stor hänsyn ska tas till stora opåverkade områden, som utgörs av tysta områden där Länsstyrelsens kartläggning från år 2001 samt Länsstyrelsens analys av stora opåverkade områden från år 1998 sammanfaller. Dessa bör bevaras som stora, tysta natur- och strövområden, exempelvis genom att inte tillåta bullrande och störande verksamheter. Områdena finns i [kartan](#) över riksintressen, LIS och andra värden.
- Naturvärden finns utpekade i kommunens naturvårdsplan. En uppdatering av naturvårdsplanen till ett naturvårdprogram genomförs parallellt med översiktsplanarbetet. Utpekade naturvärdesobjekt har setts över och preliminärklassats enligt gällande NVI-standard (standard för naturvärdesinventering). Naturvärdesobjekten redovisas i översiktsplanens [karta](#) över riksintressen, LIS och andra värden. Dessa naturvärdesobjekt kommer även att gå att hitta i kommande naturvårdsprogram.
- I områden som bedömts ha de högsta (klass 1) samt höga (klass 2) naturvärdena ska exploatering, åtgärder eller annan markvändning som riskerar påverka naturvärden negativt inte tillåtas.
- För områden med påtagliga naturvärden (klass 3) bör inte exploatering, åtgärder eller annan markanvändning tillåtas som hotar befintliga naturvärden. Om annan lokalisering ej är möjlig ska kompensationsåtgärder nogga övervägas.
- För områden med visst naturvärde (klass 4) bör exploatering, åtgärder eller annan markanvändning som hotar befintliga naturvärden undvikas. Om annat intresse ges företräde bör det eftersträvas att göra ingreppen så skonsamma som möjligt och helst genomföra kompensationsåtgärder.
- Skogsmark som har nationell betydelse för skogsnäringen ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra ett rationellt skogsbruk. Gles bebyggelse som fragmenterar skogsbruksmark ska undvikas. Skog med höga naturvärden bör bevaras och skyddas, särskilt tätortsnära skog för att säkerställa tillgång till rekreation och friluftsliv. Kommunen ska verka för att naturnära skogsbruk bedrivs på egen mark.

4.1.6 Ekosystemtjänster

- Ekosystemtjänster ska identifieras, beskrivas och skyddas i tidiga skeden av projekt, detaljplaner och program. Vid behov görs en mer detaljerad kartläggning och värdering.
- Mål för bevarande, integrering och utveckling av ekosystemtjänster ska formuleras i tidiga skeden av projekt, detaljplaner och program.
- Naturliga sänkor i landskapet såsom lågpunkter bör utvecklas för att öka den vattenhållande förmågan samtidigt som biologisk mångfald främjas. Multifunktionella ytor bör eftersträvas för ett effektivt markutnyttjande.
- Älvnära strandängar och skreddrabbade områden bör ses som en resurs och förutsättning för biologisk mångfald.
- Grönstrukturen ska ses som en resurs för att minska urbana värmeöar, reglera temperatur vid värmeböljor i tätbebyggda miljöer, verka bullerskyddande och bidra med vattenhållande förmåga. Detta kan exempelvis ske genom att använda grönytefaktor i planprojekt (se boverket.se), bevara trädrader invid bullrande trafikleder/älv eller för att minimera risker vid riskområden för översvämning och skred.
- Gröna multifunktionella lösningar ska eftersträvas vid hantering av dagvatten i nya detaljplaner.
- Se även ställningstaganden under kommunövergripande ställningstaganden *naturvärden och vattenmiljö*

4.1.7 Jordbruksmark

- Brukningsvärd jordbruksmark ska inte tas i anspråk för ny exploatering om det inte behövs för att tillgodose ett väsentligt samhällsintresse som inte kan tillgodoses på annan plats eller som behövs för att bedriva jordbruksnäringen.
- Uppförande av enstaka byggnader på brukningsvärd jordbruksmark kan vara möjligt i de fall det rör sig om kompletteringar som underlättar för lantbrukets fortlevnad, till exempel ett bostadshus för att underlätta generationsväxling.
- Ny byggnation på landsbygden ska inte begränsa jordbrukets möjligheter och får inte fragmentera större sammanhängande ytor av jordbruksmark. Vid lokalisering av enstaka byggnader i anslutning till jordbruksmark bör placering ske i utkanten av ett större skifte, och inte påverka jordbruksverksamheten negativt. Se även ställningstaganden under *Landsbygd*.
- I Lilla Edet, Lödöse och Nygård föreslås att jordbruksmark tas i anspråk i begränsad omfattning där intresset att exploatera marken överväger intresset att bevara jordbruksmarken. Detta för att möjliggöra väsentliga samhällsintressen och där alternativa lokaliseringar inte bedöms finnas. Det kan till exempel gälla områden som ligger insprängda i tätortsstrukturen eller på annat sätt inte fungerar i en brukningsenhet. Det kan också gälla områden där åkermark behöver tas i anspråk för utveckling av bebyggelse och infrastruktur utmed huvudstråken enligt [Göteborgsregionens strukturbild](#). För vidare beskrivning och motivering, se ställningstagande under respektive *centralort/landsbygdsort* samt specifika ställningstaganden kopplat till aktuella områden i [mark – och vattenanvändningskartan](#). Bortvalda alternativ och anpassningar redovisas i *Miljökonsekvensbeskrivningen*.
- [Kunskapsunderlag jordbruksmark, Lilla Edets kommun 2024-09-12](#) ska utgöra underlag vid prövning av planläggning, förhandsbesked, bygglov och framtagande av lokaliseringsutredningar på jordbruksmark.

4.1.8 Kulturmiljövärden

- Ett nytt kulturmiljöprogram som redovisar hur kulturvärden och kulturmiljöer ska säkerställas och utvecklas bör tas fram. Programmet bör även omfatta de sentida kulturmiljövärdena.
- Kulturarvsplanen utgör ett underlag som beskriver kulturhistoriska värden i kommunens bebyggelsemiljö. Dessa värden ska alltid beaktas och planens rekommendationer ska vägleda vid bygglovsärenden och planläggning. Om avsteg från planens rekommendationer krävs ska ställningstagandet alltid motiveras. I bygglovsärenden och vid planläggning ska alltid hänsyn tas till de bebyggelsemiljöer som kan tillräknas kulturhistoriska värden, även om de inte ingår i planen.
- Inom särskilt kulturhistoriskt intressanta miljöer ska nya byggnader och anläggningar endast tillåtas om de kan komplettera befintlig bebyggelse och kulturmiljö på ett väl anpassat sätt. Byggnader och anläggningar ska placeras och utformas på ett sätt som är lämpligt för landskapets karaktärsdrag, platsens identitet, bebyggelsestrukturer och kulturvärden på platsen.
- Vid planering, exploatering eller andra åtgärder inom eller i anslutning till miljöer med särskilt kulturhistoriska värden ska påverkan på dessa värden bedömas. Vid behov ska fördjupade utredningar genomföras för att säkerställa att utpekade värden inte går förlorade utan istället bevaras och berikas.
- De regionalt och nationellt utpekade värdefulla odlingslandskap som utgör särskilda natur och kulturmiljövärden, ska bevaras och ges möjlighet till fortsatt nyttjande.
- Besöksnäringen kan utvecklas med utgångspunkt i kommunens rika kulturmiljö. Kommunen ska stötta initiativ som utvecklar besöksnäringen, med utgångspunkt i befintliga kulturmiljövärden.

Se även ställningstaganden för *Landsbygd*, ställningstagande för *Riksintresse för kulturmiljövård* samt vidare information under *Regionala/kommunala kulturmiljöintressen*.

4.1.9 Barns miljöer

- [FN:s konvention om barnets rättigheter](#) (barnkonventionen) ska beaktas i den kommunala fysiska planeringen för att kunna skapa goda livsmiljöer för alla barn.

Fyra av barnkonventionens 54 artiklar är vägledande för tolkning av helheten och utgör barnkonventionens grundprinciper. Dessa är:

- Artikel 2: barns lika värde.
- Artikel 3: barnets bästa.
- Artikel 6: rätt till liv och utveckling.
- Artikel 12: rätt att uttrycka åsikter och få dem respekterade.

Utöver ovanstående grundprinciper är följande artiklar särskilt viktiga för fysisk planering enligt plan- och bygglagen:

- Artikel 4: genomföra ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.
- Artikel 23: barn med funktionsnedsättning och deras rätt till aktivt deltagande i samhället.
- Artikel 27: rätt till levnadsstandard som krävs för utvecklingen.
- Artikel 31: rätt till vila, fritid, lek och rekreation.
- Målpunkter för barn är viktiga att värna. Det ska säkerställas att säkra gång och cykelvägar finns till målpunkterna. Målpunkter för barn kan till exempel vara lekplatser, skolor, förskolor och parkmiljöer. De lekparker där utvecklingsmöjlighet finns eller utgör viktiga målpunkter är utpekade i mark- och vattenanvändningskartan.
- I samband med framtagandet av nya detaljplaner ska en bedömning göras av om barnkonsekvensanalys ska tas fram.

4.1.10 Trygghet

Trygghet i offentlig miljö upplevs olika mellan könen. Kvinnor och flickor upplever generellt fler platser som otrygga. Den fysiska miljön bör utformas för att ge överblickbarhet och god tillgänglighet. Där möjlighet finns bör en funktionsblandning möjliggöras som medför mer befolkade offentliga rum.

- I områden med mångfunktionell och sammanhängande bostadsbebyggelse finns särskilt goda möjligheter till en blandning av funktioner som kan bidra till en mer levande miljö och således till ökad upplevd trygghet.
- I utformningen av stråk, offentliga platser och den offentligt byggda miljön så som hållplatser för kollektivtrafik, parkmiljöer och idrottsanläggningar behöver trygghets- och säkerhetsaspekter särskilt beaktas. Belysning och underhåll av utemiljöer kan exempelvis ses över för att skapa en tryggare miljö.
- Åtgärder och anläggningar såsom gångvägar, sittplatser och utegym ska placeras och utformas med hänsyn till trygghet och tillgänglighet för kommunens invånare.

4.2 Ställningstagande per markanvändningskategori

Ställningstagandena i detta avsnitt utgår från översiktsplanens mål och utvecklingsinriktning och gäller kommunen som helhet. Rubrikerna i avsnittet utgår från plankartans olika kategorier för markanvändning. Under rubrikerna finns en beskrivning av vad respektive kategori innefattar, samt kommunens ställningstaganden kopplat till markanvändningskategorin. Mer information går att se genom att klicka i den digitala kartan.

För respektive markanvändningskategori i kartan anges om den är *pågående*, *utvecklad* eller *ändrad*. Pågående markanvändning utgår ifrån att marken fortsätter användas likt idag, eller enligt gällande detaljplan. Utvecklad användning innebär att marken används till det den används idag, men i högre omfattning eller med en högre täthet exempelvis. Ändrad användning avser att användningen av marken föreslås ändras till något annat än den är idag/enligt gällande detaljplan.

4.2.1 Bebyggelse

I mark- och vattenanvändningskartan anges olika typer av områden där bebyggelse finns och planeras. Kategorin *mångfunktionell bebyggelse* finns främst inom centralorterna och innebär områden som innehåller många olika servicefunktioner och verksamheter som går att kombinera med bostäder. Kategorin *sammanhängande bostadsbebyggelse* innefattar bebyggelseområden med huvudsakligen bostäder, men där ett fåtal servicefunktioner kan förekomma och karaktären på bebyggelsen är huvudsakligen bostäder. Kategorin innefattar även mindre bostadsnära park- eller grönområden. Ett antal generella ställningstaganden för bebyggelse beskrivs men fördjupas sedan i *ställningstaganden för respektive ort*. I kommunen finns även bebyggelse lokaliserad på landsbygd, som utgör en egen markanvändningskategori med separata ställningstaganden (se rubriken *Landsbygd* nedan).

Skolor ryms inom kategorin mångfunktionell bebyggelse. Förskolor ryms inom flera kategorier. Idrottsplatser ryms inom mångfunktionell bebyggelse när någon typ av utveckling är planerad. I övrigt ryms idrottsplatser inom kategorin för sammanhängande bostadsbebyggelse.

4.2.1.1 Generellt

- Detaljplan ska alltid tas fram vid planering för nybyggnation inom kategorierna mångfunktionell bebyggelse och sammanhängande bostadsbebyggelse.

4.2.1.2 Variation av bostäder och funktioner

- I utvecklingsområden ska byggnation främjas som kompletterar det befintliga bostadsbeståndet. Kommunen ska säkerställa ett utbud av boenden som är anpassade för livets olika skeden och behov. Kommunen ska verka för att det finns bostadstyper, upplåtelseformer, bostadsstorlekar och prisklasser på boenden som är underrepresenterade, både på kommunnivå samt i de olika orterna.
- I utpekade områden för mångfunktionell bebyggelse ska planeringen möjliggöra att byggnader har en blandad funktion, med exempelvis verksamheter som går att kombinera med bostäder i bottenplan på bostadshus. Det ska särskilt eftersträvas i lägen där det bedöms kunna finnas ett befolkningsunderlag, exempelvis i stråk nära målpunkter.
- Kommunen ska verka för att bostadsbyggande och infrastruktur planeras tillsammans med samhällsservice så att behov av skolor och omsorg tillgodoses och tillgängliggörs.

- Kommunen ska fortsatt aktivt följa och bevaka bostadsbehovet för särskilt utsatta gruppers bostadsbehov.
- För att gynna företagsklimat och näringslivsutveckling separeras miljöfarliga och störande verksamheter från bostäder i största möjliga mån.
- I områden för blandad bebyggelse, med bostäder och verksamheter, ska miljöfarlig verksamhet endast tillåtas om det kan säkerställas att boende i området, eller de personer som vistas i området inte utsätts för olägenheter för människors hälsa inklusive olycksrisker. Det bör beaktas att även icke miljöfarliga verksamheter kan ge buller från varuleveranser och andra störningar. Läs mer under avsnittet *Hälsa och säkerhet*.
- Inom områden med mångfunktionell bebyggelse och sammanhängande bostadsbebyggelse ska det finnas en variation och bredd av aktiviteter och mötesplatser som kan tilltala många olika grupper. Barn och ungdomars möjlighet till en aktiv fritid ska särskilt prioriteras.

4.2.1.3 Lokalisering

- Vid utformning av utpekade bebyggelseområden ska närhet och tydliga stråk till kollektivtrafik eftersträvas.
- Ny bebyggelse och nya byggnader inom tätorterna ska bidra till att bilda en sammanhängande miljö med den redan befintliga strukturen.
- Behovet av närservice, exempelvis förskolor och mindre lek- och idrottsfunktioner, ryms inom kategorin sammanhängande bostadsbebyggelse. Behovet av närservice ska i så stor utsträckning som möjligt lokaliseras och tillgodoses lokalt i närområdet för nytillkommen bebyggelse.
- Bostäder för personer med särskilda bostadsbehov ska integreras med övrig bostadsbebyggelse.
- Större arbetsplatser bör lokaliseras inom en radie av cirka 500 meter från kollektivtrafik.
- Vid val av lokalisering och gestaltning av nytillkommande områden ska förutsättningar för en naturlig och kostnadseffektiv dagvattenhantering i anslutning till området beaktas, där ytor för fördröjning och lokalt omhändertagande av dagvatten avsätts i tidigt skede.

4.2.1.4 Skol- och idrottsmiljöer

- Skolor och förskolor ska ha hälsosamma och miljövänliga lokaler, skolgårdar med goda möjligheter för lek och aktiviteter samt säkra och miljöanpassade trafikmiljöer.
- Friytor för lek och utevistelse för förskolor och grundskolor ska följa Boverkets allmänna råd enligt [BFS 2015:1](#).
- Tillgången till grönska i anslutning till skolor och förskolor eller dess utemiljöer är viktig för att skapa goda lek- och utemiljöer, möjliggöra återhämtning och minska exponering för exempelvis sol. Skolor och förskolors utemiljöer bör därför utformas med god tillgång till grönska. Nya skolor och förskolor bör lokaliseras med närhet till park och natur.
- Idrottsplatser som föreslås utvecklas är Strömsvallen i Ström samt idrottsplatsen i Göta. Hedens idrottsplats i Lödöse föreslås avvecklas. Idrottsplats i Lödöse föreslås i stället

lokaliseras och utvecklas i området invid Göteborgsvägens västra sida. Se ställningstagande under *Tätorternas utveckling* för mer information.

4.2.1.5 *Gestaltning- och kulturmiljö*

- Nya byggnader och bebyggelsemiljöer ska ha god arkitektonisk kvalitet och tillföra estetiska och arkitektoniska värden till området.
- Gestaltning av ny bebyggelse, byggnader och offentliga miljöer ska ses utifrån ett bredare livsmiljöperspektiv i enlighet med riksdagens nationella mål för arkitektur-, form- och designpolitik.
- Höga krav på gestaltning ska gälla för offentliga miljöer av större betydelse för ett flertal kommuninvånare och besökare - så som älvrummet, offentliga mötesplatser och tydliga entréplatser till kommunen för att bidra till en god livsmiljö.
- Gestaltning ska användas för att omhänderta platsens behov och bidra till att stärka tätorternas strukturer och bidra till trygghet.
- Kompletterings- och förtättningsbebyggelse ska ta hänsyn till den omgivande bebyggelsemiljöns karaktär, skala, volymer och placering av byggnader.
- Det som planeras bör göras tillgängligt för alla och det befintliga bör tillgängliggöras efter hand, enligt 8 kap plan- och bygglagen samt 3 kap plan- och byggförordningen (2011:338).

Se vidare ställningstagande rörande kulturmiljö under rubrik *Kulturmiljövärden*, samt *Landsbygd*.

4.2.2 *Verksamheter och industri*

Markanvändningen *verksamheter och industri* avser områden för verksamheter som inte bör blandas med bostäder. Verksamheterna inom denna kategori är störande för omgivningen på något sätt och är därför inte förenliga med bostäder. Inom utpekade verksamhetsområden kan det också rymmas ytor för energiproduktion.

- Kommunen ska verka för fler arbetstillfällen i kommunen, i enlighet med kommunens näringslivsstrategiska program.
- Verksamheter med stor omgivningspåverkan ska i första hand etableras inom verksamhetsområden för att undvika risk för olägenhet för människors hälsa.
- Befintliga verksamhetsområden ska värnas.
- Nya områden för utbyggnad av nya verksamheter, som kan rymma eventuella behov av flytt av befintliga verksamheter reserveras vid i huvudsak goda kommunikationslägen:
  - Norra Trafikmotet i Lödöse (Nygårdsmotet).
  - Södra delarna av Nygård.
  - Norra trafikmotet i Lilla Edet.

- Väster om Högstorps motorbana.
- Utöver det planeras en mindre utökning av verksamhetsområdet vid trafikmotet i norra delen av Lilla Edets tätort.
- Områden för ytkrävande, icke miljöpåverkande verksamhet reserveras invid befintligt berg- och grustäkt utmed väg 167. Området är avgränsat utifrån strandskydd och för att undvika jordbruksmark. Stor hänsyn ska tas till grundvattenförekomst.
- Tillgången på mark bör nyttjas effektivt, exempelvis vid val av storlek och placering av byggrätter samt val av planbestämmelser.
- Bebyggelse i nytillkommande verksamhetsområden bör bidra till en varierad skala och lokala klimatanpassningslösningar, såsom att avsätta ytor för fördröjning och lokalt omhändertagande av dagvatten. Vid planläggning av verksamhetsområdet vid Nygårdsmotet ska frågor om dagvatten särskilt beaktas, och dagvattenhanteringen utformas för att undvika utökad belastning av näringsämnen och föroreningar till Gårdaån.
- För verksamheter med behov av bra skyltläge ska lokalisering vid trafikmotet i Lödöse prioriteras.
- Planering ska ske för god tillgänglighet för godstrafik mellan verksamhetsområden i kommunen samt godsterminaler och hamnar runt om i regionen.
- Naturgrus och sand är en viktig naturresurs för utveckling av samhället. Kommunen bör arbeta för att *Grusförsörjningsplan för Göteborgsregionen från 2003* revideras. Kommunen anser att en reviderad grusförsörjningsplan skulle tydliggöra vilka täkter och hur mycket naturgrus som finns kvar i regionen. Detta för att kunna avgöra hur stor vikt som ska läggas på att skydda områden med naturgrus och sand för framtida bruk.
  - Pågående grus och bergtäkter vid Dunnebacken (tillstånd till år 2028) samt Terås (tillstånd till år 2047) ska kvarstå. För grus och bergtäkt vid Högen (tillstånd till 2028) pågår avveckling och området ska återställas till naturmark samt landsbygd.

4.2.3 Transportinfrastruktur

I mark- och vattenanvändningskartan anges huvudvägnät för biltrafik, järnväg, hamnar och gång- och cykelvägar. I samtliga fall är det de viktigaste stråken som anges. Nya vägar och gång- och cykelvägar som anges i [mark-och vattenanvändningskartan](#) ska ses som illustrationer, då deras exakta läge inte är utredda.

- Gång- och cykelvägar bör utformas och förläggas med hög standard så att trygga och säkra miljöer för alla åldersgrupper skapas.
- Barriäreffekten som E45 utgör i tätorten Lilla Edet ska minskas genom förbättrade gång- och cykelkopplingar samt trygg och god gestaltning av underfarter.
- För att främja ett hållbart resande, samt ge möjligheter för barn och unga att röra sig på egen hand, ska kommunen arbeta med åtgärder för att öka möjligheterna till cykelpendling. Det

gäller både inom och mellan landsbygdsorterna och centralorterna, där strategiska bytespunkter för kollektivtrafiken finns. Cykelbanor kompletteras så att orterna binds samman.

- Viktiga stråk att bygga ut och länka samman för gång- och cykeltrafik är mellan:
  - Hjärtum-Ström-Västerlanda
  - Glässnäs-Kärra
  - Göta-Ryrsjön
  - Nygård-Prässebo
  - Lödöse - Nygård
  - Lilla Edet-Ström
  - Inom Lilla Edet och mellan östra och västra sidan om E45 i tätorten.
  - Inom Lödöse med koppling till stationen.
- Framtida rekreativa cykelstråk och viktiga regionala pendelstråk för cykel föreslås utredas mellan:
  - Västerlanda -Kungälv kommun
  - Prässebo-Trollhättans kommun
  - Hjärtum-Trollhättans kommun
  - Lilla Edet-Trollhättans kommun (på östra sidan om älven)
  - Lilla Edet – mot Ljungskile (Uddevalle kommun)
  - Göta - Lilla Edet
- Utöver utbyggnad av infrastruktur för cykel ska även åtgärder som underlättar för cykling som ryms inom befintlig infrastruktur prövas, såsom bygdevägar och lägre hastigheter där det bedöms vara lämpligt.
- Befintlig väntbrygga för båtar i Lilla Edet ska kunna utvecklas för gästhamn med tillhörande funktioner. Utveckling ska ske med hänsyn till pågående verksamheters utvecklingsbehov, så som slussens ombyggnad och vattenverk.
- Befintlig industrihamn i Lödöse kvarstår men inom området kan en ny småbåtshamn utredas i enlighet med den fördjupade översiktsplanen för Lödöse.
- Befintlig verksamhetshamn i Göta ska kvarstå och fortsatt värnas.

- Kommunen ska tillsammans med Trafikverket möjliggöra för pågående ombyggnation av slussen i Lilla Edet för att säkerställa slusstrafiken mellan Västerhavet och Vänern. På så vis underlättar kommunen för en överflyttning av gods från väg till sjöfart, som kan minska belastningen på det statliga vägnätet.
- För att stärka framkomligheten på E45 och underlätta för arbetspendling och godstransporter ska kommunen verka för att Trafikverket prioriterar utbyggnad av motorvägsstandard på väg E45 genom hela Lilla Edets kommun, såväl vid Göta som vid Torpabron.
- Göta Älv har en viktig funktion för godstrafiken, för vilket hänsyn ska tas.
- Befintligt järnvägsspår för godstransporter mellan Lödöse och Lilla Edet används idag för godstransporter till pappersbruket. Detta behov bedöms kvarstå. Spåret har utrymme för mer trafik men hastigheten är mycket begränsad. Persontransporter är inte aktuella på denna järnväg.

4.2.4 Teknisk anläggning

Med *teknisk anläggning* avses områden som försörjer samhället med exempelvis energi, vatten och telekommunikation. Anläggningar som kräver större markanspråk eller står inför förändringar finns i mark- och vattenanvändningskartan. Observera att informationen om utpekade tekniska anläggningar i kartan är generell, detaljerad information kan inte visas av säkerhetsskäl.

- Vatten och avlopp ska utvecklas i samklang med bebyggelseutvecklingen och åtgärder behövs i befintlig infrastruktur för att möjliggöra detta, se mer under *respektive tätort*. En långsiktig planering för vatten och avloppsförsörjning behöver tas fram för att säkerställa trygg och säker dricksvattenförsörjning och spillvattenhantering.
- Lilla Edets vattenverk ska ges förutsättningar för ny- och utbyggnad. Inga större renoveringar har genomförts sedan 1970-talet och flera utredningar pekar på att produktionskapaciteten och reningsförmågan är bristfälliga. Ett nytt, utbyggt reningsverk har därför bedömts behövas liksom utbyggnad av högreservoaren i Lilla Edet, bland annat till följd av prognosticerad befolkningsökning.
- Flera utredningar pekar på åtgärdsbehov för att efterleva krav i miljötillståndet samt för att klara kapaciteten för avloppsreningsverket i Ellbo. Det är inte minst på grund av kommande befolkningsstillväxt inom kommunen. Avloppsreningsverket i Lödöse har begränsad kapacitet och bedöms som olämpligt att bygga ut på grund av geotekniska risker tillsammans med översvämningsrisker. Ellbo reningsverk behöver därför även kunna omhänderta avloppsvatten från utbyggnadsområden i Lödöse. Avloppsreningsverket ges därför förutsättningar att byggas ut för att kunna omhänderta ett ökat kapacitetsbehov samt för att uppfylla krav på reningskapacitet. Detta föranleder även behov av utbyggnad av spillvattenledning mellan Lilla Edet och Lödöse.
- Dricksvattenledningen mellan Lilla Edet och Göta behöver kompletteras med ytterligare en ledning för att möta framtida leveransbehov enligt befolkningsprognos.

- Tillväxten i Lödöse medför att överföringsledningen för dricksvatten mellan Lilla Edet och Lödöse måste förstärkas. Tillväxten medför också att en ny vattenreservoar behöver uppföras som tar höjd för framtida befolkningsprognos. Lokalisering är ännu ej bestämd men är under utredning.
- Befintligt avloppsreningsverket i Lödöse ska ej byggas ut, men behöver ges förutsättningar att fortsatt bedriva verksamhet, genom exempelvis skydd mot översvämning.
- Vid byggnation och utveckling av tekniska verksamheter i anslutning till Göta älv ska särskild hänsyn till Miljökvalitetsnormer (MKN) för fisk- och musselvatten samt Miljökvalitetsnormer (MKN) för vatten beaktas.
- Ledningsnäten för vatten och avlopp är i behov av förstärkningsåtgärder för att minimera risk för översvämningar i delar av kommunen.
- Vid utveckling i landsbygdsorterna Nygård och Hjärtum, utöver enstaka byggnader, kan kapaciteten i ledningsnät och reningsverk behöva stärkas. Nygård ligger längst ut i ledningssystemet i öster och har periodvis haft kvalitetsproblem på grund av dålig omsättning av dricksvattnet i systemet. Här finns utrymme att ansluta enstaka småhus innan ytterligare kapacitetsbehov uppstår. I Hjärtum finns kapacitet att ansluta enstaka fastigheter till såväl dricksvattenanläggning som avloppsreningsverk. Behovet av nya brunnar behöver utredas. Ett möjligt alternativ är en ny överföringsledning från Lilla Edet/Ström.
- Vattenkraftverket i Lilla Edet ska ges utrymme att bedriva verksamhet. För utveckling i närheten av kraftverket ska hänsyn tas till dess fortsatta funktion.
- Tekniska anläggningar, som exempelvis byggnader eller master, ska så långt det är möjligt placeras och utformas med hänsyn till landskapsbild, natur-, kultur- och rekreationsvärden samt människors hälsa och säkerhet.
- Utrymme för enstaka etableringar av vindkraftverk finns inom område för vindbruk i mark- och vattenanvändningskartan. Kommunens [vindbruksplan](#) ger vägledning i frågor som rör vindkraft. Vindbruksplanen bör ses över och aktualiseras.
- Befintligt fjärrvärmeverk ska värnas så att funktionen kan säkerställas. Privata initiativ för utveckling av närvärmeverk ses som intressanta så länge produktionen sker med fossilfria bränslen och lämplig lokalisering kan identifieras.
- Kommunen möjliggör för Svenska kraftnäts kapacitetsförstärkning och utbyggnad av:
  - Ny 400 kV-ledning från Skogssäter i Trollhättan via Stenungsund till Ale kommun. Ledningsdragningen följer i stort nuvarande ledningsgata men behöver breddas och i vissa fall avvika från nuvarande sträckning på grund av ökat utrymmeskrav. (planerat färdigställande 2031).
  - Reinvesteringar i befintliga nord-sydliga ledningar mellan Skogssäter och Kilanda (Ale kommun).

- Befintlig återvinningscentral i Göta ges utrymme att expandera.

Läs mer om ställningstagande rörande utbyggnad i Öresjö kopplat till vatten och avlopp under avsnittet om *Landsbygd*.

4.2.5 Grönområde och park

Markanvändningen *grönområde och park* avser grönområde som har så stor betydelse för ett omland att de bör skiljas ut från övrig bebyggelsemiljö. I Lilla Edets kommun handlar det om större grönområden i anslutning till de båda centralorterna, men även Ströms slottspark och lekparker med omgivande parkmark ingår i markanvändningen.

- Utpekade, befintliga grönområden och parker ska värnas och utvecklas med hänsyn till naturvärden, naturpedagogik och rekreation.
- Skötsel och åtgärder ska utföras med hänsyn till områdets natur-, kultur-, och rekreationsvärden samt för att stärka dessa värden.
- Ströms slottspark ska värnas och utvecklas som mötesplats för hela kommunen.
- Inlandsjön i centrala Lilla Edet har potential att bidra till att binda samman tätorten på vardera sidan älven och erbjuda en central mötesplats. Inlandsjön föreslås därför att utvecklas som rekreationsområde där dagens väntbrygga utvecklas till gästhamn med tillhörande funktioner. Möjligheter att nyttja inlandsjön för fiskevårdsåtgärder, exempelvis anläggande av omlöp för lax, ska utredas. Hänsyn behöver tas till pågående verksamheters utvecklingsbehov, så som slussens ombyggnad, vattenverk samt ställverk med damm. Läs även under rubrik *Transportinfrastruktur*.
- Tillgängligheten och upplevelsen av älven i såväl Lilla Edet som Lödöse ska stärkas för att ta del av älvens rekreativa värden och stärka området som besöksmål.
  - Rekreativa stråk längs båda sidor av älven i centrala delar av Lilla Edet är utpekade i [mark- och vattenanvändningskartan](#). Dessa ska utvecklas för att stärka tillgängligheten och upplevelsen av älven. Vid Spånkajen finns potential att ytterligare utveckla området som besökspunkt.
  - I Lödöse har ett grönt stråk utretts för utveckling av ett framtida promenadstråk och är markerat i [mark- och vattenanvändningskartan](#).
- Rekreativa målpunkter för barn och unga ska särskilt bevaras - såsom Ströms slottspark, grönområden i anslutning till skolor och förskolor samt lekparker. Där tillgång till intilliggande grönområde saknas bör tillgängligheten till närmaste grönområde stärkas. De lekparker där utvecklingsmöjlighet finns, eller som utgör viktiga målpunkter, är utpekade i mark- och vattenanvändningskartan.
- Belysning i grönområden och parker ska placeras och utformas med hänsyn till djurliv och så att ljusföroreningar minimeras.

- Prässebo badplats ska utvecklas och kompletteras. Området ska utvecklas för campingplats öster om badplatsen. Det finns även fler badplatser som sköts av kommunen men som inte är utpekade i mark- och vattenanvändningskartan.
- Åtgärdsområden utpekade för klimatanpassning ska genomföras för att minska utsatthet för klimatrelaterade risker i ny och befintlig bebyggelsemiljö. Se avsnitt om *klimatrelaterade risker* för mer information, samt ställningstagande i [mark- och vattenanvändningskartan](#).
- Åtgärder som ökar de rekreativa värdena i utpekade områden behöver ske med hänsyn till värden inom den gröna infrastrukturen och biologisk mångfald. Framförallt i anslutning till befintliga vattendrag som utgör viktiga livsmiljöer för många arter.

4.2.6 Natur och friluftsliv

Markanvändningen *Natur och friluftsliv* innefattar större sammanhängande mråden som har betydelse för biologisk mångfald och friluftsliv, samt lokala och regionala vandringsleder. Underlag till områden för *Natur och friluftsliv* har utgjorts av områden med höga naturvärden (klass 1 och 2) eller som är viktiga för friluftslivet enligt kommunala dokument, värdekärnor i Länsstyrelsens lager för grön infrastruktur, naturreservat och Natura 2000-områden. Områdena kan även omfatta utpekad jordbruksmark i [kartan](#) över Riksintressen, LIS och andra värden och bedöms inkludera de gröna kilarna utpekade i Göteborgsregionens strukturbild.

- Större sammanhängande områden för natur och friluftsliv ska bevaras och skyddas från åtgärder som kan leda till att de fragmentiseras.
- Naturliga våtmarksområden ska värnas med hänsyn till deras vattenrenande och flödesreglerande funktioner. Så kallade båtnadsområden för markavvattningsföretag ska generellt undvikas för nya byggnader för att inte omöjliggöra ett återställande till våtmark på sikt. Undantag görs i Lödöse och Nygård där utbyggnad av allmänt vatten och avlopp finns, samt camping i Prässebo.
- Ekologiskt känsliga områden utgörs av områden med naturvärdesklassning 1 och 2 som är utpekade i kommunens naturvårdsplan (och kommande naturvårdsprogram) liksom i översiktsplanens [karta](#) över Riksintressen, LIS och andra värden. De ska värnas och skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön.
- Besöksnäringen för friluftsliv och naturturism kan utvecklas med utgångspunkt i kommunens naturmiljöer. Kommunen ska stötta privata initiativ som utvecklar besöksnäringen, med hänsyn till befintliga naturvärden.
- Göta älv är en resurs för kommunens besöksnäring och rekreationsmöjligheter utifrån sportfiske. Samhällsutveckling i anslutning till viktiga platser för sportfiske ska inte försvåra möjligheterna att utöva och utveckla sportfisket.
- För att öka tillgängligheten till friluftsområden pekar översiktsplanen ut entréer till naturområden av betydelse för rekreation och friluftsliv. Dessa är utpekade där tillgänglighet med befintlig infrastruktur finns. Insatser bör göras för att öka tillgängligheten till dessa platser med såväl kollektivtrafik som gång- och cykelmöjlighet.

- För att tillgängliggöra natur och friluftsområden ska befintliga vandringsleder värnas och tillgängliggöras. Två regionala leder går genom kommunen, Bohusleden och Pilgrimsleden. Dessa kompletteras av ett antal lokala leder. Ett utvecklat promenadstråk/vandringsled i Lödöse är under utredning, med syfte att stärka kopplingen till älven.
- För att tillgängliggöra natur och friluftsområden samt stärka besöksnäringen ska kommunen möjliggöra för fler ställplatser i kommunen. Särskilt utpekade platser är Ryr sjöns camping samt vid Slussenområdet.
- Hot och påverkansfaktorer enligt [Regional handlingsplan för grön infrastruktur](#) ska undvikas i områden som utgör grön infrastruktur (värdekärnor för skog, våtmark, odlingslandskapet, sjöar och vattendrag samt rikkärr) ska värnas och hänsyn ska tas till spridningssamband så att områdena inte isoleras. Dessa områden omfattas av markanvändningen natur- och friluftsliv.
- Grustäkt vid Högen ska återställas till naturmark och pekats ut huvudsakligen som natur och friluftsliv – ändrad användning.
- Bebyggelse ska undvikas inom riksintresseanspråk för transmissionsnätet för el. Störningskänslig bebyggelse ska undvikas inom påverkansområdena för luftledningarna.

4.2.7 Landsbygd

Landsbygden utgör en stor andel av Lilla Edets geografi. *Landsbygd* är markområden som är möjliga för flera användningar. Till exempel boende eller areell näring, men där det inte alltid är nödvändigt eller möjligt att närmare precisera vilka markområden som bör användas för vad. Användningen landsbygd kan även innefatta besöksmål, viss samhällsservice och mötesplatser. Nedan redovisas generella ställningstagande för landsbygden. Observera att även övriga ställningstaganden för exempelvis kategorierna *Jordbruksmark*, *Kulturmiljövärden* och *Naturvärden* är relevanta vid exploatering inom landsbygden.

- Ny bebyggelse och nya byggnader på landsbygden ska ta hänsyn till landskapsbilden, platsens natur- och kulturvärden. Ny bebyggelse och nya byggnader ska genom sin utformning, skala och placering bidra till en god helhetsverkan. Se även ställningstaganden under *Kulturmiljövärden* samt *Naturvärden och vattenmiljö*.
- För att hushålla med mark och naturresurser bör tillkommande bebyggelse och enstaka byggnader på landsbygden i första hand ske i anslutning till befintliga bebyggelsestrukturer och infrastruktur. Befintligt vägnät ska i första hand användas. Nya vägsträckningar ska undvikas om inte särskilda skäl föreligger och kan motiveras. Exempelvis kortare vägsträckor för att binda samman och stärka befintliga bebyggelsestrukturer.
- Vid lokalisering och utformning av bebyggelseområden bör det undvikas att skapa områden där vatten och avloppsanläggningar placeras på ett sådant sätt att människors hälsa eller miljön riskerar att påverkas negativt. Det bör vidare undvikas att skapa områden där krav på allmänt vatten och avlopp inträder.
- Jordbruksnäringar ska få möjlighet att utvecklas inom sina respektive verksamhetsområden. Bostadsbebyggelse planeras med skyddsavstånd för att undvika störningar i form av

exempelvis buller och lukt. Därmed undviks även risk för konflikter mellan bostäder och jordbruksföretag. Se även ställningstagande under *Hälsa och säkerhet*.

- Vid lokaliseringsprövning ska tillgång till dricksvatten och förutsättningar för avloppshantering utredas.
- Vid ny exploatering i Öresjö behöver hänsyn tas till rådande avloppssituation. Möjliga vatten- och avloppslösningar ska studeras vidare. Om en samlad lösning för vatten och avlopp för Öresjö anordnas, ska en samlad planering av tillkommande bebyggelse ske. I varje enskilt fall behöver det visas hur avloppet kan lösas samt vid behov säkerställa mark för lokal lösning/reningsverk.
- Kommunen ska underlätta initiativ för utbyggnad av digital infrastruktur på landsbygden, i syfte att skapa goda förutsättningar att bo och verka där.
- För att främja en levande landsbygd ska kommunen stötta privata initiativ till service liksom mötesplatser för föreningsliv och kulturliv även utanför tätorterna och landsbygdsorterna.
- Bebyggelse ska undvikas inom riksintresseanspråk för transmissionsnätet för el. Störningskänslig bebyggelse ska undvikas inom påverkansområdena för luftledningarna.

4.2.8 Vatten

Markanvändningen *vatten* avser såväl sjöar som vattendrag. Mindre vattenområden kan ingå i de andra markanvändningarna och har inte pekats ut i karta om det inte finns ställningstaganden kopplade till dem.

- Tillgång till vatten av god kvalitet är en förutsättning för fortsatt utbyggnad och utveckling av såväl industrier som bostäder. Planering för tillkommande bebyggelse och byggnader nära Göta älv samt andra av dricksvattentäkter i kommunen behöver ta hänsyn till dricksvattenbehovet. Detta genom att säkerställa att utbyggnaden inte riskerar att förorena vattentäkterna på ett sådant sätt att möjligheten att producera dricksvatten påverkas negativt. Kommunen är beroende av Göta älv som vattentäkt och skyddet är därför en prioriterad fråga.
- Utpekade utvecklingsområden i översiktsplanen ligger inom avrinningsområden till Göta älv och Gårdaån, där det vid ny bebyggelse och nya byggnader ska säkerställas att åtgärderna inte medför försämrade förutsättningar att uppnå miljökvalitetsnormerna vatten eller bidrar till att försämra statusen på en vattenförekomst.
- Kalkningsverksamheten i kommunen ska fortsätta då den är en förutsättning för friska lekmiljöer i älvens tillflöden.
- Strandskyddet ska värnas.

Läs mer om ställningstaganden under avsnittet *Ställningstaganden för hela kommunen* under rubrik *Naturvärden och vattenmiljö*, samt ställningstaganden under rubrik *Natur och friluftsliv* för de delar som berör vatten.

4.3 Tätorternas utveckling

Ställningstagandena i detta avsnitt är sammanfattningar för respektive tätort, med vissa mer fördjupade ställningstaganden. Ytterligare information kan finnas i den [digitala kartan](#).

4.3.1 Lilla Edet inkluderande Ström och Göta

Utvecklingen i Lilla Edets tätort inklusive Ström och Göta syftar till att ge utrymme för kompletterande bostadsformer. Utvecklingen syftar även till att binda samman tätorten ytterligare och att nyttja befintlig infrastruktur i så hög utsträckning som möjligt. Lilla Edet är den ena av kommunens två centralorter, där dess administrativa funktioner så som kommuncentrum föreslås kvarstå. För fördjupade ställningstaganden för olika ytor, klicka i [mark- och vattenanvändningskartan](#).

4.3.1.1 Bebyggelse

I centrala Lilla Edet föreslås förtätningar och kompletteringar med grund i [Planprogram för centrumutveckling i Lilla Edet](#) från år 2008. Förtätning och komplettering av centrum föreslås i huvudsak längs Göteborgsvägen och Storgatans stråk. I centrumets södra del, söder om Storgatan, föreslås ny bebyggelse med såväl bostäder som centrumfunktioner. Delvis föreslås bebyggelsen på befintliga parkeringsytor. I centrumkärnans norra del föreslås kompletteringar med mångfunktionell bebyggelse inom befintlig struktur, det genom nybyggnad, tillbyggnad och påbyggnad.

I Högstorp öster om E45 föreslås utveckling av sammanhängande bostadsbebyggelse för att utvidga tätorten i anslutning till befintliga bebyggelsestrukturer. Här bör utvecklingen ske med hänsyn till intilliggande grönområde och dess entréer. På längre sikt möjliggörs för ny sammanhängande bostadsbebyggelse söderut mot Göta, för att på så sätt binda samman Lilla Edet och Göta. Inom området råder komplexa planeringsförutsättningar i form av utmanande topografi, behov av VA-utbyggnad, möjliggörande av tillfartsvägar och hantering av luftburna kraftledningar.

I Göta möjliggörs i övrigt en större utveckling av tätorten genom ett nytt område för sammanhängande bostadsbebyggelse söder om befintlig bebyggelse vid Bigården. Med anledning av att planeringsförutsättningarna liknar de i Högstorp föreslås en utbyggnad av området först på längre sikt.

I Ström föreslås ett större utvecklingsområde för sammanhängande bostadsbebyggelse som knyter an till befintlig bebyggelsestruktur.

Satsningen på att utveckla Lödöse innebär en potentiell konkurrenssituation mellan centralorterna Lilla Edet och Lödöse. Det är viktigt att beakta konsekvenser av detta för befintlig handel och kommersiell service i Lilla Edet. Det så att utvecklingen i Lödöse ges en omfattning och ett innehåll som medger en gynnsam utveckling av serviceutbudet även i Lilla Edet.

Verksamhetsområdet vid Smörkullen samt det norra trafikmotet med lättare verksamheter, drivmedelsstation med mera kvarstår och föreslås utvecklas. Dels genom utveckling av befintligt verksamhetsområde vid Smörkullen och dels genom möjlig utveckling av parkering-/omlastningsyta för tung trafik norr om Rasta.

Ett nytt område för verksamheter möjliggörs nordost om Lilla Edets tätort, väster om befintlig motorbana. För att begränsa tillskottet av trafik samt med hänsyn till pågående störningar inom området, föreslås verksamheter med låg personaltäthet som inte kräver tunga transporter.

Mellan Göta och Lilla Edet finns pappersbruksområdet och Göta industriområde. Hamnområdet i Göta industriområde, vid det före detta rasområdet och har en viktig transportfunktion. I området finns planlagd mark för verksamheter som ännu inte är utbyggd.

En återvinningscentral finns i Göta verksamhetsområde. Återvinningscentralen ges möjlighet att utvecklas inom befintligt verksamhetsområde.

4.3.1.2 Binda samman tätorten

Huvuddelen av trafiken föreslås ledas förbi centrum via Skolgatan för att skapa högre vistelsekvaliteter i centrummiljön. Göteborgsvägen, Edsgatan och del av Storgatan blir alléer med olika karaktärer. De får ny utformning som dels gågata, dels gårdsgator där bilar rör sig på de gåendes villkor och dels lågfartsgator där tillgänglighet prioriteras före framkomlighet. Befintlig gång- och cykelpassage över älven som ansluter till Storgatan ska byggas om för att åstadkomma bättre standard och en genare sträckning.

Dagens bytespunkt för busstrafik ges utrymme att fortsatt växa och den befintliga kioskbyggnaden kan utvecklas som resecentrum. Centrumtorget öster om Göteborgsvägen rustas även upp och kan utvecklas till en central torg- och parkmiljö med lekplats.

Sambanden mellan Ström och Lilla Edet stärks framförallt genom att Inlandsön som historiskt nyttjats för verksamheter istället utvecklas som rekreationsområde. Utvecklingen sker succesivt på ett sätt som fortsatt möjliggör utveckling av slussanläggningen och vattenkraftverket.

Viktiga mötesplatser i Ström är idrottsplatsen Strömsvallen och Ströms slottspark. Strömsvallen kommer att behöva flyttas och byggas om till följd av ombyggnationen av slussen, och bör också ges utrymme att växa. Ströms slottspark har en viktig funktion som mötesplats och rekreationsmöjlighet för hela kommunen. Slottsparken bör värnas och fokuseras till denna funktion. Invid dagens idrottsplats i Göta föreslås utveckling för funktioner som kan dra besökare, så som ytterligare idrottsfunktioner eller liknande. Tillsammans med en utveckling av gång- och cykelstråk från Lilla Edets tätort syftar denna utveckling till att binda samman tätorterna.

Ett antal lekplatser pekas ut där utvecklingsmöjligheter finns, i syfte att synliggöra och värna målpunkter för barn.

4.3.1.3 Natur och rekreation samt hänsyn

Göta älv är en stor tillgång för kommunen och har såväl upplevelsevärden som ekologiska värden samtidigt som den utgör riksintresse för sjöfart. Älven har stor potential för att utvecklas gällande rekreation och för att bidra till besöksnäringen i kommunen. För att tillgängliggöra älven och skapa ytterligare rekreationsmöjligheter föreslås utveckling av rekreativa stråk på båda sidor om älven. Det föreslås även att Inlandsön mellan Ström och Lilla Edet utvecklas för rekreationsändamål. Denna utveckling behöver ske med hänsyn till ekologiska värden och vattenkvaliteten samt med hänsyn till att Göta älv är en viktig transportled.

Öster om E45 och i anslutning till ett utbyggnadsområde breder Ryr sjöområdet ut sig. Ryr sjöområdet är ett viktigt närreklamationsområde för såväl Lilla Edet som Göta och bör värnas. Tillgängligheten till Ryr sjöområdet bör utvecklas för att ge ökade möjligheter till rekreation för en växande tätort.

Invid E45, mellan Göta och Lilla Edet finns ett översvänningsdrabbat område som är utpekad för klimatanpassningsåtgärd. Klimatanpassningsåtgärden kan samförläggas med exempelvis rekreativa gång- och cykelstråk.

Se även avsnittet om att *binda samman tätorten*, där rekreativa mötesplatser ses som ett verktyg för att åstadkomma förbättrade kopplingar mellan tätortens delar.

Hänsyn behöver tas till dricksvattentäkten Göta älv samt ras- och skredrisker, se ställningstaganden i [mark – och vattenanvändningskartan](#) för mer information.

4.3.2 Lödöse

Inriktningen för utvecklingen i Lödöse är inarbetad från den fördjupade översiktsplanen (2014). Beskrivningen följer rubrikerna i den fördjupade översiktsplanen för att lätt kunna fördjupa sig. Ett par justeringar är gjorda jämfört med den fördjupade översiktsplanen, dessa synliggörs för respektive yta i [mark-och vattenanvändningskartan](#) samt redovisas samlat i *miljökonsekvensbeskrivningen*. Den fördjupade översiktsplanen planeras att klassas om som planeringsunderlag när översiktsplanen är antagen. För fördjupade ställningstaganden per yta, klicka i [mark- och vattenanvändningskartan](#).

4.3.2.1 Stationsnära utbyggnad

Föreslagen bebyggelseutveckling i Lödöse överensstämmer med målen enligt [Göteborgsregionens strukturbild](#), som innebär prioritering av bebyggelse och infrastruktur utmed de regionala huvudstråken och i stationsnära lägen. Tätortsutbyggnaden i Lödöse utgår från och koncentreras invid stationen med en hög exploateringsgrad, så att så många som möjligt får nytta av stationen. Tätortsutvecklingen kring stationen föreslås ske med en blandning av bostäder, verksamheter, handel och servicefunktioner. Norr om tätortsområdet föreslås nya bostäder i form av villor, radhus och småhus. Ett två hektar stort område reserveras för offentlig service, det för att säkerställa att mark finns tillgänglig när behov av exempelvis nya skollokaler uppstår.

Nygårdsmotet har en utvecklingspotential som bör tas tillvara för icke störande verksamheter. Stationen, busshållplatser samt gång- och cykelvägar blir bärande element i uppbyggnaden av de nya verksamhetsområdena. Gång- och cykelnätet föreslås kompletteras med nya gång- och cykelvägar för att skapa mer sammanhängande kommunikationer. Bra samband utvecklas till Alvhem i intilliggande Ale kommun, det genom stationen i det framtida centrumstråket, genom en tätortsutbyggnad som rymmer både bostäder och arbetsplatser samt genom utbyggnad av gång- och cykelstråk. För att utveckla gång- och cykelmöjligheterna mot Nygård samt vidare mot Prässebo föreslås ett gång- och cykelstråk huvudsakligen längs den gamla banvallen.

Området där Hedens idrottsplats idag är beläget föreslås utvecklas för bostäder i lägre skala. Idrottsmöjligheterna bör istället lokaliseras närmare befintlig större infrastruktur, såsom Göteborgsvägen och stationen. Hedens idrottsplatsfunktion föreslås därför flyttas till området invid Göteborgsvägens västra sida vid Tingevis idrottsplats. Att idrottsmöjligheterna kan utvecklas vid Tingevi behöver säkerställas innan man tar Hedens idrottsplats i anspråk.

För att möjliggöra en framtida bostadsutveckling i centrala Lödöse kan den bensinstation som idag är belägen söder om ishallen behöva flyttas på sikt. En möjlig plats för drivmedelsstationen är det norra trafikmotet vid Lödöse.

Störningar och risker kopplade till såväl järnväg som motorväg är avgörande faktorer för all stationsnära utbyggnad. Översiktliga utredningar visar att föreslagna områden för utbyggnad eller utveckling kan exploateras med avseende på störningar och risker. Riskbedömning för farlig gods ska tas fram i samband med planläggning eller nybyggnation inom 150 meter från transportleder för farligt gods på väg/järnväg respektive 200 meter från farleden Göta Älv. Eventuella åtgärder för att hantera detta bestäms dock först i kommande detaljplaner.

Då Lödöse är låglänt finns risk för översvämning från älven, tillsammans med risk för översvämning till följd av skyfall. I fördjupad översiktsplan för Lödöse föreslås invallning av området med hjälp av befintlig banvall för Alvhem-Lilla Edet-banan, med åtgärder för dagvattenhantering/avrinning. Banvallen är cirka 2,8 meter hög och tillsammans med höjdsättning av ny bebyggelse och nya byggnader till +3,2 respektive +3,7 meter bedöms detta utgöra tillräckligt skydd för översvämning till följd av skyfall och stigande vatten rörande ny bebyggelse öster om banvallen, se avsnitt om *klimatrelaterade risker* ovan. För befintlig bebyggelse finns vissa risker, varför banvallen skulle behöva byggas på till 3,2 meter. Lödöse varvsområde är beläget väster om banvallen, liksom avloppsreningsverket och därför krävs åtgärder vid dessa. Vid varvsområdet föreslås en ny skyddsvall och längs befintlig banvall föreslås reservat för att kunna bygga på banvallen. Mer information finns i underlag till den [fördjupade översiktsplanen](#).

Vid Lödöse varv finns idag verksamheter och en internationellt klassad hamn som bibehålls. Viss utveckling och upprustning föreslås. Det finns ett stort behov av utveckling och upprustning med avseende på utformning och gestaltning på grund av områdets strategiska läge vid älven. Inriktningen är att tillgängliggöra området för allmänheten genom exempelvis en strandpromenad för allmänheten längs älven alternativt öster om verksamhetsområdet, liksom förbättrade kopplingar till Lödösehus för en utvecklad turismnäring. Lokalisering av småbåtshamn kan utredas vidare inom området. Utvecklingen med fokus på rekreation, friluftsliv och turism bedöms vara i enlighet med syftena med riksintresse för friluftsliv (Göta älv). Inom delar av området finns markföroreningar, som i kombination med risk för översvämningar innebär risk för spridning av föroreningar. Miljöriskbedömningar och skyddsåtgärder behöver tas fram i samband med åtgärder inom området.

4.3.2.2 Knyt samman gammalt och nytt

Den ombyggnation av motorvägen som skett innebär att Göteborgsvägen fått en kraftigt minskad trafik. Detta ger mindre störningar och därmed minskade skyddsavstånd. Detta skapar även nya möjligheter till utveckling av omgivande ytor.

Flera nya stråk av varierande karaktär och funktion kan binda samman den framtida centralortens gamla och nya delar. Göteborgsvägen föreslås få ny utformning och går genom detta från en bullrande landsväg till en sammanlänkande huvudgata. Service och funktioner kommer att finnas såväl i norr som söder. Fördelningen av funktionerna förändras över tid för att succesivt utvecklas närmare stationen. Det i ett stråk som sträcker sig norrut till de befintliga bostäderna.

Handeln i Lödöse koncentreras längs ett stråk som sträcker sig från stationen i riktning mot befintligt centrum. Livsmedelshandeln placeras lämpligast som startpunkt vid stationen där parkeringsplatser till viss del kan samnyttjas med pendlare. Parkering kan även placeras i områden som annars är svårutnyttjade längs spåret. Befintligt centrum i Lödöse kan stärkas med centrumfunktioner som inte konkurrerar med det nya centrumstråket i söder.

4.3.2.3 Vårda kulturarvet

Befintligt centrum i Lödöse utvecklas varsamt, hela tiden med fokus på kulturarvet och fornlämningarna. I centrala Lödöse finns det gott om fornlämningar till följd av tätortens rika historia. Här finns möjligheter att ta tillvara och utveckla Lödöses historiska identitet. Större delen av området ingår i fornlämningen *Lödöse stadsområde* som är skyddat enligt kulturmiljölagen. För att möjliggöra en fortsatt utveckling och förtätning i det befintliga centrumområdet är det viktigt att nyttja de platser som är möjliga att bebygga på ett bättre sätt. Genom att synliggöra fornlämningar vid en eventuell utgrävning kan ny bebyggelse och byggnader utvecklas i närheten av själva fornlämningen. Kulturarvet består av fornlämningar men även av Göta älv som är en viktig del både i områdets historia och i ortens identitet. En självklar del i utvecklingen av befintligt centrum är därför att stärka kopplingen mot vattnet. Detta sker genom föreslaget grönt stråk i [mark-och vattenanvändningskartan](#).

Varvsområdet har en lång historia och har varit viktigt för Lödöses utveckling. Spår och strukturer från historien bör ges utrymme i utveckling av området. Hänsyn bör tas till dessa och värdena bör tillgängliggöras för invånare och besökare.

De befintliga gårdsmiljöerna som ligger centralt i utvecklingsområdet ger ett stråk med tydlig landsbygdskaraktär. Denna identitet bör bevaras. En viss förtätning som sker på kulturmiljöns villkor bedöms dock vara möjlig.

Gårdaåns dalgång hyser höga natur- och kulturvärden och är därför skyddsvärd.

4.3.2.4 Förstärk grönstrukturen

En stark befolkningsutveckling i Lödöse ökar trycket på rekreations- och idrottsområden. De befintliga områdena behöver bevaras och utvecklas men nya behöver även tillskapas. Nya gångstråk föreslås, som gör det möjligt att ta sig ner till älven och längs med älven. Utvecklade stråk längs Gårdaån och i Spetalsbergen föreslås också norr om området.

I Lödöse finns stora grönytor. En av de som nyttjas mest, Pingstalund, är dock bullerutsatt från motorvägen och järnvägen. På grund av dess tätortsnära läge och höga naturvärden för naturvård och rekreation bör Pingstalund utredas för kommunalt naturreservat.

Jordbruksmarken närmast Göteborgsvägen mot älven kan i de norra delarna på sikt utvecklas för närrekreation och idrottsändamål. Denna utveckling kan ersätta Hedens idrottsplats, som bedöms som ett mindre tillgängligt läge, se ovan om *stationsnära utbyggnad*. Områdena mellan älven och Göteborgsvägen i övrigt föreslås utvecklas för hantering av dagvatten och översvämning i kombination med rekreationsmöjligheter. Jordbruksmark i övrigt bör bibehållas.

I Spetalsbergens östra del finns ett område med upplag av schaktmassor från tidigare byggnation av E45. Området föreslås utredas vidare för verksamhet och industri.

Grönområden och natur hör till Lödöses stora kvaliteter idag. Närreklamationsområden att ströva i är dock inte den enda naturkvaliteten som ska värnas. Även det omgivande öppna jordbrukslandskapet har upplevelsevärden. Vid expansion av orten är det viktigt att ta tillvara möjligheten till utblickar och det är viktigt att tänka på hur den nya bebyggelsen möter det öppna landskapet.

I Lödöse finns konflikter med riksintresse för naturvård och friluftsliv. Motiv till avvägningar kring detta finns att läsa om under avsnittet om *riksintressen*.

4.3.3 Hjärtum

Landsbygdsorten Hjärtum föreslås utvecklas med sammanhängande bebyggelse i anslutning till den befintliga orten. Utvecklingen förutsätter att hänsyn tas till värdefulla kulturmiljöer och att kapacitet för dricksvatten kan säkras. I gällande detaljplan finns även utrymme för ytterligare enstaka tillkommande enbostadshus. För fördjupade ställningstaganden per yta, klicka i [mark- och vattenanvändningskartan](#).

Ny sammanhängande bostadsbebyggelse föreslås i den västra delen av orten söder om Kärrsbackevägen, söder om orten mot Klockarelunden samt öster om orten ovan Hjärtumsgården. I byns kärna finns idag kommunal service bestående av en förskola samt viss handel i form av en närbutik med självbetjäning. Gällande detaljplan i byns kärna medger viss utökad handel och service söderut i anslutning till befintliga funktioner. Förskolan har idag överkapacitet och skulle kunna inrymma ett ökat barnantal över tid.

Befintlig lekplats mellan Klockarevägen och Skeevägen pekas ut för att visa att den är belägen så att utvecklingsmöjligheter finns och med syfte att synliggöra och värna målpunkter för barn.

Billerödsvallen och Hjärtums idrottsplats pekas ut i markanvändningskartan som sammanhängande bostadsbebyggelse för att synliggöra funktionen som idrottsplats.

En ny gång- och cykelväg mellan Hjärtum och Ström ska byggas längs med Hjärtumsvägen och Kungälvsvägen.

Befintliga tekniska anläggningar i Hjärtum inkluderar en deponi, två grundvattenverk, reservoarer och ett avloppsreningsverk. Vid utveckling i Hjärtum utöver enstaka byggnader behöver kapaciteten i ledningsnät och reningsverk stärkas. Detta då begränsningar i framförallt dricksvattenförsörjningen finns redan i dag.

Hela Hjärtum präglas av höga värden för kulturmiljö vilket ska beaktas i utvecklingen. Stora delar av Hjärtums samhälle ingår i kulturmiljön Hjärtums kyrka, utpekat i kulturarvsplanen för Lilla Edets kommun. En kulturhistorisk utredning bör göras inför vidare utbyggnad i Hjärtum. I orten finns även flera fornlämningar till vilka hänsyn ska tas.

4.3.4 Nygård

Landsbygdsorten Nygård föreslås utvecklas med bostadsbebyggelse och utrymme för service i mångfunktionell bebyggelse. Utvecklingen föreslås i huvudsak inom och i anslutning till den befintliga ortsstrukturen. Det för att ytterligare stärka serviceunderlag och underlag för kollektivtrafik. Vid utveckling öster om Nygårds befintliga utbredning är planeringsinriktningen att så långt som möjligt undvika exploatering av jordbruksmark. Det är också viktigt att lokalisera ny bebyggelse i

närhet av befintlig infrastruktur och befintligt gång- och cykelnät. För att ta hänsyn till dessa faktorer förekommer viss exploatering av naturmark. Utöver föreslagna utbyggnadsområden kan vissa kompletteringar i befintlig struktur även genomföras inom ramen för gällande detaljplaner. För fördjupade ställningstaganden per yta, klicka i [mark- och vattenanvändningskartan](#).

Direkt norr om befintlig idrottsplats, på befintlig vändzon/parkeringsyta, möjliggörs mångfunktionell bebyggelse. Mellan Ängsvägen och Kullevägen där en mindre lekplats finns idag finns utrymme för komplettering med enstaka enbostadshus.

Två större områden för utveckling med sammanhängande bostadsbebyggelse föreslås i Nygård. Ett ligger öster om Nygård, i ortens utkant, norr om Alevägen. För detta krävs en ny väganslutning mot Alevägen. Det andra ligger väster om orten, mellan Kyrkvägen och Skövdevägen.

Viss utveckling av service och handel möjliggörs inom ramen för gällande detaljplan, söder om den befintliga förskolan i Nygård. Förskolans kapacitet kan behöva utökas beroende på den kommande bebyggelseutvecklingens omfattning. Söder om förskolan, inom område som är utpekad för mångfunktionell bebyggelse, finns även utrymme enligt gällande detaljplan för komplettering med enstaka enbostadshus.

Befintlig lekplats vid Furuvägen, i Nygårds norra del, pekas ut i markanvändningskartan. Det för att visa att den är belägen så att utvecklingsmöjligheter finns och med syfte att synliggöra och värna målpunkter för barn. Det finns en utvecklingspotential i att tillgängliggöra den tätortsnära naturen genom att anlägga en kommunal vandringsled i området kring vattentornet i Nygård.

Befintligt verksamhetsområde söder om Alevägen (väg 1996) utvidgas västerut enligt gällande detaljplan. Området kan även genom ny planläggning utvidgas österut längs med Hålandavägen. I Nygård finns ett avloppsreningsverk strax sydväst om den befintliga landsbygdsorten. Dess funktion behöver värnas för att fortsatt kunna bedriva verksamheten.

En fullt utbyggd gång- och cykelväg ska byggas mellan Nygård och Prässebo, samt mellan Nygård och Lödöse huvudsakligen på den gamla banvallen längs med väg 1996. Utbyggnaden föreslås i syfte att skapa bättre kommunikationsmöjligheter mellan orterna, samt tillgång till rekreation.

Förtätning i Nygård, utöver ovan beskrivna områden, ska undvikas på värdefull odlingsmark och områden med höga naturvärden. Utbyggnadsområdena har anpassats utifrån ras- och skredrisker samt klimatrelaterade risker, men vissa risker kvarstår där hänsyn behövs i fortsatt planering.

Begränsningar i kapaciteten för vatten- och avloppssystem finns i Nygård. Det bedöms finnas utrymme att ansluta cirka tio tillkommande småhus. Översiktsplanen medger en utbyggnad som är större än så. Vid kommande detaljplaneläggning som överstiger tio småhus behöver därför kapaciteten i dricksvatten och spillvattennätet utredas för att klargöra om behov av uppdimensionering finns.

4.3.5 Avvägning jordbruksmark

I Ström, Lilla Edet, Göta, Lödöse, Nygård och Prässebo pekar översiktsplanen ut utbyggnadsområden på mark som idag klassas vara brukningsvärd jordbruksmark. För att se vilka områden som sammanfaller med jordbruksmark, se kartan över *Riksintressen, LIS och andra värden* samt lagret med

jordbruksmarksanalys. I [mark-och vattenanvändningskartan](#) finns information om motiv för respektive område. Områdena utgörs av jordbruksmark klass 1 samt klass 2.

Samtliga utbyggnadsområden bedöms vara av väsentligt samhällsintresse på grund av att de antingen:

- Bidrar till den huvudsakliga bostadsutbyggnaden i Lilla Edets kommun (gäller Lödöse) med tillhörande service. Bidrar dessutom avsevärt till kommunens bostadsförsörjning med varierande hustyper och upplåtelseformer.
- Bidrar till ett avgörande tillskott till bostadsförsörjningen i kommunen. Det på platser i närheten av befintlig infrastruktur eller som en utbyggnad av tätorten.
- Tillgodoser behovet av arbetstillfällen i närheten av bostäder. Detta på platser där närområdet redan är ianspråktaget för verksamheter eller är beläget i närheten av kapacitetsstark infrastruktur.
- Tillgodoser ett viktigt rekreativt intresse i form av camping, vilket saknas i kommunen i dag samt bedöms stärka kommunens näringsliv med avseende på besöksnäring och turism.

Andra lokaliseringar av utbyggnadsområden har valts bort av olika skäl. Det kan bero på att de ligger på större sammanhängande arealer av jordbruksmark, innefattar högre riskförhållanden eller stora topografiska utmaningar som riskerar ta mer mark i anspråk. Det kan också bero på att utbyggnad av områdena kan medföra höga kostnader och ge större påverkan på markförhållandena. Se *miljökonsekvensbeskrivningen* för beskrivning av bortvalda alternativ samt föreslagna anpassningar.

Utvecklingen av den blandade bebyggelsen i Lödöse bedöms vara mer lämpad än andra bedömda lokaliseringar. Detta på grund av dess strategiska läge i närhet till tågstationen och väl utbyggd kollektivtrafik. Utvecklingen är också i enlighet med Göteborgsregionens gemensamma strukturbild, där utveckling sker längs med huvudstråken. Alternativa lokaliseringar redovisas i miljöbedömningen.

För utveckling av verksamhetsområden bedöms läget intill trafikmotet invid motorvägen i Lödöse vara lämpligare än andra bedömda lokaliseringar för verksamheter. Så som befintlig verksamhetsmark invid älven där stora översvämningrisker finns, lokaliseringar längre bort från motorvägen, samt invid norra motet i Lilla Edet där såväl älven som topografin begränsar möjligheterna. Läs mer i *miljökonsekvensbeskrivningen* om anpassningar och bortvalda alternativ.

Anpassning av utbyggnadsområdena har gjorts för att undvika jordbruksmark i vissa fall, eller ta i anspråk jordbruksmark så att den inte fragmentiseras och liknande.

5 REGIONALA OCH STATLIGA INTRESSEN

I detta avsnitt beskrivs ställningstaganden kring statens intressen - de så kallade riksintressena. Här beskrivs också ställningstaganden kring regionala och mellankommunala frågor som är viktiga för kommunen. Information om avvägningar mellan olika intressen beskrivs också i [mark-och vattenanvändningskartan](#).

5.1 Riksintressen

Riksintressen är geografiska områden som har utpekats av nationella myndigheter för att de innehåller nationellt viktiga värden och funktioner. Begreppet riksintresse används om två olika typer av områden. Dels större områden som riksdagen beslutat om i 4 kap. miljöbalken, dels områden som är riksintressen enligt 3 kap. miljöbalken och där den ansvariga nationella myndigheten har ett ansvar för att ange anspråk.

Riksintressena är inte statiska, utan är föremål för återkommande diskussion och omprövning. Det är framför allt i översiktsplanen som kommunen kan föra en diskussion med länsstyrelsen och andra berörda om hur man ser på riksintressena inom kommunen. Kommunen ska i sin översiktsplan redogöra för hur riksintressena tillgodoses. Länsstyrelsens uppgift är att samordna de statliga sektorsmyndigheternas riksintresseanspråk och bevaka att riksintressena tillgodoses i planeringen på det sätt som lagen anger. Om översiktsplanen uttrycker en annan uppfattning än länsstyrelsen vad gäller tolkning och innebörd av ett speciellt riksintresse, så uppmärksammas det i länsstyrelsens granskningsyttrande för översiktsplanen.

Vid avvägning mot enskilda och allmänna intressen får påtaglig skada av riksintresset inte ske. Om två eller flera riksintressen är motstridiga ska företräde ges åt det intresse som på lämpligaste sätt främjar en långsiktigt god hushållning av marken, vattnet eller den fysiska miljön i övrigt. Om området behövs för totalförsvaret, ska detta alltid ges företräde. Regler om allmänna intressen och riksintressen finns i 3 och 4 kap. miljöbalken. Vid bedömning av om ett riksintresse skadas är det inverkan på riksintressets funktion eller värde som är avgörande. Därför kan åtgärder utanför den geografiska riksintressegränsen anses påtagligt skada riksintresset. Även flera mindre förändringar kan tillsammans innebära en påtaglig skada för ett riksintresse.

Samtliga riksintressen i Lilla Edets kommun finns i den [digitala kartan](#), i lagret som kallas *Riksintressen, LIS och andra värden*.

Motiv till riksintresseanspråken och värdebeskrivningar finns tillgängliga hos respektive ansvarig myndighet. Motiven går även att finna genom att klicka på respektive riksintresseobjekt i [kartan](#) över *Riksintressen, LIS och andra värden*.

5.1.1 Riksintresse för naturvård enligt 3 kap. MB

Riksintressen för naturvård utgörs av värdefulla områden ur ett nationellt perspektiv. Fyra sådana områden ligger delvis inom Lilla Edets kommun: Bredfjället-Väktorområdet, Svartedalen med Anråsån, Göta och Nordre älvs dalgångar och Risveden.

- Kommunen tillgodoser riksintresset genom en restriktiv syn vid prövning av ny bebyggelse och nya byggnader inom dessa områden. Samlad bebyggelse, byggnadsverk av olika typer

eller enstaka bostadshus ska prövas i detaljplan eller bygglov med utredning som visar att riksintressets värden inte påtagligt skadas.

- Riksintresset för naturvård tillgodoses också genom riktlinjer och åtgärder i kommunens naturvårdsplan och kommande naturvårdsprogram.
- Risk för konflikt med riksintresse finns i Lödöse invid Lödöse varv. Området har avgränsats för att följa gränsen för riksintresse för naturvård. Även om utvecklingsområdet då inte sammanfaller med riksintresset, finns risk för att utveckling inom området kan påverka riksintresset. Hänsyn bör därför tas för att minimera negativ påverkan på riksintresset.

5.1.2 Riksintresse för Natura 2000 enligt 4 kap. MB

Natura 2000 är ett nätverk av värdefulla naturområden med arter och/eller naturtyper som i ett europeiskt perspektiv betraktas som skyddsvärda. Dessa områden utses med stöd av EU:s fågeldirektiv och habitatsdirektiv. Urvalet av Natura 2000-områden är en viktig grund för att bevara ett representativt urval av naturmiljöer i Sverige. Länsstyrelsen tar fram förslag på nya Natura 2000-områden och naturvårdsverket föreslår sedan dessa till regeringen för beslut. Natura 2000-områden utgör riksintressen enligt 4 kap miljöbalken. De flesta Natura 2000-områden är också naturreservat och i Lilla Edets kommun sammanfaller dessa i sin helhet med riksintresse för naturvård. Om verksamheter ska bedrivas eller åtgärder vidtas inom eller i närheten av ett utsett Natura 2000-område krävs tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken. I praktiken innebär det att tillståndet måste vara klart innan en detaljplan antas eller bygglov kan ges för förändrad markanvändning i dessa områden, om verksamheten/åtgärden förväntas påverka de värden som finns där.

Inom Lilla Edets kommun finns sex Natura 2000-områden: Svartedalens naturskogar, Bredfjället, Valdalsbergen, Valdalsjön och Hagens småvatten, Sollumsån och Brattorpsån. Länsstyrelsen har tagit fram bevarandeplaner för varje Natura 2000-område, se [kartan](#) över *Riksintressen, LIS och andra värden*, där du kan ta del av respektive bevarandeplan.

- Kommunen tillgodoser riksintresset genom bestämmelser i miljöbalken där tillstånd krävs för åtgärder inom eller i närheten av ett Natura 2000-område. Översiktsplanen föreslår inga utbyggnadsområden i närhet av dessa riksintresseområden. Se även *Riksintresse för naturvård*.

5.1.3 Riksintresse för kulturmiljövård enligt 3 kap. MB

Riksintressen för kulturmiljövården är ett urval av miljöer som ska representera hela landets 10 000-åriga historia från stenålder till nutid. En kulturmiljö av riksintresse är ett område där landskapet är så präglad av sin historia att kulturmiljön utgör en av platsens stora tillgångar. I dessa miljöer väger de kulturhistoriska värdena särskilt tungt vid en avvägning mellan olika intressen. I Lilla Edets kommun finns tre sådana områden; kulturlandskapet vid Åsbräcka, kulturmiljön kring Tösslandagården och ett större område med torpmiljöer på Bredfjället.

- Kommunen tillgodoser riksintresset genom en restriktiv syn vid prövning av ny bebyggelse och nya byggnader inom dessa riksintresseområden. Samlad bebyggelse, byggnadsverk av olika typer eller enstaka bostadshus ska i detaljplan eller bygglov prövas med utredning som visar att riksintressets värden inte påtagligt skadas.
- Riksintresset tillgodoses också genom rekommendationer och åtgärder i antagen kulturarvsplan för kommunen samt genom ställningstaganden under *Kulturmiljövården*.

5.1.4 Riksintresse för friluftsliv enligt 3 kap. MB

Områden av riksintresse för friluftslivet har stora friluftsvärden på grund av särskilda natur- och kulturkvaliteter, variationer i landskapet och god tillgänglighet för allmänheten. De sammanfaller ofta med riksintresse för naturvård. Fyra områden är av riksintresse för friluftsliv i Lilla Edets kommun: Göta älv, Bredfjället, Svartedalen och Risvedenområdet.

Riksintressena för naturvård och friluftsliv i Göta älvs dalgång omfattar stora geografiska områden, med stor variation av värden som ska skyddas.

- Inom riksintresseområdena Svartedalen, Bredfjället och Risveden ska ny bebyggelse ej tillåtas.

Ett par föreslagna utbyggnadsområden eller områden där viss utveckling förslås ske sammanfaller med riksintresset för friluftsliv:

- Området vid Lödöse varv innefattas av riksintresse för friluftsliv. Vid Lödöse varv och det befintliga verksamhetsområdet med omnejd finns behov av viss upprustning och utveckling (se mer under avsnitt 4.3.2). Åtgärder förslås för att tillgängliggöra området för allmänheten. Utvecklingen med fokus på rekreation, friluftsliv och turism bedöms vara i enlighet med syftena med riksintresse för friluftsliv (Göta älv). Lilla Edets kommun bedömer även att värdena för friluftslivet inte förändras väsentligt av förslagen utbyggnad öster om Göteborgsvägen, jämfört med dagsläget. Anläggandet av gångvägssystem och park ner till älven ökar möjligheterna att röra sig i älvdalslandskapet och tillför därigenom betydande värden för friluftslivet. I södra delen av tätorten, väster om Göteborgsvägen, bevaras befintlig jordbruksmark, vilket bedöms vara i enlighet med riksintresset.
- Föreslaget utbyggnadsområde för sammanhängande bostadsbebyggelse i södra Lilla Edets tätort sammanfaller med riksintresse för friluftslivet. De främsta motiven till att området är utpekad som riksintresse för friluftslivet är älvdalens landskapsbild, älvens lämplighet för båtturer med landskapsupplevelse och goda möjligheter för fritidsfiske. Tillgängligheten bör därför bestå eller utvecklas, störande inslag i landskapsbilden bör undvikas och bebyggelse som avskärmar sikten mellan älven och landområde bör undvikas. Med anledning av att strandskyddet återinträder vid planläggning inom området kommer en naturligt bebyggelsefri zon längs älvrummet att säkerställas. Kompletterande bebyggelse kommer även att följa befintlig bebyggelsestrukturen norr om området, som i dag ligger närmare älven än befintlig bebyggelse öster om detta område gör. Kommunen bedömer att utvecklingen av detta område inte påverkar upplevelsen av landskapet från älven, samt att tillgängligheten till älven inte påverkas negativt. Riksintresset bedöms därför inte påverkas negativt.
- Föreslaget område för verksamheter i form av utveckling av befintlig parkering-/omlastningsyta för tung trafik i norra Lilla Edets tätort sammanfaller med riksintresse för friluftslivet. Motsvarande yta är redan i dag ianspråktaget för parkering och uppställningsyta för tunga transporter och förslaget påverkar inte tillgängligheten till älven, varför förslaget inte bedöms bidra till ytterligare negativ påverkan på riksintresset.

- Utveckling av gångstråk längs med östra och västra sidan av älven i Lilla Edets tätort samt föreslagen utveckling av Inlandsön för rekreationsändamål, sammanfaller med riksintresse för friluftslivet. Föreslagen utveckling bedöms öka tillgängligheten till älven och stärka förutsättningarna för friluftslivet. Riksintresset bedöms därför inte påverkas negativt.
- Planerad ombyggnad av slussen som föranleder flytt av Strömsvallen sammanfaller med riksintresse för friluftslivet. Här antas att en avvägning mellan riksintressena för sjöfart och riksintresse för friluftslivet görs inom ramen för pågående projekt. Flytt och utveckling av Strömsvallen bör ske på ett sådant sätt att riksintresset inte påverkas negativt.

5.1.5 Riksintresse för energiproduktion-Vindbruk enligt 3 kap. MB

Riksintresse för vindbruk ska möjliggöra att de områden som har bäst förutsättningar för vindbruk och goda vindresurser kan användas till framtida vindkraftsetableringar och därmed till en effektiv markanvändning. I Lilla Edets kommun har två områden i kommunens västra delar pekats ut som lämpliga riksintresseområden för vindbruk enligt Energimyndighetens kriterier:

- Riksintresseområdet vid Hålbotten (det nordligaste av de två utpekade områdena) tillgodoses delvis genom att det sammanfaller med ett av de utpekade områdena för vindbruk i kommunens vinbruksplan (2011).
- För övriga områden kan, enligt de avvägningar mot andra intressen som gjorts i vindbruksplanen och översiktsplanen, riksintresset inte tillgodoses. Det utpekade riksintresseområdet väster om Lilla Edets tätort (det sydligaste av de två utpekade områdena) är ett tyst och opåverkat område av stor betydelse som friluftsliv- och strövområde i tätortens närhet. Vid avvägning mellan riksintresset för vindkraft och allmänhetens intresse av området som natur- och friluftsområde har hushållningsaspekter och det allmänhetens intressen prioriterats framför riksintresset för vindkraft.

5.1.6 Riksintresse för kommunikation enligt 3 kap. MB

Mark- och vattenområden som är särskilt lämpliga för anläggningar för kommunikation ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningen, i enlighet med 3 kap. miljöbalken. I Lilla Edets kommun finns tre riksintressen för kommunikation.

5.1.6.1 Väg E45

Väg E45 ingår i det nationella stamvägnätet som är fastställt av riksdagen. Vägarna i det nationella stamvägnätet är av särskild nationell betydelse. Delen mellan Göteborg och Gällivare ingår även i det av EU utpekade Trans-European Transport Network, TEN-T vilket innebär att vägen även är av särskild internationell betydelse. Sträckan är av stor betydelse för arbetspendling, främst mellan Göteborg och Trollhättan. Dessutom är det ett viktigt stråk för näringslivets transporter då den bland annat är betydelsefull för internationella godstransporter via Göteborgs hamn.

5.1.6.2 Järnvägen Norge-Vänerbanan

I Lilla Edets kommun är järnvägen Norge-Vänerbanan genom kommunen utpekad som riksintresse. Banan är till största delen av internationell betydelse och ingår i det utpekade TEN-T nätet (Trans-European Transport Network). Hela banan ingår i det utpekade strategiska godsnätet och är mycket

viktig för både person- och godstrafik. Sträckan Göteborg-Trollhättan är elektrifierad och utbyggd till dubbelspår. Anslutning till Lilla Edet-banan finns i Alvhem.

5.1.6.3 Sjöfart-farled Göta älv

Farleden Göta älv med 200 meter buffertområde på vardera sidan om farledens mittlinje, utgör riksintresse för sjöfarten (allmän farled Göteborg frihamnen -Vänernsgrund Normansgrund, farledsklass 1). Inför förändringar i markanvändningen inom 200 meter från farledens mittlinje ska en riskutredning göras.

5.1.6.4 Luftfart

Markanvändningen i Lilla Edets kommun påverkas främst av omgivande influensområden för Göteborg-Stallbacka flygplats. Vid Backamo i Uddevalla kommun finns en mindre flygplats för sportflyg. Kring flygplatserna gäller begränsningar för byggnadsverks höjder. Begränsningarna syftar till att säkerställa flygsäkerheten. Alla byggnadsverk berörs, såväl fasta (byggnader, master, vindkraftverk) som tillfälliga.

- Planförslaget bedöms inte inverka negativt på dessa intressen och de tillgodoses genom ställningstaganden i de ämnesvisa rekommendationerna. Ny bebyggelse, byggnader eller verksamheter får inte lokaliseras eller utformas på ett sätt som kan äventyra riksintressena för kommunikation. Slutgiltigt säkerställande av riksintresset görs i kommande detaljplaneläggning eller bygglovsförfarande när skyddsavstånd och andra restriktioner läggs fast. Riksintresse för luftfarten säkerställs genom att alla byggnadsobjekt oberoende av typ, som master, torn, pyloner, skyltar, konstverk, byggnader och dylikt, som är högre än 20 meter över mark eller vattenytan ska remitteras till luftfartsverket oavsett var det är placerat.

5.1.7 Riksintresse för totalförsvaret enligt 3 kap. MB

Riksintressen för totalförsvarets militära del omfattar dels riksintressen som kan redovisas öppet, dels riksintressen som är sekretessbelagda. För att säkerställa att ingen skada sker på de riksintressen som omfattas av sekretess och inte kan redovisas öppet på karta, är hela landets yta samrådsområde för objekt högre än 20 meter utanför tätort och för objekt högre än 45 meter inom tätort. Det innebär att alla ärenden avseende höga objekt behöver skickas på remiss till Försvarsmakten för att säkerställa att riksintressen som omfattas sekretess inte skadas.

- Riksintresset för totalförsvaret tillgodoses generellt i översiktsplanen genom att remittera plan- och lovärenden enligt Försvarsmaktens önskemål samt att vindkraftverk inte medges utanför föreslagna vindbruksområden, vilka ligger utanför stoppområdet för höga objekt. Översiktsplanen föreslår inte heller några utvecklingsområden inom eller i närheten av påverkansområdet för transmissionsnätet, vilket omfattar 160 meter på vardera sida om den geografiska preciseringen för luftledningarna.

För beskrivning av totalförsvarets civila intressen, se avsnitt under *Värden att ta hänsyn till, Totalförsvarets civila intressen och beredskap.*

5.1.7.1 MSA område (minimum safe altitude)

De norra och ostliga delarna av kommunen påverkas av influensområde för luftrum kring Såtenäs flygflottilj och Råda övningsflygplats, genom buller och begränsning av höga objekt som kan påverka

flygplatsens MSA (minimum safe altitude). För hela kommunens yta gäller att objekt högre än 20 meter utanför sammanhållen bebyggelse, samt högre än 45 meter inom sammanhållen bebyggelse, ska remitteras till Försvarsmakten.

5.1.7.2 Påverkansområde väderradar

I stort sett hela kommunen befinner sig även inom påverkansområde för riksintresset väderradar Vara.

5.1.7.3 Stoppområde för höga objekt

Ett så kallat stoppområde kring Sätenäs Råda flottiljflygplats berör den nordligaste och allra östligaste delen av Lilla Edets kommun.

5.1.7.4 Ledningar i transmissionsnätet för el

Samhället och totalförsvaret är starkt beroende av el för att fungera och en fungerande elförsörjning med hög tillförlitlighet är en förutsättning för det civila försvarets förmåga. Transmissionsnätet för el samt distributionsnätet för el mellan fastlandet och Gotland har en avgörande betydelse för elförsörjningen för det civila försvaret i hela Sverige, vilka utgör samhällsviktig verksamhet som är nödvändig för totalförsvaret. Utifrån detta bedömer Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) att mark- och vattenområdena för samtliga ledningar och stationer i transmissionsnätet för el samt ledningarna i distributionsnätet för el mellan fastlandet och Gotland med tillhörande stationer, liksom områden för förnyelse och förstärkning av dessa, utgör områden som är av riksintresse på grund av att de behövs för totalförsvarets anläggningar.

Två befintliga 400 kV-ledningar i kommunens östra del omfattas av riksintresset. Svenska kraftnät planerar för kapacitetsförstärkning och utbyggnad av befintlig 130 kV-ledning till ny 400 kV-ledning i kommunens västra del, från Skogssäter i Trollhättan via Stenungsund till Ale kommun, vilken också kommer att omfattas av framtida riksintresse. Utgångspunkten för den geografiska preciseringen av riksintresset är det utrymme som befintliga luftledningar upptar i form av befintlig ledningsgata, som är cirka 50 meter bred, och att befintliga luftledningar ska kunna ersättas eller kompletteras. För att kunna bygga en ny eller ersättande luftledning intill en befintlig ledning krävs för god driftsäkerhet ett utrymme om cirka 50 meter bredvid den befintliga luftledningens ledningsgata. Totalt omfattar den geografiska preciseringen av riksintresset för luftledningar en bredd av 100 meter per luftledning.

5.2 Regionala och mellankommunala frågor

Lilla Edets kommun är en del i Västra Götalandsregionen. Lilla Edets kommun har gräns mot sju intilliggande kommuner: Trollhättan, Ale, Uddevalla, Stenungsund, Kungälv, Vänersborg och Alingsås. Människors vardagsliv såväl som naturens värden och funktioner sträcker sig ofta över kommungränsen. Det som händer i Lilla Edets kommun såväl som i grannkommunerna påverkar och påverkas av vad som händer på andra sidan kommungränsen, vilket samhällsplaneringen behöver ta hänsyn till. Översiktsplanen ska redovisa om det finns områden och verksamheter som angår två eller flera kommuner eller som är av regional betydelse.

Lilla Edets kommun innefattar även tre enklaver belägna inom Ale kommun. Kommunen är del av kommunalförbundet Göteborgsregionen (GR) tillsammans med tolv medlemskommuner, men är geografiskt belägen i ytterkant av området och har därmed även gräns mot Fyrbodals kommunalförbund. Samverkan med Fyrbodals kommunalförbund sker avseende socialtjänst och sjukvård.

5.2.1 Övergripande

- Lilla Edets kommun verkar för att bidra till genomförandet av [Göteborgsregionens strukturbild](#).
- Lilla Edets kommun verkar för att bidra till genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin för Västra Götaland 2021 – 2030 samt Trafikförsörjningsprogram 2021–2025 – Hållbara resor i Västra Götaland.

5.2.2 Vatten

- Göta älv är en mellankommunal och regionalt gemensam fråga både i fråga om vattenförekomsten som sådan, riksintresse för kommunikationer, sjöfart, såväl som riksintresse för friluftsliv samt som dricksvattentäkt och tidigare vattenskyddsområde. Kommunen ska arbeta tillsammans med grannkommunerna för att säkerställa dessa intressen och genomföra åtgärder för att skydda dricksvattentäkten, samt bidra till att åtgärder vidtas för att uppnå miljö kvalitetsnormer (MKN) för vatten och fisk och musselvatten. Samverkan ska fortsatt ske i den mellankommunala samverkan inom Göteborgsregionen samt genom Göta älvs vattenråd som fungerar som ett samverkansorgan för frågor inom Göta älvs avrinningsområde nedströms Väneren.
- Köperödssjöarnas vattenskyddsområde, som inkluderar Öresjö, berör såväl Uddevalla som Trollhättan och Vänersborg. Åtgärder för att skydda vattenskyddsområdet är därför en viktig mellankommunal fråga. Dessa utgör dessutom dricksvattentäkt för Uddevalla kommun.
- Översvämningsrisk samt ras och skredrisk i Göta älv påverkas av vad som sker såväl uppströms som nedströms Göta älv och är därför en viktig mellankommunal fråga. Samverkan som handlar om Göta älv med fokus på ras och skred sker inom delegationen för Göta älv.

Läs mer om hur Lilla Edets kommun förhåller sig till dessa värden och intressen under *Riksintressen*, avsnittet om *Vatten* samt *Klimatrelaterade risker*.

5.2.3 Kommunikationer och kollektivtrafik

- Tillgängligheten till E45:an vid Lödöse station är i dagsläget bristfällig på grund av att trafikplatsen endast fångar upp södergående trafik. För att uppnå fullgod tillgänglighet behövs ett fullständigt mot för av- och påfart i båda riktningarna. Motet är beläget i Ale kommun, men är en viktig förutsättning i Lilla Edets kommun. Lilla Edets kommun och Ale kommun arbetar gemensamt för en utbyggnad av motet.
- Tillgängligheten och framkomlighet för resande med kollektivtrafik påverkas av vilka förutsättningar och utrymme som ges i andra kommuner. Det är därför en viktig mellankommunal och regional fråga att verka för att kollektivtrafiken ges utrymme och goda förutsättningar med såväl grannkommuner som Göteborgs stad.
- För att minska sårbarheten med få förbindelser över älven ska Lilla Edets kommun tillsammans med övriga kommuner i Göteborgsregionens kommunalförbund verka för en ytterligare broförbindelse över älven för samtliga trafikslag. En ytterligare broförbindelse bedöms mer sannolik att tillkomma längre söderut längs älven. Ale och Kungälv kommuner har pekat ut ett potentiellt läge för ny bro vid Diseröd - Nol.
- Trafiksäkerhetshöjande åtgärder behövs på Trafikverkets väg 1997 mellan Hålanda och Nygård över kommungräns till Ale kommun. Ale kommun och Lilla Edets kommun verkar tillsammans med Trafikverket för att åtgärderna ska bli verklighet.
- Slussar längs med Göta älv är viktiga mellankommunala intressen. Ombyggnationen av Slussen i Lilla Edet påverkar andra kommuner, liksom slussar i andra kommuner påverkar förutsättningarna för exempelvis godstrafik och friluftslivet.

Läs mer under *Riksintressen* samt *Vatten* om hur Lilla Edets kommun förhåller sig till dessa värden.

Bebyggelseutveckling och bostadsförsörjning

Bostadsförsörjning är en regional angelägenhet, då människor ofta flyttar relativt lokalt i regionen. Omfattningen och typen av bostäder som planeras i grannkommunerna får därför konsekvenser för planeringen i Lilla Edets kommun. Kommunen ser därför samverkan kring bostadsförsörjningen som viktig.

Utvecklingen i Lödöse sker invid kommungräns mot Ale kommun och Alvhem. Samverkan med Ale kommun behövs för att skapa lättorienterade stråk. De är viktiga för att kunna röra sig över kommungräns och möjliggöra samnyttjande av service och funktioner på respektive sida av kommungränsen. Läs mer under specifika ställningstaganden för *Lödöse*.

Vid utveckling i Öresjö är det viktigt med samverkan med Trollhättans kommun som planerar för ytterligare rekreativmöjligheter vid Öresjö. För att se hur kommunen förhåller sig till utveckling i Öresjö, se ställningstaganden under rubrik *Landsbygd*.

5.2.4 Näringsliv

[Lilla Edets kommuns näringslivsstrategiska program 2022–2035](#) utgår från och har koppling till det program som är framtaget av Göteborgs Stad och Business Region Göteborg (BRG) tillsammans med regionens kommuner och näringsliv för perioden 2018–2035. Programmet har ett regionalt perspektiv där Göteborg är motor i Göteborgsregionens och hela Västsveriges utveckling. Där är den övergripande målbilden att skapa förutsättningar för 120 000 nya jobb till år 2035 i Göteborgsregionen varav 1 000 i Lilla Edet.

Förbundsstyrelsen i Göteborgsregionen har ställt sig bakom programmet och uppmanar medlemskommunerna att relatera till de övergripande målen i programmet för att stödja den regionala utvecklingen.

Programmet utgår också från Business Region Göteborgs (BRG) strategiplan [Hållbar tillväxt](#) där BRG:S insatser för att utveckla näringslivet i Göteborgsregionen mot hållbar tillväxt beskrivs. Utöver styrande dokument inom Lilla Edets kommun, relaterar programmet på en övergripande nivå också till styrdokument som Göteborgsregionens program [Hållbar tillväxt](#) och Västra Götalandsregionens strategi för tillväxt och utveckling [Västra Götaland 2020](#). Dessa dokument omfattar åtgärder som bidrar till att stärka näringslivets förutsättningar i regionen.

Förutom det övergripande målet på 1 000 nya jobb i Lilla Edet till 2035 finns tre underliggande mål:

Mål 1: Kompetensförsörjning och attraktionskraft Lilla Edet är en del i en av de storstadsregioner i Europa som är bäst på att tillvarata kompetens och attrahera talang.

Mål 2: Samhällsplanering i Lilla Edet är en del i en av de storstadsregioner i Europa som erbjuder bäst förutsättningar för en hög och hållbar tillväxt.

Mål 3: Näringslivsservice och innovationskraft Lilla Edet är en del i en av de storstadsregioner i Europa som har bäst klimat för företagande och innovation.

Detta går i samklang med [GR:s strategiska mål](#) för 2030, som säger att:

- Göteborgs lokala arbetsmarknad ska år 2030 omfatta 1,75 miljoner invånare.
- Göteborgsregionens kärna ska stärkas med ytterligare 45 000 boende och 60 000 arbetstillfällen till år 2030.
- Utöver kärnan ska det sammanhängande stadsområdet, huvudstråken och kustzonens större tätorter till samma tidpunkt stärkas med 135 000 boende och 50 000 arbetstillfällen.

5.2.5 Grönstruktur

- Grönstrukturen sträcker sig över kommungränser. Att bibehålla de regionala grönstrukturerna är viktigt för att möjliggöra såväl naturvärden som rekreativa värden. Svartedalen, Bredfjället och Risveden ingår som viktiga delar i den regionala grönstrukturen och utgör delar av de gröna kilar som är utpekade i [Strukturbild för Göteborgsregionen](#) från Göteborgsregionens kommunalförbund. Områdena ingår i det som är utpekade som *natur och friluftsliv* i mark- och vattenanvändningskartan. Större samband mot omgivande kommuner finns även utpekade i kartan över utvecklingsinriktningen.

5.2.6 Energiförsörjning

- Områden för vindbruk redovisas nära kommungräns mot Uddevalla och Stenungsund vid Hålbotten samt mot gränsen mot Trollhättans kommun vid Fågelmossen. Fortsatt planering för områdenas utveckling bör ske i samverkan med respektive berörda kommuner.
- Elförsörjning är en viktig mellankommunal fråga. Svenska kraftnät bedriver för närvarande planering för utökad kapacitet med nya luftburna ledningar i befintliga ledningsgator.

6 VÄRDEN ATT TA HÄNSYN TILL I PLANERINGEN

I detta kapitel redovisas andra allmänna värden och intressen i kommunen som behöver tas hänsyn till vid planering av mark- och vattenområden. Inga ställningstaganden finns generellt i detta kapitel. Beskrivningarna utgör däremot grund för ställningstaganden i kapitlet om *markanvändning*.

6.1 Landsbygdsutveckling i strandnära läge (LIS) och strandskydd

Genom miljöbalken finns möjlighet att i översiktsplanen peka ut områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen, så kallade LIS-områden. Inom ramen för översiktsplanen har en analys av ett par möjliga LIS-området gjort, vilken resulterat i bedömningen att dessa inte var lämpliga att peka ut som LIS-områden.

6.2 Miljökvalitetsnormer (MKN)

Miljökvalitetsnormer regleras i miljöbalken. Idag finns miljökvalitetsnormer för vatten, fisk och musselvatten, utomhusluft och omgivningsbuller. Utgångspunkten för en miljökvalitetsnorm är att den tar sikte på tillståndet i miljön och vad människan och naturen bedöms kunna utsättas för utan att ta alltför stor skada. Miljökvalitetsnormer används för att förebygga eller åtgärda miljöproblem. Normerna kan även ses som styrmedel för att på sikt nå de nationella miljömålen. De flesta normerna är så kallade gränsvärdesnormer som ska följas, medan några är så kallade målsättningsnormer som ska eftersträvas. Normerna baseras huvudsakligen på krav i EU-direktiv. Om en miljökvalitetsnorm överskrids eller riskerar överskridas betraktas det som negativt för naturen och människors hälsa. Kommunen kan då bli ålagd att upprätta åtgärdsprogram.

6.2.1 Luftkvalitet

Luftföroreningar är gaser och partiklar i luften som har en negativ påverkan på människan och miljön. Luftföroreningar kommer från många olika utsläppskällor, bland annat från trafik, uppvärmning, energiproduktion och industriproduktion. I städer och tätorter är fordonstrafiken den största orsaken till höga halter av hälsofarliga ämnen i luften. För utomhusluft finns miljökvalitetsnormer för kvävedioxid/kväveoxider, partiklar (PM10/PM2,5), marknära ozon, bensen, kolmonoxid, arsenik, kadmium, nickel och bens(a)pyren, då dessa medför risk för miljön och människors hälsa. Normerna regleras i luftkvalitetsförordning (SFS 2010:477), vilka enligt plan- och bygglagen ska följas vid planläggning. EU har antagit ett nytt luftkvalitetsdirektiv med nya normer för luftkvalitet som ska uppfyllas senast 2030. Direktivet innehåller även nya krav på utvärdering av luftkvalitet och hur åtgärdsprogram för att förbättra luftkvalitet ska upprättas. De nya kraven ska vara genomförda i svensk lagstiftning senast den 11 december 2026. De nya normerna ska uppfyllas senast 2030 och de befintliga normerna fortsätter att gälla fram till 2030. Ännu finns inget förslag till hur direktivet kan genomföras i svensk lagstiftning.

Varje kommun är skyldig att kontrollera att miljökvalitetsnormerna för utomhusluft uppfylls enligt luftkvalitetsförordning samt att informera om luftkvalitet. Lilla Edets kommun ingår i luftvårdsförbundet i Göteborgsregionen som hjälper till att övervaka luftkvaliteten i medlemskommunerna. Lilla Edets kommun har låga halter av föroreningar i luften. Det innebär att någon regelbunden mätning inte behövs utan det räcker med beräkningar. Den senaste beräkningen för Lilla Edets kommun utfördes år 2015. Beräkningen visade att halten kväveoxider underskrider miljökvalitetsnormen i hela kommunen. Högst halter år 2015 fanns längs med E45, men även där var halterna låga. Mätningar av partiklar visar samma mönster. Både miljökvalitetsnormer och

miljökvalitetsmålet *Frisk luft* klaras med god marginal i hela beräkningsområdet. För att kommunen även fortsättningsvis ska ha en bra luftkvalitet måste frågan bevakas i samhällsplaneringen. På lång sikt är det markanvändningen samt infrastrukturens och transportsystemens utveckling som är avgörande för förekomsten av luftföroreningar och dess påverkan på hälsa, miljö och natur.

6.2.2 Vattendirektivet

Genom EU:s vattendirektiv har miljökvalitetsnormer för vatten formulerats. Sveriges sjöar, vattendrag, grundvatten och kustvatten delas administrativt in i vattenförekomster och för varje vattenförekomst finns miljökvalitetsnormer. Miljökvalitetsnormerna beskriver den kvalitet en vattenförekomst ska nå vid en viss tidpunkt. Statusen i vattenförekomsterna klassas regelbundet för att bedöma om miljökvalitetsnormerna uppnås. Huvudregeln är att alla vattenförekomster ska uppnå det som inom vattenförvaltning kallas för god status. Om en vattenförekomst har god status idag är målsättningen att statusen inte får försämrats. Om prognosen är att statusen kan komma att försämrats måste åtgärder vidtas för att bibehålla vattenkvaliteten.

Normerna innebär lagstadgade krav och eventuella åtgärder som försämrar statusen inte får tillåtas. Normerna är att betrakta som gränsvärden och åtgärder som försämrar statusen för enskilda så kallade kvalitetsfaktorer är inte tillåtna, inte heller åtgärder som äventyrar möjligheten att klara normen.

I Lilla Edets kommun finns 20 vattenförekomster; fyra sjöar, fyra grundvattenförekomster och tolv vattendrag. Normen för samtliga är god status men måläret för när god status ska uppnås varierar som följd av att vissa vattenförekomster omfattas av undantag i form av tidsfrist.

Översiktsplanens ställningstaganden som bidrar till möjligheterna att uppnå miljökvalitetsnormerna för vatten redovisas framför allt i kapitel 4.1.5 *Naturvärden och vattenmiljö* men information finns även inom avsnitt om *Bebyggelse, Verksamhetsområden och industri* samt *Teknisk anläggning* under kapitel 4.

Mer information om vilka miljökvalitetsnormer för vatten som gäller i Lilla Edets kommun, och som kommunen därmed ska verka för att uppfylla, finns på [Vatteninformationssystem Sverige \(VISS\) hemsida](#). Se även statusklassningar i [kartans](#) lager över *Riksintressen, LIS och andra värden*.

6.2.2.1 Ytvatten

För samtliga ytvattenförekomster gäller att miljökravet (miljökvalitetsnormer) är god kemisk status men att ingen vattenförekomst når god kemisk status till följd av de i samtliga svenska vatten gränsvärdesöverskridande parametrarna kvicksilver och kvicksilverföreningar samt PBDE. I Tabell 3 redovisas ytvattenförekomster, miljökvalitetsnormer rörande ekologisk status, avrinningsområdestillhörighet, miljöproblem och betydande påverkanskällor.

Vattenförekomst	Miljökvalitetstetsnorm	Huvudavrinningsområde	Ekologisk status	Miljöproblem	Betydande påverkanskällor
Brattorpsån WA15719536	God ekologisk status 2033	Göta älv - SE108000	Måttlig	Fysisk påverkan, övergödning, konnektivitetsproblem	Jordbruk, enskilda avlopp, atmosfärisk deposition
Bäck med Rödvattnet och Västersjön WA81174131	God ekologisk status 2027	Göta älv - SE108000	Måttlig	Övergödning	Jordbruk, enskilda avlopp, atmosfärisk deposition
Gårdaån WA87258006	God ekologisk status 2039	Göta älv - SE108000	Måttlig	Övergödning, vandringshinder, avsaknad av naturliga livsmiljöer för vattenlevande djur och växter	Jordbruk, enskilda avlopp, atmosfärisk deposition, förändring av konnektivitet genom dammar och barriärer (vattenkraft/okända/föråldrade), förändringar av morfologiskt tillstånd pga jordbruk.
Göta älv - Slumpån till Stallbackaån WA16165459	God ekologisk potential 2039	Göta älv - SE108000	Otillfredsställande	Vandringshinder, reglering av flöden, fysisk påverkan, avsaknad av naturliga livsmiljöer för vattenlevande djur och växter	Industrier, förorenade områden, deponier, urban markanvändning, jordbruk, transport och infrastruktur, atmosfärisk deposition, förändring av konnektivitet genom dammar och barriärer (vattenkraft), förändring av hydrologisk regim
Göta älv - Slumpåns mynning till Älvängen WA30431065	God ekologisk potential 2039	Göta älv - SE108000	Otillfredsställande	Reglering av flöden, fysisk påverkan, avsaknad av naturliga livsmiljöer för vattenlevande djur och växter	Industrier, förorenade områden, deponier, deponier, jordbruk, transport och infrastruktur, atmosfärisk deposition, förändring av hydrologisk regim

Vattenförekomst	Miljökvallitetsnorm	Huvudavrinningsområde	Ekologisk status	Miljöproblem	Betydande påverkanskällor
Kärraå WA72681299	God ekologisk status 2027	Göta älv - SE108000	Måttlig	Vandringshinder, delvis avsaknad av naturliga livsmiljöer för vattenlevande djur och växter, morfologiska förändringar	Atmosfärisk deposition, förändring av konnektivitet genom dammar och barriärer
Slumpån - mynningen till Lillån / Sjuntorp WA98391015	God ekologisk status 2033	Göta älv - SE108000	Måttlig	Övergödning, vandringshinder	Jordbruk, enskilda avlopp, atmosfärisk deposition
Sollumsån med Grinnerödssjön WA79418495	God ekologisk status	Göta älv - SE108000	God	Delvis saknar naturliga livsmiljöer för vattenlevande växter och djur, fysisk påverkan, försurning	Atmosfärisk deposition
Sollumsån med Lille-Väktor WA95712084	God ekologisk status 2039	Göta älv - SE108000	Måttlig	Vandringshinder, försurning	Förorenade områden, atmosfärisk deposition, förändring av konnektivitet genom dammar och barriärer
Torskogsbacken WA20538786	God ekologisk status	Göta älv - SE108000	God	Försurning	Jordbruk, atmosfärisk deposition
Store-Väktor WA15530914	God ekologisk status	Göta älv - SE108000	God	Försurning	Atmosfärisk deposition
Gravlången WA56195062	God ekologisk status 2039	Göta älv - SE108000	Måttlig	Övergödning, vandringshinder	Jordbruk, enskilda avlopp, atmosfärisk deposition, förändring av konnektivitet genom dammar och barriärer, historisk förorening
Vanderydvattnet WA97213515	God ekologisk status 2039	Göta älv - SE108000	Måttlig	Övergödning, vandringshinder	Jordbruk, enskilda avlopp, atmosfärisk deposition, förändring av konnektivitet genom

Vattenförekomst	Miljökvalitetsnorm	Huvudavrinningsområde	Ekologisk status	Miljöproblem	Betydande påverkanskällor
					dammar och barriärer, historisk förorening
Bäck från Buvattnet och Ivarsbosjön WA36343244	God ekologisk status 2033	Bäveån - SE109000	Måttlig	Vandringshinder, fysisk påverkan	Atmosfärisk deposition, förändring av konnektivitet genom dammar och barriärer (vattenkraft/okända/föråldrade), förändring av hydrologisk regim, förändring av morfologiskt tillstånd
Risån - sammanflödet med Gundleboån till Öresjös utlopp, inkl Sågån, Källesjö och Kyrkesjön WA63579125	God ekologisk status 2033	Bäveån - SE109000	Måttlig	Vandringshinder, delvis saknar naturliga livsmiljöer för vattenlevande växter och djur, fysisk påverkan	Atmosfärisk deposition, förändring av konnektivitet genom dammar och barriärer
Öresjö WA99224732	God ekologisk status 2033	Bäveån - SE109000	Måttlig	Vandringshinder	Atmosfärisk deposition, förändring av konnektivitet genom dammar och barriärer

Tabell 3: Ytvattenförekomster, miljökvalitetsnormer rörande ekologisk status, avrinningsområdestillhörighet, miljöproblem och betydande påverkanskällor. Information om statusbedömning har hämtats från VISS 2025-11-30.

Vid de flesta av kommunens ytvattenförekomster föreslås inte någon omfattande nybyggnation som riskerar negativ påverkan på miljökvalitetsnormer. Verksamhetsområden föreslås generellt utvecklas längre bort från älven än tidigare, vilket bedöms ha en positiv påverkan på vattenstatusen.

De vattenförekomster vars avrinningsområden berörs av översiktsplanens utbyggnadsförslag är Kärraå, Gårdaån samt Göta älv från Slumpåns mynning till Älvängen. Dessa vattenförekomster ingår i Göta älvs avrinningsområde.

Inom avrinningsområdet finns utvecklingsområden inom industri, jordbruk, naturmiljö och bostadsbebyggelse. I och med detta ska hänsyn tas till att miljökvalitetsnormerna för vattenförekomster inom avrinningsområdet Göta älv i Lilla Edets kommun kan uppnås. I samband med åtgärder i förorenad mark kommer särskilda skyddsåtgärder göras för att säkerställa att inte recipienter påverkas av ökad tillförsel av förorenat vatten. I samband med detaljplanering för bostadsbebyggelse, parker med mera kommer dagvattenutredningar kvantifiera mängderna av föroreningar i dagvatten och hur negativa effekter på miljökvalitetsnormer i vattenförekomster kan

förebyggas genom exempelvis rening i dagvattendammar. Risker och behov av hänsyn vid de vattendrag som berörs av översiktsplanens utbyggnadsförslag beskrivs mer ingående nedan.

Kärraå

I Kärraå påverkas fisk negativt av vandringshinder i form av ett dämme vid Rysrjöns södra utlopp (VISS), samt i form av en trumma, en vägbro samt organiskt material vilket gör att fisk inte kan vandra fritt i ån. Ett åtgärdsförslag rörande förbättrade möjligheter till fiskvandring tas upp i VISS. Planerad bostadsbebyggelse kommer att anslutas till kommunalt VA-nät. Utbyggnad enligt översiktsplanen bedöms inte påverka vattenförekomstens status negativt eller äventyra möjligheterna att uppnå miljö kvalitetsnormer.

Gårdaån

Vid elfiske i Gårdaån har en rad värdefulla fiskarter som lax, öring, ål, lake fångats. Orsaker till att inte miljö kvalitetsnormer följs i Gårdaån är övergödning samt vandringshinder för fisk. Planerad utbyggnad inom avrinningsområdet är främst ett nytt område för verksamhetsmark vid Nygårdsmotet, E45, se ställningstagande under *Verksamhetsmark och industri*. Inför utveckling av verksamhetsområdet för industrier kommer behovet av skadeförebyggande åtgärder att analyseras. Området nedströms utvidgningen för industriområdet kan enligt översiktsplanen användas för skyddsåtgärder i syfte att förhindra negativa effekter på vattenkvaliteten i Gårdaån. Två åtgärdsförslag rörande förbättrade möjligheter till fiskvandring tas upp i VISS, dels vid Lödöse där åtgärdsförslaget rör uppströmsvandring, dels i höjd med Gunnhed där både upp- och nedströmsvandring föreslås åstadkommas.

Vid Lödöse planeras för fortsatt bebyggelse invid Gårdaån. Generella försiktighetsåtgärder bör vidtas enligt kapitel 4.1.5. Vid detaljplaneläggning kan även återinförande av strandskydd övervägas. I det fall skredförebyggande åtgärder vidtas finns en risk för negativ påverkan på vattenmiljön, vilket kan kräva särskild hänsyn till fisk och att kompensation kan bli aktuellt om fisk och naturvärden riskerar att påverkas negativt.

Göta älv

Göta älv har som miljö kvalitetsnorm att uppnå god ekologisk potential år 2039, samt god kemisk status med vissa undantag. Här används begreppet ”potential” istället för status, eftersom vattenförekomsten är fysiskt förändrad av samhällsviktig verksamhet som sjöfart och vattenkraft i en sådan grad att god status inte kan nås. Älven är idag också kraftigt påverkad av olika utsläpp från industri, förorenade områden och jordbruk. Förutom ställningstaganden inom den fysiska planeringen, kommer kommunen att verka för minskad belastning på älven genom miljö tillsyn och utvecklad vatten- och avloppshantering.

I Lilla Edet planeras mark längs med Göta älv omvandlas till bostadsområden och verksamheter. I enlighet med kommunens ståndpunkter (kapitel 4.1.5) kommer naturmiljö värnas och vegetationsbevuxna ytor eftersträvas längs älvstranden.

Omfattande ombyggnationer planeras vid slussen, dämnet och vattenkraftverket vid Lilla Edet. Kommunen kommer som miljö myndighet verka för att vattenkemisk påverkan på älven minimeras. Möjligheterna att uppföra ett omlöp förbi vattenkraftverket i Lilla Edet föreslås att utredas i syfte att förbättra konnektiviteten och fiskarnas vandringsmöjligheter i älven.

Norr om Lilla Edet planeras en yta för ändrad markanvändning till parkerings-/omlastningsyta för tung trafik från att ha varit en parkeringsyta för tung trafik med pumpstation för bränsle. Då området redan idag har liknande markanvändningen bedöms inte platsen påverkas ytterligare negativt. Inför ombyggnation utreds behovet av särskilda anläggningar för uppsamling av bränsle och föroreningar i händelse av spill eller olyckor.

6.2.2.2 Grundvatten

De fyra grundvattenförekomsterna inom kommunen uppnår samtliga miljökvalitetsnormer om god kvantitativ status och god kemisk status (Tabell 4). I planförslaget ingår inte några förslag som bedöms negativt påverka kvaliteten eller kvantiteten av grundvatten i vattenförekomsterna.

Vattenförekomst	Miljökvalitetsnorm	Huvudavrinnings- område	Kvantitativ status	Kemisk status
Grinneröd WA30390894	God kvantitativ status God kemisk status	Kustområde - SE108109;Göta älv - SE108000	God	God
Hasteröd (Urbergsförekomst) WA37002704	God kvantitativ status God kemisk status	Göta älv - SE108000	God	God
Hasteröd (Sand och grusförekomst) WA85724649	God kvantitativ status God kemisk status	Göta älv - SE108000	God	God
Vinterdalen WA64547436	God kvantitativ status God kemisk status	Göta älv - SE108000	God	God

Tabell 4: Miljökvalitetsnormer och nuvarande status för kommunens grundvattenförekomster. Information om statusbedömning har hämtats från VISS 2025-11-30.

6.2.3 Fisk- och musselvattendirektivet

Göta älv, från mynningen till slussarna i Trollhättan, omfattas av förordningen (2001:554) om miljökvalitetsnormer för fisk- och musselvatten (fisk- och musselvattenförordningen) då älven är listad som ett laxfiskvatten. Laxfiskvatten definieras enligt förordningen som ett fiskvatten där fiskar som lax, öring, röding, sik, siklöja, nors och harr lever eller skulle kunna leva. Målet för fiskvatten är att bevara eller förbättra kvaliteten på strömmande eller stillastående sötvatten där fisk lever eller skulle kunna leva om förutsättningarna och vattenkvaliteten var bättre. För områden som omfattas av bestämmelserna gäller särskilda krav på vattenkvaliteten. Det finns både gränsvärdesnormer och målsättningsnormer, som i förordningen kallas riktvärde. Dessa finns för olika ämnen som kan påverka fisk på ett negativt sätt, som bland annat temperatur, syre, pH, ammoniak, ammonium, suspenderat material, koppar och zink. Miljökvalitetsnormerna för fisk- och musselvatten överlappar i hög grad de miljökvalitetsnormer som senare införts genom vattenförvaltningsförordningen. De parametrar som upptas i båda förordningarna har inom vattenförvaltningsförordningen getts ”tuffare”

miljökrav i form av lägre gränsvärden vilket gör att miljökvalitetsnormer för fisk- och musselvatten följs så länge miljökvalitetsnormer inom vattenförvaltningen inte överskrids. De parametrar som endast förekommer inom fisk- och musselvattenförordningen kommer att beaktas i samband med kommunens fortsatta arbete med detaljplaner och verksamheter som påverkar ytvatten.

Översiktsplanens ställningstaganden för att bidra till att miljökvalitetsnormerna för fisk- och musselvatten uppnås finns inom relevanta avsnitt om markanvändningen, såsom *Naturvärden och vattenmiljö, Bebyggelse, Verksamhetsområden och industri* samt *Teknisk anläggning*.

6.2.4 Omgivningsbuller

Exponering för höga bullernivåer påverkar människors hälsa negativt. Barn är extra känsliga för omgivningsbuller. Det är därför angeläget att tidigt ta hänsyn till ljudmiljön vid planering av den fysiska miljön.

I [förordningen om omgivningsbuller \(SFS 2004:675\)](#) som grundas på beslut av EU ställs krav på att Trafikverket och kommuner med mer än 100 000 invånare ska kartlägga buller och upprätta åtgärdsprogram vart femte år. I förordningen avses omgivningsbuller vara buller från vägar, järnvägar, flygplatser och industriell verksamhet. Även i mindre och medelstora kommuner (under 100 000 invånare) ska strävan vara att begränsa buller. Detta styrs bland annat av de allmänna hänsynsreglerna i miljöbalken och reglerna om egenkontroll, tillsyn och prövning. Förordningen innehåller även en miljö kvalitetsnorm för buller, en slags målsättningsnorm; det ska eftersträvas att omgivningsbuller inte medför skadliga effekter på människors hälsa. Normen följs när strävan är att undvika skadliga effekter på människors hälsa av omgivningsbuller. Det är kommuner och myndigheter som ansvarar för att miljö kvalitetsnormer följs. I tillsynen av miljöfarliga verksamheter ingår till exempel kontroll av bullerriktvärden. Detta hindrar dock inte verksamhetsutövare att även genom sin egenkontroll sträva efter att begränsa bullerstörningar.

Lilla Edets kommun har inte gjort någon kartläggning av buller. De mest betydande källorna till bullerstörningar i kommunen är väg- och järnvägstrafiken. Detta gäller främst väg E45 och Norge-Vänerbanan men även vid väg 167. Buller alstras också vid vissa industrier, tåktverksamheter, skjutbanor, motorbanan och från transporter längs älven. Se mer information under *Störande och miljöfarliga verksamheter*.

Förutom förordningen om omgivningsbuller finns även riktvärden och vägledning för olika kategorier av buller i samband med tillsyn, planläggning och byggnation av bostäder och skolor. Se ställningstagande under *Hälsa och säkerhet*.

6.3 Naturvård, skyddade områden och friluftsliv

I Lilla Edets kommun finns vidsträckta grönområden och sjöar. Delar av dessa områden är skyddade med olika typer av skydd.

6.3.1 Naturvårdsplan och skyddade arter

I Lilla Edets kommun finns en naturvårdsplan. Den omfattar mål för naturvården i kommunen, handlingsprogram, hotade växter och djur, befintliga reservat och riksintressen samt objekt med naturvärden. Planen är under omarbetning och uppdatering sker delvis parallellt med översiktsplaneprocessen. Uppdateringar i naturvårdsplanen har delvis förts in i översiktsplanen under processens gång. Ytor från den nu gällande naturvårdsplanen utgör underlag för markanvändningen natur och friluftsliv i mark- och vattenanvändningskartan. Det tillsammans med underlag från länsstyrelsens handlingsplan för regional grön infrastruktur.

Fridlysta arter regleras i artskyddsförordningen (2007:845) med tillhörande bilagor.

Artskyddsförordningens fridlysningsbestämmelser innebär ett förbud mot att genomföra vissa åtgärder, vilket är viktigt att identifiera i planeringens tidiga skeden.

I Lilla Edets kommun har 75 olika hotade arter påträffats vid tidpunkten för framtagandet av naturvårdsplanen. Fortsatt aktuell information finns att tillgå på *artdatabanken*, Sveriges lantbruksuniversitet.

I naturvårdsplanen anges att särskild uppmärksamhet bör ägnas åt hedjohannesört. Det för att dess huvudsakliga utbredningsområde återfinns inom Lilla Edets kommun och angränsande delar av Kungälv och Stenungsunds kommuner.

Kommunen har även gjort särskilda inventeringar för

- Fladdermöss (2013)
- Klockgentiana i strandmiljöer kring Gravlången och Vanderydsvattnet (2020–2021)
- Inventering av småvatten och dammar (opublicerad)

6.3.2 Biotopskydd

Biotopskyddsområden är mindre mark- eller vattenområden som på grund av sina särskilda egenskaper utgör värdefulla livsmiljöer för hotade djur- eller växtarter. I biotopskyddade områden får inte verksamheter eller åtgärder vidtas som kan skada miljön.

I Lilla Edets kommun finns 26 biotopskyddsområden i skogsmark varav 19 av dem ligger i Hjärtumsskogarna.

Generellt biotopskydd gäller för alléer samt vissa typer av biotoper i jordbruksmark och skogsmark.

6.3.3 Naturreservat

Naturreservat kan bildas för områden med höga naturvärden, för att naturmiljöer och dess arter långsiktigt ska bevaras och tillgängliggöras för naturupplevelser. I Lilla Edets kommun finns tio

naturreservat bildade av länsstyrelsen: Svartedalens vildmarksområde och Svartedalens natur- och friluftsområde, Bredfjället östra, Valdalsbergen, Valdalssjön, Brattorpsån, Långsbergen, Backa barrskog, Sollumsån, Brännefjäll och Långemossen.

Svartedalens vildmarksområde och Svartedalens natur och friluftsområde: Inom området finns naturskog, myrar, sjöar och hållmarker av en relativt orörd karaktär. Naturreservatet har även ett stort vetenskapligt värde och är även ett Natura-2000 område.

Bredfjället östra: Inom området finns skogs- och myrmarker, sjöar samt ett kulturhistoriskt intressant odlingslandskap. Naturreservatet erbjuder ett rikt friluftsliv med stigar och ledssystem. Stora delar av naturreservatet är även Natura-2000 område.

Valdalsbergen: Inom området finns raviner, branter och en höjdplatå med rik flora av mossor, lavar och kärllväxter. Inom området finns sällsynta fågelarter. Naturreservatet är även ett Natura-2000 område.

Valdalssjön är en mindre sjö med omgivande våtmarker. Området är kalkpåverkat och har en rik flora med flera sällsynta arter. En del av naturreservatet är även Natura-2000 område.

Brattorpsån är en geomorfologiskt intressant ravin med äldre lövskog och betesmarker. Naturreservatet inrymmer en rik lundflora och ett intressant fågelliv. Området utgör en särskilt värdefull miljö för bland annat havsöring. Naturreservatet är även ett Natura-2000 område.

Långsbergen: Inom området finns en höjdplatå med äldre barrskog, rikkärrspartier samt sluttning med ekskog. Det är även en rik moss- och lavflora samt rikkärrsflora.

Backas barrskog: Inom området växer äldre, förhållandevis orörd skog. Området är kuperat och höga naturvärden finns i branta partier med naturskogsartade bestånd med inslag av ek och björk. Naturreservatet utgör livsmiljöer för bland annat lavar, mossor och svampar. Naturreservatet är även ett skogligt biotopskyddsområde.

Sollumsån är en värdefull del av Göta älvs dalgång som bitvis skär sig djupt ner i omgivande terräng och bildar en brant, huvudsakligen skogsklädd ravin. Längs älven växer löv- och blandskog. Både älven och omgivningarna utgör betydelsefulla livsmiljöer för djur och växter. Delar av naturreservatet är även Natura-2000 område.

Brännefjäll: Området domineras av brännefjäll men innehåller också hållmarkstallskog och naturskog. I branterna mot odlingslandskapet växer ekskog och lövträd med höga naturvärden.

Långemossens naturreservat: Området utgörs av barrskogslandskap med sjöar och våtmarker. Långemossens naturreservat anses som en av länets mer värdefulla våtmarker, på grund av orördheten och det ganska rika fågellivet. Långemossen med dess naturskog utgör även ett intresse för friluftslivet.

6.3.4 Stora opåverkade områden

Stora mark- och vattenområden som inte alls eller endast obetydligt är påverkade av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påverka områdenas karaktär, detta enligt 3 kap 2 § miljöbalken. De främsta syftena med att bevara

stora opåverkade områden är dels handlingsfriheten att senare nyttja området, dels att trygga biologisk mångfald, ekologiska funktioner och säkra tillgången till rekreationsområden. Opåverkade områden redovisas i [kartan](#) över *Riksintressen, LIS och andra värden* och är kommunens sammanlagda analys där ytor från länsstyrelsens förslag från *analys av stora opåverkade områden* (1998:21) och länsstyrelsens bedömning av *tysta områden (2001:18)* sammanfaller, med undantag för ett område där det redan finns vindkraftverk samt områden där det finns spridd bebyggelse som exempel mindre gårdar, torp eller fritidshus. Gränsen för stora opåverkade områden har dragits cirka 100 meter från befintliga grupper av hus. Kvar blir stora, tysta, obebyggda natur- och/eller strövområden. Dessa områden betraktar kommunen som stora opåverkade områden.

6.3.5 Strandskydd

Strandskyddet syftar till att långsiktigt trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden och till att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten. Strandskyddet omfattar en 100-meterszon från strandkant, både för land- och vattenområdet inklusive undervattensmiljön. Länsstyrelsen har möjlighet att utvidga strandskyddet upp till 300 meter om det behövs för att tillgodose dess syfte. I Lilla Edets kommun är Öresjö ett exempel på där länsstyrelsen utökat strandskyddsområdet till 300 meter.

Inom det strandskyddade området är det till exempel förbjudet att uppföra nya byggnader eller anläggningar som hindrar allmänheten från att beträda ett område där den annars skulle kunna färdas fritt eller som väsentligt förändrar livsvillkoren för djur- eller växtarter. Kommunen kan via dispens från strandskyddet tillåta åtgärder, om de inte strider mot strandskyddets syften. Dispens kan ges genom ett bestämt antal särskilda skäl. Kommunen har också möjlighet att peka ut landsbygdsutveckling i strandnära lägen, så kallade LIS-områden, där ytterligare skäl för dispens kan hävdas. Vid planering av byggnation inom ett strandskyddat område måste dispens sökas hos länsstyrelsen eller kommunen. I de fall länsstyrelsen bedömer att strandskyddet saknar syfte kan de upphäva skyddet.

Den 15 maj 2025 beslutade regeringen om ändringar i strandskyddslagstiftningen, vilka börjar gälla från och med den 1 juli 2025.

Ändringarna innebär bland annat att generellt strandskydd inte längre gäller vid små insjöar (mindre än 1 hektar) och smala vattendrag (smalare än 2 meter), men länsstyrelsen kan införa strandskydd för områden vid sådana vatten som är av särskild betydelse för att säkerställa något av strandskyddets syften. Strandskydd ska aldrig gälla vid insjöar eller vattendrag som är anlagda efter den 30 juni 1975. Ändringarna innebär vidare att lättnader och förtydliganden har införts i undantaget från strandskyddet för behov inom areella näringar samt att detta undantag även omfattar vattenbruk. En ny möjlighet till dispens från strandskyddet ges för förvärvsverksamhet med begränsad påverkan på strandskyddets syften i områden med låg bebyggelsegrad och lågt bebyggelsetryck.

Ändringarna innebär dessutom att kommunerna i vissa fall kan besluta att upphävt strandskydd inte återinträder när en äldre detaljplan ersätts med en ny samt att strandskydd som länsstyrelsen har upphävt i ett område som uppenbart saknar betydelse för strandskyddets syften inte återinträder när äldre detaljplaner upphävs eller ersätts.

Läs mer under avsnittet om *Landsbygdsutveckling i strandnära lägen*. Strandskyddade områden inom kommunen finns markerat i kartan över *Riksintressen, LIS och andra värden*, som ska ses över inför antagandet med anledning av ny lagstiftning.

6.3.6 Vattenskyddsområden

Ett vattenskyddsområde är ett geografiskt avgränsat område runt en vattentäkt som upprättas av länsstyrelsen eller kommunen. Inom området gäller specifika regler, så kallade vattenskyddsföreskrifter. Dessa reglerar ofta hantering av kemikalier, utsläpp av avloppsvatten eller större mark- och anläggningsarbeten. Syftet med vattenskyddet är att skydda dricksvattenresurser så att de kan nyttjas nu och i framtiden. Vattenskyddsföreskrifterna gäller för alla som bor eller verkar inom vattenskyddsområdet. Vattenskyddsområden delas ofta in i zoner med olika föreskrifter, där de skarpaste föreskrifterna sätts i området närmast vattentäkten.

Lilla Edets kommun ligger huvudsakligen inom två avrinningsområden, där det sistnämnda i nuläget omfattas av vattenskyddsområden: Vänersborgsviken och Göta älv samt Köperödssjöarna. Regeringen beslutade den 3 april 2025 att upphäva Länsstyrelsens beslut att inrätta vattenskyddsområdet för Göta älv och Vänersborgsviken, inklusive de tillhörande vattenskyddsföreskrifterna, varför dessa inte redovisas i översiktsplanen. Göta älv är fortsatt en mycket viktig dricksvattentäkt där hänsyn oavsett skyddsstatus behöver tas. Kommunen följer fortsatt arbete med ett framtida eventuellt vattenskyddsområde.

Köperödssjöarna ligger i Uddevalla kommun men vattenskyddsområdet sträcker sig över hela avrinningsområdet och omfattar även området kring Öresjö inom Lilla Edets kommun. För Köperödssjöarna finns vattenskyddsföreskrifter för samtliga zoner.

6.3.7 Ekosystemtjänster

Ekosystemtjänster är ekosystemens bidrag till människors välbefinnande. Det är de tjänster och produkter som naturen producerar; till exempel att rena luft, sänka temperaturer, ta hand om dagvatten, dämpa buller och erbjuda rekreativa och hälsosamma miljöer. En förutsättning för att naturen ska kunna producera ekosystemtjänster på ett hållbart sätt är att det finns en god biologisk mångfald.

För att skapa och nyttja dessa positiva effekter bör träd, grönområden, vattendrag och dammar lokaliseras och anläggas integrerat med bebyggelsen så att dess många funktioner tas tillvara via mångfunktionella ytor.

Grönskans funktioner är uppdelade i:

- klimatanpassning – dagvattenhantering och temperaturregulering.
- öka den ekologiskt aktiva ytan – gröna tak och gröna väggar.
- biologisk mångfald – gynna biologisk mångfald med buskar, träd och urbana ängar.
- hälsa och rekreation – gynna människors hälsa, främja estetik och sociala relationer.
- bullerreducering – när grönska används för att reducera ljud.

6.3.8 Friluftsliv

Inom kommunen finns ett flertal strövområden med stor betydelse för friluftsliv och folkhälsa. Strövområden är större, ostörda naturområden med exempelvis vandringsleder, grillplatser och vindskydd. De används vanligtvis för planerade utflykter och naturupplevelser. Besöken utgår ofta från en parkering med informationstavla. Strövområden ingår i markanvändningskategorin *Natur och friluftsliv*.

Välbesökta strövområden i Lilla Edets kommun är områden vid Väktorsjöarna – Hultet - Lysevattnet, Utby, Gunnarsvattnet – Silevattnet – Västersjön, Madryrsbergen – Långemossen – Bredmossen, Mordgäldsskogen-Vanderydvattnet, Risveden (i del av Lilla Edets kommun) och Svartedalen.

Bohusleden i kommunens västra del och Pilgrimsleden som sträcker sig längs Göta älv är två av kommunens större vandringsleder med regional betydelse. Flertalet mindre vandringsleder finns även som i huvudsak ansluter till Bohusleden och Pilgrimsleden.

Kommunala badplatser finns vid Bodasjön, Borydssjön och Lille Väktor.

6.3.9 Naturvårdsavtal

Ett naturvårdsavtal innebär en frivillig överenskommelse mellan kommun eller stat och en markägare om att ta hand om ett markområde på ett visst sätt då det finns särskilda naturvärden som behöver skyddas eller tas om hand. Avtalet kan ibland betinga ersättning till markägaren. Lilla Edets kommun har i dagsläget inga sådana avtal.

6.3.10 Båtnadsområde för markavvattningsföretag

I kommunen finns många markavvattningsföretag som har till uppgift att avvattna marken för att öka jordbrukets avkastning. Det är främst vid tre lokaliseringar som intressena krockar med utveckling. Nygård, Prässebo och Lödöse. Innan exploatering på mark som omfattas av båtnadsområde för markavvattningsföretag behöver rättigheterna ses över. Utbredning av båtnadsområden finns i Vattenarkivet som går att hitta via [Länsstyrelsens informationskarta](#)

6.4 Areella näringar

Jord- och skogsbruksmark är värden av nationell betydelse och skyddas enligt bestämmelser i 3 och 4 kap miljöbalken samt i 2 kap plan- och bygglagen, som kopplar till bestämmelserna i miljöbalken.

6.4.1 Jordbruk

Jordbruk är viktigt för kommunens utveckling, inte bara som näring och livsmedelsförsörjning utan också som förutsättning för det öppna landskapet och kommunens attraktivitet för bosättning och utveckling inom besöksnäringen.

Brukningsvärd jordbruksmark exploateras årligen för olika ändamål. I synnerhet i närheten av större tätorter är trycket på att exploatera jordbruksmark högt. Ur hushållningssynpunkt bedöms generellt ianspråktagande av jordbruksmark som negativt. Det för att jordbruksmark är en ändlig resurs som inte går att återskapa på någon annan plats samtidigt som jordbruksmarken är central för samhällets försörjning av livsmedel. Förlust av jordbruksmark kan i förlängningen begränsa möjligheten till livsmedelsproduktion.

Även klimatförändring och globala kriser samt osäkerheter som avlöst varandra de senaste åren visar på betydelsen av att bevara jordbruksmarken och därmed möjligheten till produktion av livsmedel.

Ianspråktagandet av jordbruksmark kan även medföra att värden kopplade till natur- och kulturmiljö försvagas om markerna har betats eller har lång hävdkontinuitet. Förlust av sådana marker kan medföra minskad biologisk mångfald och minskad förståelse för landskapets historiska utveckling.

Enligt 3 kap. 4 § miljöbalken får brukningsvärd jordbruksmark tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.

Jordbruksmark är brukningsvärd om den med hänsyn till läge, beskaffenhet och övriga förutsättningar är lämpad för jordbruksproduktion. Vid ianspråktagande av jordbruksmark bör i första hand sådan mark som har den bästa biologiska förmågan undantas från exploatering och ingreppen bör utformas med begränsad inverkan på jordbruket ([se prop. 1985/86:3 s. 54, 158](#)). Huruvida marken är brukningsvärd eller inte är således inte upp till den enskilda markägaren att avgöra. Mark som inte brukas på grund av olönsamma förhållanden kan ändå vara att bedöma som brukningsvärd med hänsyn till framtida behov.

Med hänsyn till 3 kapitlet 4 § miljöbalken behöver därmed tre frågeställningar utredas i planärenden som berör exploatering på jordbruksmark:

1. Utgör området brukningsvärd jordbruksmark?
2. Utgör föreslagen exploatering ett väsentligt samhällsintresse?
3. Kan detta behov tillgodoses genom att annan mark tas i anspråk?

Kunskapsunderlag kring jordbruksmarken i kommunen

Under arbete med översiktsplanen har ett kunskapsunderlag kring kommunens jordbruksmark tagits fram, [Kunskapsunderlag Jordbruksmark, Lilla Edets kommun, Tyréns 2024-09-12](#). Rapporten syftar

till att ge en ökad förståelse och kunskap kring jordbruksmarkerna inom Lilla Edets kommun och utgöra ett underlag i arbetet med att planera områden för bebyggelseutveckling. Rapporten ger underlag för vilka områden som pekas ut för bebyggelseutveckling i översiktsplanen och utvecklar ställningstaganden kring areella näringar och landsbygd inom översiktsplanearbetet. Rapporten ger även stöd i kommande detaljplanarbeten med eventuella lokaliseringstuderingar, förhandsbesked och bygglov. De centrala begreppen *brukningsvärde* och *väsentligt samhällsintresse* beskrivs bland annat vidare i detta kunskapsunderlag.

Inom ramen för kunskapsunderlaget har en GIS-analys gjorts för att analysera jordbruksmarkerna i Lilla Edets kommun. De faktorer som har valts ut av vikt för jordbruket i kommunen har sin grund i den så kallade "Norrbottnemetoden", [Länsstyrelsen Norrbotten, 2019](#). Faktorerna är dels grundläggande markbundna egenskaper, dels egenskaper för aktuell markanvändning. En sammanvägning av faktorerna har sedan använts för att dela in kommunens jordbruksmarker i tre kategorier; *Normala värden*, *Höga värden* och *Mycket höga värden*. Denna klassning av jordbruksmarkerna återfinns i [kartan](#) över Riksintresse, LIS och andra värden. Vidare information kring klasserna finns att ta del av i kunskapsunderlaget.

I GIS-analysen utgörs jordbruksmark endast av Jordbruksverkets jordbruksblock i [Blockdatabasen](#) från år 2023 samt kompletterande ytor i [ängs- och betesmarksinventeringen](#) (Den så kallade TUVAdatabasen). Underlaget är därmed inte komplett på det sätt att den identifierat all mark som kan betraktas som brukningsvärd jordbruksmark. En översiktlig analys av flygfoton, både nutida och historiska, indikerar att blockdatan till stora delar är representativ för att på en översiktlig nivå identifiera jordbruksmark inom kommunen. I platsspecifik planering, exempelvis hantering av förhandsbesked, bygglov och detaljplaner behöver frågan om brukningsvärd jordbruksmark utredas specifikt för platsen.

6.4.2 Skogsbruk

Enligt miljöbalken gäller stor försiktighet för ny bebyggelse i obebyggda skogsområden eller i områden där skogsbruk kan försvåras. Skogen har ett produktionsvärde, men är även av värde för rekreation. Som näring betraktad är skogsbruket av begränsad omfattning i kommunen men kan vara av betydelse för enskilda jordbruksföretag.

6.4.3 Grus och berg

Naturgrus är en sinande resurs. Bristen på naturgrus i Göteborgsregionen gör att användningen av naturgruset måste optimeras för att säkra tillgången för de ändamål som kräver det. En minskning av uttaget av naturgrus i enlighet med miljömålen kan dessutom medföra att efterfrågan på bergkross kommer att öka. Området Dunnebacken och Hjärtums- Måröd är de områden där det fortfarande finns naturgrus i kommunen. Det är viktigt att skydda dessa områden som en viktig naturresurs och att skydda de befintliga täkterna från bebyggelse och andra verksamheter.

De största grustillgångarna i kommunen finns väster om Göta älv i Hjärtum, Hasteröd och Västerlanda. Se ställningstaganden under *Verksamhetsområden och industri* för koppling till markanvändningskartan.

6.5 Regionala och kommunala kulturmiljöintressen

Med kulturmiljö avses den av människor påverkade fysiska miljön; det vill säga miljöer som i varierande grad präglats av olika mänskliga verksamheter och aktiviteter. Kulturmiljö kan också preciseras och avgränsas till att omfatta en enskild anläggning eller lämning, ett mindre eller större landskapsavsnitt, en bygd eller en region. Kulturhistoria är viktig i ett samhälle, den påverkar vår upplevelse av tillhörighet och kontinuitet. Den bidrar till orters eller platsers identitet. Vi har därför ett ansvar att förvalta och varsamt utveckla våra kulturmiljöer för de generationer som följer efter oss.

Lilla Edets kommun har ett rikt kulturarv där varje ort har sin egen historia och identitet. Kommunen är en gammal kulturbygd, som är befolkad sedan minst 7000 år. Lödöse blev på 1100-talet den första svenska staden vid Göta älv och var en av dåtidens och landets mest betydande handelsstäder.

6.5.1 Kulturarvsplan

År 2010 antog kommunfullmäktige en kulturarvsplan för kommunen, *Kulturhistoriskt värdefulla miljöer 2009*. I kulturarvsplanen redovisas 37 utvalda och inventerade kulturmiljöer med kartor och text. För varje område redovisas en värdebeskrivning, rekommendationer för vård av befintliga miljöer och anpassning av ny bebyggelse samt åtgärder för att säkerställa de kulturhistoriska värdena. De utpekade områdena finns redovisade i [kartan](#) över *Riksintresse, LIS och andra värden*. För värdebeskrivningar och rekommendationer, se kulturarvsplanen. I Kulturarvsplanen finns inte de sentida miljöerna från de senaste 50 åren redovisade. Det gör att det finns ett behov av att ta fram ett förnyat kulturmiljöprogram för kommunen.

6.5.2 Kulturmiljölagen (KLM)

Kulturmiljölagen (1988:950) är den centrala lagen för kulturmiljövården. Riksantikvarieämbetet har överinseende över kulturmiljöarbetet i landet och är expertmyndigheten, medan länsstyrelserna står för den praktiska tillämpningen av lagen. Genom kulturmiljölagen anger samhället grundläggande bestämmelser till skydd för viktiga delar av kulturarvet. Lagen innehåller bland annat bestämmelser för skydd av värdefulla byggnader liksom fornlämningar, fornfynd, kyrkliga kulturminnen och vissa kulturföremål.

6.5.2.1 Fornlämningar

Fornlämningar är en fysisk lämning av mänsklig verksamhet som är varaktigt övergiven. Det är förbjudet att utan tillstånd från länsstyrelsen förändra, ta bort, skada eller täcka över en fornlämning. Fornlämningar är skyddade enligt 2 kap. i kulturmiljölagen (KML). Fornlämningarna ger landskapet en historisk dimension där bevarade och tillgängliga fornlämningar ger en unik möjlighet för medborgarna att uppleva historien i sitt närområde. Fornlämningar utgör ofta en väsentlig del av kulturvärdena i ett landskap och det är viktigt att de beaktas i ett tidigt skede i planeringen av den fysiska miljön. Fornlämningar redovisas i [kartan](#) över *Riksintressen, LIS och andra värden*. Vidare information kring varje fornlämning finns att tillgå via [Fornsök på Riksantikvarieämbetets hemsida](#).

6.5.2.2 Kyrkliga kulturminnen

Svenska kyrkans kyrkobyggnader, kyrkliga inventarier och begravningsplatser ska vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas. I Lilla Edets kommun finns flera kyrkomiljöer med medeltida ursprung. De är kommunens äldsta byggnader som fortfarande används.

6.5.3 Miljöbalken (MB)

Värdefulla kulturmiljöer skyddas även enligt miljöbalken. I miljöbalkens tredje kapitel om hushållning av mark- och vattenområden ställs det krav på att områden och miljöer som har allmän betydelse på grund av deras kulturvärden så långt som möjligt ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada dem. Är området av riksintresse, så ska de skyddas mot sådana åtgärder. I miljöbalkens fjärde kapitel pekas också ett antal särskilt värdefulla områden ut i själva lagtexten.

6.5.4 Plan och bygglagen (PBL)

I 2 kap. plan- och bygglagen preciseras ett antal allmänna intressen. Där anges bland annat att man ska ta hänsyn till stads- och landskapsbilden och platsens natur- och kulturvärden. Ett bebyggelseområdes särskilda historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden ska skyddas. Befintliga karaktärsdrag ska respekteras och tas tillvara. Ytterligare krav på byggnader, tomter och allmänna platser finns i 8 kap. plan- och bygglagen. Där finns bland annat ett förbud mot att förvanska särskilt värdefulla byggnader. Ändringar av byggnader ska alltid göras varsamt och deras värden och kvaliteter ska tas till vara.

6.5.5 Värdefulla odlingslandskap

Odlingslandskapet är en viktig del av vår historia och har stor betydelse för kulturmiljön på landsbygden. I odlingslandskapet finns också viktiga livsmiljöer för djur och växter. Det småskaliga och mångformiga odlingslandskapet är dock en landskapstyp som är hotad genom igenväxning och som därigenom håller på att försvinna. Länsstyrelsen Västra Götaland tillhandahåller ett underlag med identifierade regionala bevarandeområden med odlingslandskapets natur- och kulturvärden. Områdena är framtagna av dåvarande länsstyrelsen i Älvsborgs län, åren 1991–1993. Stora delar av odlingslandskapet i Göta älvs dalgång med biflöden ingår i den regionala bevarandeplanen. Runt Slumpån finns ett område som även ingår i den nationella bevarandeplanen. Av utpekade områden med bevarandevärdt odlingslandskap ingår stora delar i den antagna kulturarvsplanen och i den antagna naturvårdsplanen.

6.6 Hälsa och säkerhet

6.6.1 Förorenade områden

Förorenade områden är ett mark- eller vattenområde, grundvatten, byggnad eller anläggning där halten av något ämne är så hög att den kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. De består av ett sammanhängande område som kan utgöras av en eller flera föroreningar som är jämnt utspridda eller förekommer på flera platser. En risk uppstår om föroreningarna kan nå något som behöver skyddas, såsom känsliga områden, dricksvatten eller människor.

Föroreningssituationen redovisas för att avväga lämpligheten i ny bebyggelse samt ha med sig utrednings- och åtgärdsbehovet i tidigt skede i efterföljande planprocesser. Att sanera förorenad mark kan innebära väsentliga kostnader för en markexploatering och bör utredas i ett tidigt skede av planprocessen.

Det finns 107 identifierade förorenade områden i Lilla Edet. Ytterligare föroreningar kan förekomma som ännu inte identifierats. Gamla avfallsdeponier och områden där det tidigare bedrivits eller fortfarande bedrivs miljöfarlig verksamhet kan utgöra en risk för grund- och ytvatten. Utmed Göta älv finns flera platser med förorenad mark. Dessa är mindre båtvarv, tegelbruk och liknande från början av 1900-talet, men även större områden från senare tid. Markområden vid Lödöse varv, pappersbruken Edet, Inlandsön, Göta och andra industrier är några exempel där det finns områden med föroreningar. Det kan även förekomma förorenad mark i mindre skala i områden där det bedrivs eller har bedrivits verksamheter och där olika typer av kemikalier har hanterats. Exempel på sådana verksamheter är bensinstationer och verkstäder.

Identifierade förorenade områden finns i [kartan Riksintresse, LIS och andra värden](#). Den redovisar identifierade markföroreningar vid tidpunkten för framtagandet av översiktsplanen med information från det så kallade EBH-stödet. EBH står för efterbehandling och är en informationsportal som förvaltas av länsstyrelsen. Ytterligare förorenade områden kan förekomma.

6.6.2 Elektromagnetiska fält

Starka elektromagnetiska fält från kraftledningar och transformatorstationer kan utgöra en hälsorisk för människor. Boverket har tillsammans med arbetsmiljöverket, Socialstyrelsen, elsäkerhetsverket och strålsäkerhetsmyndigheten gett ut skriften [Magnetfält och hälsorisker](#). I rapporten ger myndigheterna övergripande rekommendationer för samhällsplanering och byggande. Rekommendationerna i skriften är att placering av nya bostäder, skolor och förskolor ska undvikas nära elanläggningar som ger förhöjda magnetfält. Det ska även strävas efter att utforma eller placera nya ledningar och andra elektriska anläggningar så att exponering för magnetfält begränsas. Det ska vidare strävas efter att begränsa fält som starkt avviker från vad som kan anses normalt i hem, skolor, förskolor respektive aktuella arbetsmiljöer.

Det finns inga fastlagda rekommendationer om minsta tillåtna avstånd till högspänningsledningar. Därför är utgångspunkten vid planering av ny bebyggelse och byggnader invid befintliga stamnätsledningar i Lilla Edets kommun att samma hänsyn tas som Svenska kraftnät gör vid byggnation av nya ledningar. Svenska kraftnät vill därför bli kontaktade vid planering inom 500 meter från anläggningar i transmissionsnätet. Läs mer på [Svenska kraftnäts webbplats](#).

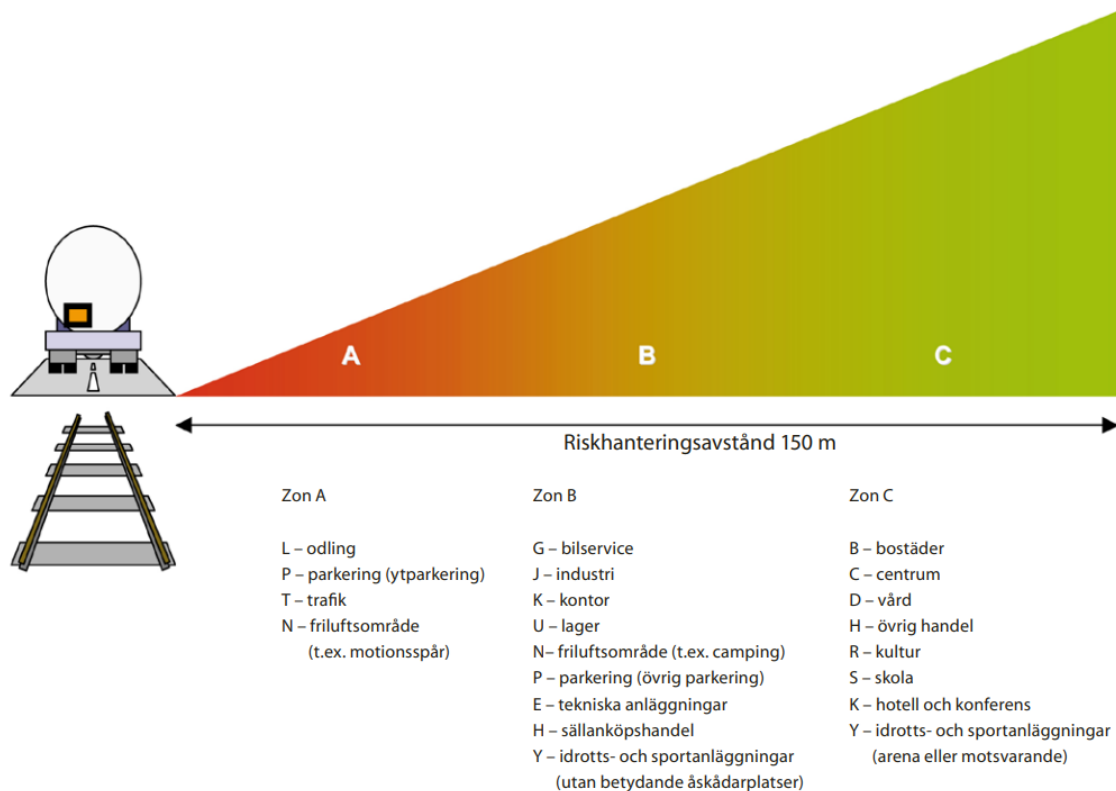
6.6.3 Farligt gods

Som farligt gods räknas sådana varor som vid olycka kan innebära fara eller skada på människor eller natur. Farligt gods på väg hänvisas i huvudsak till det primära vägnätet, med kompletterande transporter till och från målpunkt via det sekundära vägnätet. I Lilla Edets kommun är E45, järnvägen Norge-Vänerbanan och farleden i Göta älv transportleder för farligt gods. Farligt gods får fraktas på alla leder, även de som inte är rekommenderade transportleder för farligt gods, förutsatt att ett förbud inte finns. Genom att beakta riskerna från farligt-godsleder vid etablering av ny bebyggelse och nya byggnader eller ändrad markanvändning, minskar risken för skador på människor och egendom. Därför ska riskerna med dessa transporter vägas in vid prövningen om markens lämplighet att bebyggas.

Länsstyrelsen i Västra Götaland har tillsammans med länsstyrelserna i Skåne och Stockholm utarbetat en handledning vid planering av markanvändningen intill transportleder för farligt gods; [Riskhantering i detaljplaneprocessen](#). Länsstyrelsen rekommenderar att kommunerna tillämpar ett riskhanteringsavstånd på 150 meter från vägen eller järnvägens kant. Det som är avgörande för vilken markanvändning som kan tillämpas inom riskhanteringsavståndet är också vilken riskbild som råder i det aktuella området. Det innebär att ett eventuellt planarbete bör inledas med en riskbedömning så att de lokala förhållandena identifieras, om området ligger inom 150 meter från riskkällan. Riskhanteringsavståndet delas upp i tre olika zoner med flytande gränser. I zon A, närmast transportleden, kan markanvändning som odling, parkering, trafik etcetera accepteras, i zon B kan till exempel industri, kontor, parkering och sällanköpshandel accepteras. Zon C längst bort från leden men inom riskbedömningsavståndet kan bostäder, skolor, vårdbyggnader etcetera förläggas. För farleden i Göta älv gäller avståndet 200 meter från farledens mittlinje.

-bostäder, C-

Zonindelning för riskpolicyns riskhanteringsavstånd. Zonerna representerar möjlig markanvändning i förhållande till transportled för farligt gods – väg och järnväg. Källa. Riskhantering i detaljplaneprocessen, Länsstyrelsen i Västra Götaland, Skåne och Stockholm 2006.

6.6.4 Störande och miljöfarliga verksamheter

Miljöfarliga verksamheter är anläggningar där det hanteras stora mängder kemikalier eller andra verksamheter som av andra skäl medför risker för allvarliga skador på människor eller miljön. Dessa verksamheter är reglerade enligt [Lagen om skydd mot olyckor \(2003:778\)](#), enligt [Lag om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor \(1999:381\)](#) även kallad “Sevesolagen” samt enligt 9 kap. miljöbalken som handlar om miljöfarlig verksamhet.

Miljöfarliga verksamheter delas in i fyra grupper: tillståndspliktiga (A- och B-anläggningar), anmälningspliktiga (C-anläggningar) och verksamheter som varken är tillstånds- eller anmälningspliktiga.

I Lilla Edets kommun finns ett antal verksamheter som kan vara farliga eller störande för sin omgivning. Det handlar bland annat om pappersbruk, avloppsreningsverk, avfallsanläggning, hamnar, täkter, deponier, ridanläggningar, motorbanan i Högstorp, vindkraftverk samt ett antal skjutbanor (lerduveskyttebana i Hjärtum - Torp, älgskyttebana i Hjärtum och Nygård, pistolskyttebana i Blixered-Tössalanda samt skjutbana vid Rysrjön). Se [karta](#) över Riksintresse, LIS och andra värden.

I kommunen finns idag två anläggningar som omfattas av [Sevesolagstiftningen](#). Dessa är Essity Hygiene and Health AB samt Skanska Asfalt och betong AB (Terås bergtäkt). Utbyggnadsområden i översiktsplanen som innefattar markanvändning som innebär stadigvarande vistelse eller har en viktig samhällsfunktion finns endast i Essity Hygienes närområde. Vid planläggning inom närliggande utbyggnadsområden ska risker kopplat till den Seveso-klassade verksamheten beaktas genom framtagande av en riskutredning.

Även drivmedelsstationer är en riskkälla som behöver beaktas i den fysiska planeringen.

För verksamheter som är störande eller miljöfarliga eller kan ha en risk för explosion eller brand behöver lämpliga skyddsavstånd tas när planläggning görs. Det är också av vikt att ny bebyggelse och nya byggnader inte placeras för nära verksamheter så att verksamhetens tillstånd inte kan utnyttjas. Det kan handla om bullernivåer, lukt eller risk för explosion eller brand.

6.6.5 Klimatrelaterade risker

De klimatrelaterade riskerna för översvämning, ras, skred och erosion förväntas öka i Lilla Edets kommun till följd av den pågående klimatförändringen. Enligt Sveriges meteorologiska institut (SMHI) kan Västra Götalands län till år 2100 vänta sig en ökning av årsmedelnederbörden med upp mot 30–40 procent, allra mest vintertid. Samtidigt förväntas medeltemperaturen stiga och till följd av det ökar avdunstningen. Kraftiga nederbördsmängder på kort tid, i form av skyfall, väntas vid år 2100 att öka i intensitet med upp emot 30–40 procent.

Enligt SMHI:s beräkningar kommer havsnivån att stiga med cirka en meter till år 2100. Samtidigt pågår en landhöjning som under samma tidsperiod summeras till cirka 30 centimeter, vilket ger en nettohöjning av havsnivån på cirka 70 centimeter. Vid höga flöden i älven kommer därmed vattenmassorna att få allt svårare att ta sig ut till havet och risken för översvämningar utmed älven ökar. Det är också sannolikt att höga flöden i älven inträffar under lågtrycksperioder med hög nivå i havet vilket försvårar situationen ytterligare.

Sammantaget innebär detta att det blir vanligare med både höga och låga flöden i Göta älv. Detta gör att risker kopplat till översvämningar, ökad erosion i älvfåran och skred ökar. Ett skred i Göta älv kan få stora konsekvenser för bebyggelse, vattenförsörjningen och andra viktiga samhällsfunktioner.

6.6.5.1 Översvämningar

I Lilla Edets kommun är risken för översvämningar främst relaterad till skyfall och/eller hög vattennivå i Göta älv. En hög vattennivå i älven kan bero på ett högt flöde i älven, ett högt vattenstånd i havet eller en kombination av de båda. Beroende på orsak till översvämning förväntas olika områden påverkas och ge olika konsekvenser. I samband med översvämningar och följderna av dem finns det även risk för erosion, ras och skred. Det finns sekretessbelagd information rörande översvämningrisker kopplat till ett eventuellt dammhaveri. Kommunen har gjort en bedömning och anpassning av tillkommande identifierade delar som berörs i ett större sammanhang. Kommunens bedömning är att risken kan omhändertas i efterföljande planering.

6.6.5.1.1 Skyfall

Ett skyfall är ett mycket kraftigt regn som främst inträffar sommartid. Enligt SMHI:s definition motsvarar ett skyfall en intensitet på 50 millimeter på en timme eller minst 1 mm på en minut. Ofta

relateras ett skyfall till ett 100-årsregn, det vill säga ett regn som återkommer med en statistisk sannolikhet om 1 procent varje år, eller 63 procent under en 100-årsperiod. Ledningsnätet för dagvatten har inte kapacitet för att omhänderta och avleda ett skyfall. Vattnet kommer i stället att avrinna på markytan och översvämma lågpunkter och andra känsliga punkter i omgivningen. I takt med de pågående klimatförändringarna förväntas regnens intensitet att öka och de kraftiga regnen bli allt vanligare, vilket ökar sannolikheten för att ett skyfall inträffar.

För Lilla Edet tätort, med stora delar av Göta inkluderat, och Lödöse har det i samband med översiktsplanen tagits fram skyfallskarteringar. Karteringarna visar detaljerat hur områdena påverkas vid ett skyfall. För övriga områden i kommunen finns en lågpunktskartering, framtagen av Länsstyrelsen Västra Götaland, som visar hur lågpunkter i omgivningen översvämmas vid stora regn. Båda dessa underlag finns i [kartlagret Riksintressen, LIS och andra värden](#).

Klimatfaktorer används för att ta höjd för klimateffekter i det längre tidsperspektivet. Faktorn påverkas bland annat av vilket klimatscenario som studeras. En faktor på 1,4 innebär en ökning av regnvolymen med 40 procent.

6.6.5.1.2 Göta älv

Flödet i Göta älv är reglerat, vilket påverkar både höga och låga flöden. Medelflödet motsvarar cirka 565 m³/sekund och den maximalt tillåtna tappningen enligt vattendomen är 1 030 m³/sekund. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har [karterat](#) utbredningen av älven för olika scenarion med höga flöden i älven tillsammans med högvatten i havet. Det högsta flödet motsvarar vad som beskrivs som tekniskt möjligt att tappa vid Vargön, vilket är cirka 1 400 m³/sekund. Samtliga scenarion förutsätter att dammhaveri inte sker.

I januari år 2001 nådde Vänern den högsta nivån sjön haft sedan dammanläggningen i Vargön byggdes på 1930-talet. För att förebygga att Vänerns nivå skulle stiga ytterligare frångicks vattendomen tillfälligt och 1 190 m³/sekund tappades från Vargön som högst under en begränsad tid.

Då flödet i älven är reglerat är riktlinjer inte formulerade utifrån återkomsttid. Riktlinjerna är i stället baserade på vad som är tekniskt möjligt att tappa vid Vargön, Vänersborg. På grund av höjdskillnader på vardera sida av älven innebär det att olika höga flöden endast skapar en liten skillnad i älvens utbredning. Ett undantag är i höjd med Hjærtum, där det finns mer flack terräng där älven breder ut sig. På så vis motiveras att ny bebyggelse bör planeras ovan nivån för tekniskt högsta möjliga flöde. Havets nivå antas inte påverka denna sträcka av älven.

Söder om slussen i Lilla Edet finns ingen teknisk infrastruktur som reglerar älvens nivå innan utloppet i havet, vilket innebär att älven på denna sträcka direkt påverkas av vattenståndet i havet. Vid höga vattenstånd i havet dämmer älven upp och kan på egen hand eller i samband med höga flöden leda till översvämningar av låglänta områden. Exempel på detta är i Lödöse. I takt med de pågående klimatförändringarna förväntas havsnivån att stiga med cirka 70 centimeter till år 2100, justerat för landhöjning, vilket kommer att öka risken för översvämning från älven ytterligare.

6.6.5.1.3 Översvämningsrisker för den byggda miljön

På flera platser i kommunen riskerar den befintliga bebyggelsen att drabbas av olika slags översvämningar. Översvämningsriskerna från skyfall är störst i Lilla Edet och Lödöse, medan mindre tätorter som Hjærtum och Nygård förväntas drabbas lindrigt vid ett skyfall. Ett antal byggnader riskerar att drabbas av översvämningar på grund av stora flöden och lokala lågpunkter. Byggnader med lågpunkter vid fasad, till exempel en källartrappa eller garagednfart, är särskilt utsatta. Vid skyfall översvämmas även ett flertal vägar och framkomligheten påverkas kraftigt, däribland på E45 och i princip samtliga viadukter i kommunen. Detta bör beaktas vid planering av res- och utryckningsvägar för till exempel blåljustrafik och hemtjänst. Gårdaån bedöms inte svämma över vid ett skyfall.

Översvämningsrisker till följd av ökade flöden och utbredning av älven ger störst påverkan på den befintliga miljön i områden omkring Lödöse, i synnerhet i områden väster om Göteborgsvägen. Även älvnära områden och verksamheter i Lilla Edet påverkas av ökade flöden i älven.

6.6.5.2 Geologiska förhållanden och markstabilitet

Göta älv dalen är ett av Sveriges mest skredutsatta områden. Flera stora skred har skett i modern tid och SGI:s kartläggning visar att många områden längs Göta älv har fortsatt hög risk för skred. Göta älv är ett av landets största vattendrag och älv dalen karaktäriseras av ett varierande landskap som har formats genom naturliga erosions- och skredprocesser samt genom mänsklig påverkan.

De främsta orsakerna till den höga skredfrekvensen i Göta älv dalen är de geologiska förhållandena med mäktiga, lösa lerlager som under inlandsisens avsmältning avsattes i havet. Dagens landområden, bestående av tidigare havsbotten, har genom landhöjningen ”lyfts” ur havet vilket lett till att Göta älv skurit sig ner i de underliggande känsliga sedimenten. Denna erosion är den enskilt största orsaken till de stabilitetsproblem som karakteriserar Göta älv dalen och ger upphov stor skredrisk på många ställen. I området finns även utbredd förekomst av kvicklera. Kvicklera har egenskaper som gör att lerjordens hållfasthet försämras dramatiskt om leran skakas om, exempelvis av ett litet skred i kanten av ett vattendrag. Det innebär att om ett skred sker så kan det utvecklas till att omfatta ett stort område och därmed få stora konsekvenser. Även påverkan från samhällets utbyggnad och verksamheter på land och i vatten bidrar till skredrisken.

6.6.5.2.1 Ras, skred och erosion

Ras innebär att sten- och jordmassor faller fritt, medan skred innebär att en sammanhängande jordmassa glider iväg. När exempelvis vind, vatten eller gravitation drar med sig fina materialpartiklar från en plats kallas det för erosion.

För att skred ska kunna inträffa krävs att jorden består av lera och/eller silt och att marklutningen är tillräckligt stor. Höga flöden och högt vattenstånd kan öka sannolikheten för skred och ras i områden med känsliga jordarter, eftersom en hög nivå av markvatten försämrar jordens hållfasthet. De höga flödena kan erodera slänten vilket ger en brantare släntlutning med ras eller skred som följd. Göta älv dalen utgörs i stor utsträckning av finkorniga jordar med flacka lutningar mot älven. Älvfåran och dess fortskridande erosion skapar de lutningar som gör att risk för skred förekommer längs älven.

Höga vattenstånd motverkar i regel skred i ett första skede, eftersom vattnets tyngd verkar som en mothållande kraft på slänten. Risken för skred uppstår då vattnet drar sig tillbaka, det vill säga när den mothållande kraften försvinner, och jorden fortfarande är vattenmättad och mer skredbenägen.

I reglerade vattendrag som exempelvis Göta älv, kan en periodvis ökad tappning bli aktuell i framtiden då klimatförändringen innebär ett ökat flöde, särskilt vintertid. Såväl det ökade flödet som en eventuell ökad tappning bidrar till ökad erosion på slänter och bottenar med ökad risk för skred som följd.

I Lilla Edets kommun finns även områden med risk för bergras och blocknedfall.

6.6.5.2.2 Geotekniska klimatrelaterade risker i Lilla Edets kommun

De geotekniska riskerna utgörs i huvudsak av sättnings- och stabilitetsproblematik i förekommande lösa leror. De befintliga riskerna för skred längs Göta älv är idag betydande.

I Göta älvutredningen är en ökad erosionsrisk längs älven till följd av framtida klimatförändringar inkluderad i de ursprungliga klassindelningarna.

Effekter från framtida klimatförändringar redovisas separat och inkluderar ökad erosion enligt SGI:s prognoser, samt underlag från översvämningsskarteringar och skyfallsrelaterade flöden. Detta redovisas i [kartlagret Klimatrisker](#). Detta lager visar på var ras- och skredrisker kommer att öka i framtiden.

Uppdelningen är gjord baserat på den hänsyn som dagens situation kräver och de ökade krav på att hantera de klimatrelaterade riskerna som framtiden kan medföra.

Resultaten ska betraktas som en översiktlig kartläggning av var risker kan förekomma inom Lilla Edets kommun. De pekar inte ut absoluta förhållanden, utan redovisar var risker kan föreligga som kräver att särskild hänsyn tas. Underlaget ska ses som ett hjälpmedel vid planering av nya utbyggnadsområden, eller riskbedömning och åtgärdsbehov av befintliga verksamheter och anläggningar.

Områden med risker redan idag och med ökade risker i framtiden återfinns främst inom Göta älvdalens utbredning, kring Lödöse och upp mot Locktorp. Även utanför älvområdet finns en hel del riskområden. Inom älvområdet har utredningsinsatser gjorts vilket resulterat i att riskerna kunnat skrivas ned på vissa platser. Var dessa områden är framgår dock inte av detta underlag. Utanför älvområdet kvarstår riskklass 1 på flera ställen där glacial lera förekommer.

6.6.6 Radon

Radon är en osynlig och luktfri gas som bildas när det radioaktiva grundämnet radium sönderfaller. Vid höga halter i inomhusluft föreligger en hälsorisk. I vissa områden förekommer radon i marken. SGU har på uppdrag av Lilla Edets kommun tagit fram en översiktlig radonriskkarta. Denna blev klar i augusti 2009. I stora delar av kommunen har berggrunden och jordarterna normala uran- och radonhalter med bedömd normalrisk för radon. Det gäller även isälvssedimenten förutom de i Hjärtum som bedöms utgöra eventuellt högriskområde.

Områden med blottade pegmatiter och så kallad RA-granit (äldre ögongranit) med förhöjda halter av uran och radon har bedömts som högriskområden. Dessa områden ligger i delar av Hjärtum, men även runt Lödöse och Nygård finns områden med risk för höga radonhalter, liksom på andra platser där

pegmatit eller granit går i dagen. Områden där delvis blottad berggrund med gångar av pegmatit och/eller granit med förhöjda uranhalter bedöms som eventuella högriskområden. Områden med leriga eller siltiga sediment med en mäktighet över två meter bedöms som lågriskområden. Detta gäller runt Göta älv samt en del åar och sjöar. Fyllnadsmaterial bestående av granitkross kan också ge hög radonavgång liksom sprickzoner i berggrunden även på normalriskmark.

Med radonsäkert byggande kan radongasen förhindras att tränga in i husen. Gränsvärden för radon inomhus vid nybyggnation och ändring av byggnad finns i [Boverkets byggregler](#), BBR.

I [Strålskyddsförordning \(2018:506\)](#) anges referensnivåer för radon i befintliga bostäder och lokaler som används för allmänna ändamål.

Det finns inget radon i kommunens dricksvatten. Höga radonhalter i vatten kan dock förekomma i bergborrade brunnar. Privatpersoner med enskilda brunnar bör kontrollera radonhalten i sina brunnar, eftersom dricksvattnet annars kan avge radon till luften. Det är sällan farligt att dricka radonhaltigt vatten.

6.6.7 Räddningstjänst

Lilla Edets kommun ingår i kommunalförbundet Räddningstjänsten Storgöteborg (RSG). En brandstation finns i Lilla Edets tätort i nära anslutning till E45, där en ny lokalisering för närvarande är under utredning.

Det finns behov av att se över brandvattenförsörjningen i kommunen.

6.6.8 Totalförsvarets civila intressen och beredskap

Sveriges försvar består av det civila och militära försvaret, vilka tillsammans utgör totalförsvaret. Målen för totalförsvaret är att säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna, bidra till det militära försvarets förmåga inom ramen för Natos kollektiva försvar, skydda civilbefolkningen samt upprätthålla försvarsviljan och samhällets motståndskraft mot externa påtryckningar. Civilt försvar innebär bland annat att skydda civilbefolkningen och säkerställa att sjukvård och transporter fungerar vid krigsfara och krig. Det omfattar insatser från hela samhället, inklusive myndigheter, företag och frivilligorganisationer, samt stöd till Försvarsmakten.

Beredskapsplanering är en del av kommunens översiktliga planering och utgår från regeringens mål för totalförsvaret, där det civila försvaret är en viktig del. Plan- och bygglagen belyser vikten av beredskapsplanering genom att mark- och vattenområden planeras ändamålsenligt. Översiktsplanen är ett sätt att minska kommunens sårbarhet genom att väva samman beredskapsstrategier för kris och krig med fysisk planering. En grundbult i det kommunala ansvaret ligger i de många samhällsviktiga verksamheter som kommunen driver och som alltid behöver fungera, såsom skola, räddningstjänst, äldreomsorg och tekniska anläggningar. Kommunen ansvarar även för så kallade trygghetspunkter som fungerar som samlingsplatser vid behov. På kommunens hemsida finns information om krisberedskap där trygghetspunkter med mera finns angivna. [Om krisberedskap - Lilla Edets kommun](#)

När mark och vatten planeras, måste områden som är viktiga för totalförsvaret skyddas från åtgärder som kan skada deras intressen och göra det svårt att bygga eller använda deras anläggningar. Detta regleras i Plan- och bygglagen (PBL) och Miljöbalken (MB). När man planerar byggnader och områden ska man tänka på människors hälsa och säkerhet samt skydd mot stridshandlingar.

Planeringen ska också samordnas med målen för totalförsvaret och civilt försvar, samt andra viktiga nationella och regionala mål för hållbar utveckling.

Näringslivet spelar en viktig roll i att stärka totalförsvaret genom att bidra till försörjningsberedskapen av varor och tjänster. Statliga myndigheter, företag, regioner och kommuner måste samarbeta för att säkerställa nödvändig försörjning och kontinuitetshantering. Företag har enligt lag en skyldighet att delta i totalförvarsplaneringen. Risk- och sårbarhetsanalyser (RSA) hjälper kommuner, regioner och myndigheter att identifiera och hantera risker och sårbarheter för att förbättra krisberedskapen. Kontinuitetshantering innebär att ha en reservplan för att upprätthålla verksamheten vid störningar, vilket är särskilt viktigt för samhällsviktig verksamhet.

Försörjningsberedskap handlar om att säkerställa att viktiga samhällsfunktioner som dricksvatten, livsmedel, el och värme fungerar även under kriser. Kommuner och regioner måste planera för att upprätthålla dessa funktioner, trots att de ofta är beroende av näringslivet och transportsystemet. Det är viktigt att analysera hur olika händelser kan påverka försörjningssystemen och att ha beredskap för alternativa lösningar. Skyddade utrymmen och storskalig utrymning är också viktiga aspekter att beakta i planeringen. Kommuner och regioner behöver identifiera samhällsviktiga verksamheter och deras beroenden samt analysera potentiella kriser. Statliga myndigheter har samma ansvar på nationell nivå och måste även ta hänsyn till både fredstida kriser och höjd beredskap. Hos Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) går det bland annat att ta del av kartmaterial över skyddsrum, se [Skyddsrumskarta | MSB](#).

För beskrivning av riksintresse för totalförsvaret, se *Riksintressen*.

6.7 Teknisk infrastruktur

Den kommunala planeringen behöver ta hänsyn till befintlig teknisk infrastruktur och dess utvecklingsbehov.

6.7.1 Vatten och avlopp

Infrastrukturen för vatten och avlopp i kommunen består av två större anläggningar: Lilla Edets vattenverk och Ellbo avloppsreningsverk. Verken är båda lokaliserade i centrala Lilla Edet. Dricksvattnet från Lilla Edets vattenverk förser Lilla Edet, Göta och Ström med dricksvatten, men även Lödöse och Nygård. Ellbo avloppsreningsverk omhändertar spillvatten från Lilla Edet, Göta och Ström med omnejd. I Lödöse och Nygård finns avloppsreningsverk som omhändertar dessa orters spillvatten. I kommunens norra delar, i Utby och Hjärtum, finns mindre vattenverk och avloppsreningsverk.

Det finns redan i dag kända utmaningar i den allmänna vatten och avloppsförsörjningen. Stora utbyggnadsbehov finns för såväl dricksvattendistribution som spillvattenhantering som uppstår på grund av redan kända brister samt planerad utbyggnad i kommunen, där behoven konstaterats redan innan denna översiktsplan. De största planerade åtgärderna är:

- Nytt och utbyggt vattenverk i centrala Lilla Edet, då flera utredningar pekar på att produktionskapacitet och reningsförmåga är bristfällig, samt för att ansluta planerad bebyggelse i Lödöse.
- Utbyggnad av Ellbo reningsverk, då flera utredningar pekar på åtgärdsbehov för att efterleva krav i miljötillståndet samt för att klara kapaciteten. Ellbo reningsverk behöver även omhänderta större delen av tillkommande bebyggelse i Lödöse då avloppsreningsverket i Lödöse bedömts olämpligt för utbyggnad.
- Överföringsledningar för dricksvatten och spillvatten mellan Lilla Edet och Lödöse, samt dricksvattenledning mellan Göta och Lilla Edet.

Begränsningar finns i kapaciteten för vatten och avlopp i landsbygdsorterna. I framförallt Hjärtum finns vissa kvalitetsproblem.

Se ställningstaganden under *teknisk anläggning* för framtida planering.

6.7.2 Digital infrastruktur

Regeringens bredbandsmål är att hushåll och företag med tillgång till 1 Gbit/s, eller fiber i absoluta närheten ska vara 98 procent år 2025, medan återstående antingen ska ha tillgång till 100 Mbit/s (1,9 procent) eller 30 Mbit/s (0,1 procent). I riket har målet uppnåtts då 98,63 procent hade tillgång till detta år 2023. År 2023 hade 96,88 procent av hushållen i Lilla Edet tillgång till/fått erbjudande om anslutning om 1 Gbit/s, alltså något under målet.

I tätorter/småorter uppfylls målet med 98,45 procent, medan det utanför tätort/småort enbart är 92,96 procent som har tillgång till eller erbjudande om anslutning med 1 Gbit/s. Se *bredbandskartan hos Post- och telestyrelsen* för dagsaktuella uppgifter).

Kommunen har en bredbandspolicy som verktyg för att bidra till regeringens mål.

6.7.3 Avfall

År 2024 antogs [Föreskrifter om avfallshantering i Lilla Edets kommun](#). Det finns även en GR-gemensam avfallsplan som kallas [Göteborgsregionen minskar avfallet](#), som antagits av respektive medlemskommuner. Avfallsplanen kommer att ligga till grund för kommunernas arbete med att hantera och förebygga avfall till år 2030.

En återvinningscentral finns i Göta industriområde.

6.7.4 Elnät och elproduktion

Inom Lilla Edets kommun produceras mer el än vad som används lokalt. Den största delen av elproduktionen kommer från vattenkraftverket i Göta älv samt från ett femtontal vindkraftverk. Solceller på tak och mark står för en mindre andel men ökar snabbt.

Transmissionsnätet eller stamnätet för el passerar de östra delarna av kommunen. Det övergripande stamnätet för elförsörjning pekats ut i markanvändningskartan. Ägaren Svenska kraftnät planerar utbyggnad för förstärkning i västra delen av kommunen. Se även avsnitt om planerade kapacitetshöjningar i stamnätet i avsnittet ställningstaganden för markanvändningskategorin *Teknisk anläggning*.

Regionnätet och lokalnätet ägs huvudsakligen av tre nätbolag. Inga större utbyggnader av region- och lokalnäten inom kommunen planeras av nätbolagen i närtid, men på längre sikt kan förändringar ske.

Ökad produktion och distribution av fossilfri el är en högt prioriterad fråga i Västsverige, beroende på industrins övergång från fossila bränslen till el. Länsstyrelsen och Västra Götalandsregionen har bedömt att elanvändningen i Västra Götaland väntas fördubblas fram till år 2030 och tredubblas till år 2045. Elnäten behöver byggas ut och produktion av fossilfri el behöver öka för att minska utsläppen och bevara tusentals arbetstillfällen. Kommunalförbunden står bakom en regional energiöverenskommelse som anger att kommunerna genom sin samhällsplanering proaktivt kan skapa förutsättningar för en snabb och kraftfull förstärkning av elnät och lokal elproduktion. Lilla Edets kommun ser att det är viktigt att bidra till elektrifieringen genom att exempelvis avsätta mark i den fysiska planeringen för kraftledningar och produktionsanläggningar. Kommunen ser även att utbyggnaden samtidigt behöver ta hänsyn till människors hälsa och naturens värden.

Vindbruksplanen som antogs av fullmäktige år 2011 pekar ut två lämpliga områden för vindkraft. Dessa områden är nu relativt exploaterade, med plats för enstaka tillkommande verk. Det kan finnas skäl att se över vindbruksplanen utifrån teknikutveckling och ändrade samhällsförutsättningar sedan den utarbetades.

6.7.5 Fjärrvärme och närvärme

Fjärrvärmenät finns inom Lilla Edets tätort och drivs av det kommunala bolaget Lilla Edets Fjärrvärme AB (LEFAB). Fjärrvärmen levereras främst från en bibränslepanna som ägs av Essity. En panna för spetseldning finns i LEFAB:s verk på Spånkajen. Fjärrvärmeverkets utbyggnadsmöjligheter bedöms vara relativt begränsade, dels eftersom älven utgör ett fysiskt hinder, dels eftersom det är glest mellan större potentiella kunder.

Närvärme innebär mindre bibränsle drivna värmeverk i orter på landsbygden. De är ofta drivna av lokala företag som levererar värme till flera fastigheter. Inom kommunen finns idag ingen sådan närvärmeanläggning. Potential skulle kunna finnas för utbyggnad av närvärme i vissa orter.

7 PLANENS GENOMFÖRANDE

7.1 Genomförande i samverkan

Översiktsplanen visar kommunens viljeinriktning för både kommunal och privatägd mark. Den tar sikte på år 2050 och beskriver ett önskvärt och genomförbart samhällsbygge för Lilla Edets kommun.

Med genomförande av en översiktsplan menas vägen till att nå översiktsplanens mål om hur kommunen planeras ha utvecklats till år 2050. Många olika parter behöver samverka för att realisera dessa mål. Det gäller bland annat statliga verk och olika byggaktörer. Faktorer som kan spela roll för genomförandet kan vara konjunktur och arbetsmarknad.

7.1.1 Efterföljande planering för byggnation

När översiktsplanen är beslutad och fått laga kraft kan arbetet med genomförandet ta fart. Nästa steg kan vara förstudier, planprogram, detaljplaner/områdesbestämmelser med efterföljande bygglov, alternativt ett förhandsbesked och bygglov.

När det rör sig om samlad bebyggelse krävs oftast framtagande av nya detaljplaner. Då behövs ett positivt planbesked från kommunen för att ett planarbete ska kunna inledas. I de fall bebyggelsen planeras på kommunalägd mark har kommunen kostnader för framtagande och genomförande. Kommunen kan även välja att anvisa marken till en privat aktör. Då ansvarar den privata aktören för omkostnader och slutligt markinköp från kommunen. Om marken är privatägd ansvarar markägaren för utvecklings- och genomförandekostnader. Respektive markägare ansvarar för planansökningar liksom anslutningskostnader för, i förekommande fall, kommunalt vatten, dagvatten och avlopp. Viss bebyggelse förväntas även tillkomma på landsbygden. Då ansvarar markägaren för erforderliga tillstånd och avgifter såsom exempelvis bygglov, vatten och avlopp med mera.

7.1.2 Efterföljande planering för infrastruktur

Det finns planeringsprocesser även för vägar och järnvägar, så kallad vägplan respektive järnvägsplan. Vägplan är ett verktyg som Trafikverket kan nyttja när det är aktuellt med nya statliga vägar. Kommunen har också möjlighet att bygga ut nya vägar genom efterföljande planering såsom kommunal allmän platsmark i detaljplaner.

Då det rör sig om tätbebyggt område krävs i många fall kommunalt vatten och avlopp. Då är det kommunen som är huvudman för tjänsterna genom bildande av verksamhetsområde. När ett område omfattas av kommunalt vatten och avlopp tar kommunen ut en anslutningsavgift när anslutningspunkt meddelats och därefter debiteras förbrukningsavgift. Båda enligt taxa. På landsbygden kan det istället vara aktuellt med enskilda lösningar och då ansvarar fastighetsägaren för miljötillstånd för dessa. Många åtgärder som krävs med anledning av kommunalt vatten och avlopp kräver olika former av miljötillstånd, ledningsrätter, bygglov och ändring av detaljplan.

För utbyggnad av elledningar krävs oftast koncessionsprocesser.

7.1.3 Efterföljande planering för grönstruktur

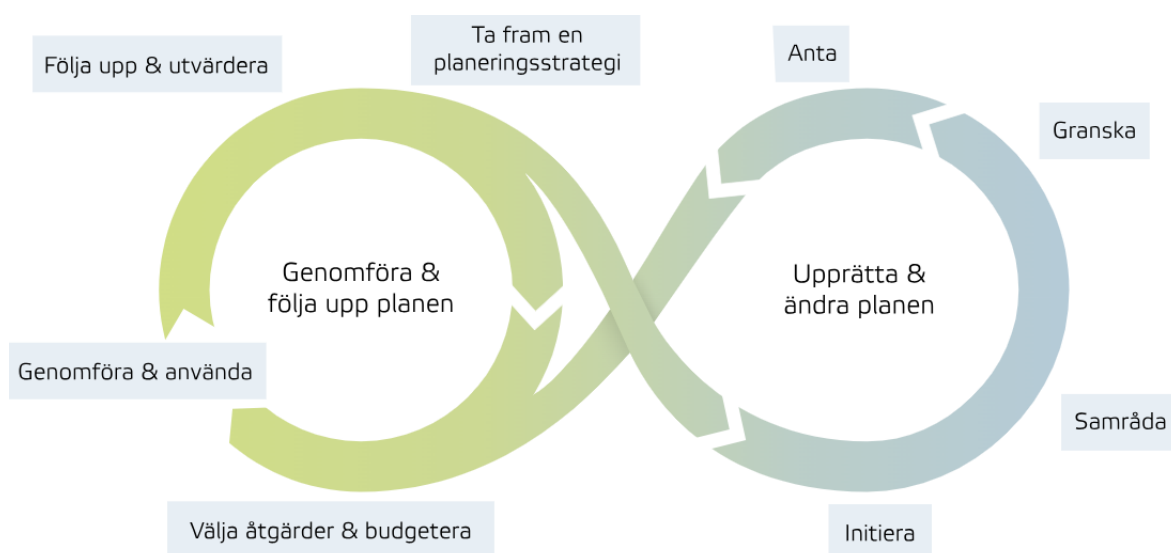
För att trygga tillgången till grönstruktur behöver den säkerställas i efterföljande planering. Detta kan göras på flera olika sätt och med hjälp av flera olika lagstiftningar. Några exempel listas nedan.

- Plan- och bygglagen, genom skapande av allmän plats natur med kommunalt huvudmannaskap eller genom områdesbestämmelser.
- Miljöbalken, genom olika typer av områdesskydd såsom exempelvis naturreservat, strandskydd, Natura 2000 eller biotopskydd.
- Kulturmiljölagen, om det är aktuellt att skydda en kulturmiljö eller fornlämning.

7.2 Genomförandeprocessen i Lilla Edets kommun

Arbetet med den översiktliga planeringen inom kommunen pågår kontinuerligt. Nya planeringsförutsättningar, trender och omvärldsfaktorer kräver ett aktivt översiktsplanarbete för att kommunens översiktsplan ska hållas aktuell. Därför är genomförande samt uppföljning och utvärdering av översiktsplanen viktiga delar av den kontinuerliga processen.

En viktig del av kommunens genomförande bygger på interna processer där översiktsplanens mål bryts ner, arbetas in i budget och på så sätt på sikt realiseras. Varje mandatperiod ska kommunfullmäktige ta fram en planeringsstrategi. I planeringsstrategin ska det framgå om gällande översiktsplan speglar den aktuella majoritetens viljeinriktning för kommunens utveckling eller inte, samt vad kommunen ska fokusera på i översiktsplaneringen framöver.

Figur 7. Boverkets processbild över kontinuerlig översiktsplanering.

Som genomförandeverktyg använder Lilla Edets kommun ett styrdokument som kallas för *Mål och resursplan*, detta för att säkerställa att en god ekonomisk hushållning uppnås. Styrdokumentet omfattar vision, styrmodell, resurstilldelning, finansiella mål och ekonomiska direktiv, målområden, ekonomi och budgetförutsättningar. I styrdokumentet finns bland annat kommunens exploateringsbudget.

I exploateringsbudgeten avsätts medel för utbyggnad av detaljplanerade områden. Kommunen planerar också i vilken ordning olika detaljplaner är tänkta att realiseras. Kommunen har även en tidsplan för bostadsproduktion där samtliga planeringsuppdrag beskrivs tio år framåt.

Vidare har kommunen verksamhetsplaner för de olika sektorerna, där mål bryts ner utifrån *Mål- och resursplan* respektive *Tidsplan för kommande planarbete* på översiktlig nivå.

Kommunen har även antagna *riktlinjer för markanvisnings- och exploateringsavtal*. En markanvisning innebär en överenskommelse mellan en kommun och en byggherre. Överenskommelsen ger byggherren ensamrätt att under en begränsad tid och under givna villkor förhandla med kommunen om överlåtelse eller upplåtelse av ett visst, av kommunen ägt markområde, för bebyggande. I dessa riktlinjer regleras bland annat hur kommunen hanterar förfrågningar om markanvisningar, utgångspunkter för markanvisnings- och marköverlåtelseavtal. Ett *exploateringsavtal* är istället aktuellt då marken som planläggs är privatägd. Exploateringsavtal innehåller överenskommelse mellan kommunen och exploitören för fördelning av kostnader och intäkter för genomförandet av en detaljplan när exploitören äger marken.

Till kommunens bostadsförsörjningsprogram finns en *handlingsplan Bostadsförsörjningsprogram* som sträcker sig över fyra år och som ytterligare konkretiserar hur målen i bostadsförsörjningsprogrammet ska uppnås.

Dessa styrdokument bidrar tillsammans i arbetet med att genomföra översiktsplanen.

7.3 Utbyggnadsordning

Högsta prioritet för utbyggnad har bostäder och verksamheter som är belägna nära en större kollektivtrafiksnod samt närliggande hållplatser. En förutsättning för utbyggnad är att det finns eller kommer byggas gång- och cykelväg till dessa kollektivtrafiknära utbyggnadsområden. Anledningen till denna prioritering är minskad miljö- och klimatpåverkan tillsammans med behovet av ett stärkt arbets- och näringsliv inom kommunen. Även utpekad förtätning inom tätort bedöms vara rationell på grund av det allmänna intresset för bostadsändamål, dess läge med hänsyn till befintlig infrastruktur och möjlighet att bygga ut med hänsyn till ekonomi. Samma sak gäller områden i direkt anslutning till tätort.

I andra hand byggs övriga områden ut, av de områden som inte ligger på jordbruksmark. Först när dessa är utbyggda är det aktuellt att eventuellt bygga på jordbruksmark. I vissa utbyggnadsområden kan det vara aktuellt med etappvis utbyggnad eller att delar av områden med jordbruksmark sparas till senare.

I Lilla Edet, Lödöse och Nygård föreslås att jordbruksmark tas i anspråk, i begränsad omfattning, där intresset att exploatera marken överväger intresset att bevara jordbruksmarken.

Utbyggnadsområdena för sammanhängande bostadsbebyggelse på platån i Högstorp, samt Göta bedöms vara aktuella för utbyggnad på längre sikt. Inom dessa områden råder komplexa planeringsförutsättningar i form av utmanande topografi, behov av VA-utbyggnad samt ordnande av tillfartsvägar, men framförallt behov av nedgrävning av dagens luftburna elledningar. Nedgrävning av ledningar är kostsamt för ett enskilt projekt att bära, och är något som nätinfrastukturrägaren också behöver godkänna.

Se miljökonsekvensbeskrivningen för beskrivning av bortvalda alternativ samt anpassningar. Avvägningen beskrivs för respektive utbyggnadsområde om man klickar i markanvändningskartan.

Utbyggnaden av några stora åtgärder gällande vatten och avlopp är avgörande att de görs i samklang med planerad utbyggnad. För landsbygdsorterna är det förtydligt i planen när kapaciteten behöver ses över och stärkas.

Se [miljökonsekvensbeskrivningen](#) för beskrivning av bortvalda alternativ samt anpassningar. Avvägningen beskrivs för respektive utbyggnadsområde om man klickar i markanvändningskartan.

7.4 Tillstånd och rättigheter

I efterföljande planering behöver det säkerställs att tillståndsprocesser inleds i god tid för att inte riskera att påverka tidsplaner och dylikt. Exempel kan vara:

- Invallning som kan innebära markavvattning, vilket är förbjudet i Västra Götalands län.
- Miljötillstånd för reningsverk.
- Behov av tillstånd för vattenverksamhet vid exempelvis geotekniska åtgärder.
- Vattendom för slussbygget.

7.5 Tillförsäkran av marktillgång

Kommunen och dess bolag behöver säkerställa tillgång till mark för att kunna uppfylla sina åtaganden såsom exempelvis skolor, förskolor, avfallshantering, kulturverksamheter, parker och vatten- och avlopp.

7.6 Fortsatt arbete inom översiktlig planering

Under arbetet med framtagandet av översiktsplanen har flera uppslag till fortsatt arbete inom den översiktliga planeringen aktualiserats. Bedömningen har varit att dessa uppslag inte kunnat hanteras inom ramen för denna översiktsplan, utan istället möjliga att hantera inom den fortsatta kontinuerliga, rullande översiktsplaneringen.

- Kulturmiljöprogram (uppdatering av kulturarvsplan)
- Eventuell ytterligare en förbindelse över älven, exempelvis via färja, primärt för beredskapsperspektiv. En fördjupade studie behövs.
- Att peka ut prioriterade utryckningsvägar för blåljusfordon.
- Brandvattenplan – följduppdrag
- Underlag gällande Sevesoanläggningar och bedömning av uppmärksamhetsavstånd för riskhantering, olägenheter och störningar kopplat till verksamheterna – fördjupande studie krävs i efterföljande planering för områden som kan beröras.
- Styrdokument för dagvattenhantering

- VA-plan/ vattentjänstplan

8 KONSEKVENSER

I detta avsnitt beskrivs de bedömda konsekvenserna av planen uppdelat i miljökonsekvenser, ekonomiska konsekvenser och sociala konsekvenser. För bedömningen av miljökonsekvenser sker en separat strategisk miljöbedömning, vars samlade bedömning lyfts in nedan.

8.1 Miljökonsekvenser

I avsnitten nedan redovisas sammanfattning från den miljökonsekvensbeskrivning som är gjord inom ramen för den strategiska miljöbedömningen av planen. [Miljökonsekvensbeskrivningen](#) finns i sin helhet att läsa på hemsidan.

8.1.1 Biologisk mångfald

Planförslaget har flertalet ställningstaganden för naturvärden och naturmiljö som bland annat innebär att områden med höga värden och skyddade arter ska värnas. Ställningstagandena är inte bara kopplade till kända, skyddade områden utan har ett bredare synsätt på naturmiljön som exempelvis också inkluderar spridnings samband. Planförslaget innebär dock att det kan uppstå negativ påverkan på skyddade arter och grön infrastruktur om inte hänsyn tas till dessa värden inom markanvändningsområden för utveckling av exempelvis *Grönområde och park*.

Med en uppdatering av kommunens naturvårdsprogram enligt standard för naturvärdesinventering kan bevarandet av områden som saknar lagligt skydd, men som är av betydelse för biologisk mångfald och ekologiska samband, säkerställas genom tydliga ställningstaganden kopplat till utpekande i naturvårdsprogrammet.

Jämfört med nollalternativet bedöms planförslaget stärka värden för biologisk mångfald och ekologiska samband då planförslaget innehåller fler ställningstaganden samt innefattar fler aspekter av värdet.

8.1.2 Kulturmiljö och landskapsbild

Planförslaget har flertalet kommunövergripande ställningstaganden för kulturvärden och områden med höga kulturvärden ska värnas. I planförslaget anges också att kommunens kulturmiljöprogram ska uppdateras, vilket är positivt då bland annat sentida kulturmiljöer saknas i nuvarande kulturarvsplan. Ett uppdaterat kunskapsunderlag bidrar till att kulturvärden och kulturmiljöer inom kommunen tydliggörs, vilket skapar kunskap och förståelse för dessa värden som ska vara vägledande vid planläggning och bygglovsärenden. Utöver de miljöer och byggnader som pekas ut i underlag finns strukturer, element och miljöer i orter och i landskap som också behöver tydliggöras och beaktas i kommande planarbeten för att inte dessa värden ska gå förlorade. Planförslaget har även ställningstaganden för stads- och landskapsbild men de bedöms som få i antalet.

Planförslaget bedöms kunna medföra negativ påverkan på stads- och landskapsbild i och intill tätorterna där förtätning och nya utbyggnadsområden planeras om inte hänsyn tas till kulturvärden, viktiga siktlinjer/utblickar till landmärken och omgivande landskap. Här behöver underlag och riktlinjer tas fram för att ge vägledning så att inte värden påverkas negativt.

Jämfört med nollalternativet bedöms planförslaget stärka värden för kulturmiljön då planförslaget innehåller fler ställningstaganden, vilket bedöms ge positiva effekter och konsekvenser för kommunens kulturvärden. I förhållande till nuläget innebär dock både planförslaget och nollalternativet en risk för negativ påverkan på kulturmiljön och landskapsbilden främst vad gäller att utveckling på landsbygden fortsatt genomförs utan tillräcklig vägledning och blir oförutsägbar.

8.1.3 Jordbruksmark

Enligt planförslagets ställningstaganden ska brukningsvärd jordbruksmark inte tas i anspråk om det inte behövs för att tillgodose ett väsentligt samhällsintresse som inte kan tillgodoses på annan plats, eller som behövs för att bedriva jordbruksnäringen. Planförslaget innebär dock ianspråktagande av jordbruksmark i ett antal planerade utbyggnadsområden på sammantaget cirka 130 hektar jordbruksmark, motsvarande två procent av kommunens jordbruksmark, där kommunen anser att utbyggnad utgör väsentliga samhällsintressen och där alternativa lokaliseringar inte bedöms finnas. Utifrån redovisningen och ställningstaganden i planförslaget bedöms ianspråktagandet av jordbruksmark eventuellt kunna vara motiverat och att kravet på väsentligt samhällsintresse kan anses uppfyllas avseende områden för bostadsbebyggelse och camping. Det behöver dock utredas vidare i kommande planprocesser där också utbyggnadsordningen som beskrivs i planförslaget blir en viktig del. Ur hushållningssynpunkt bedöms ianspråktagandet av jordbruksmark leda till negativa effekter då jordbruksmark inte går att återskapa på någon annan plats. Förlust av jordbruksmark kan i förlängning leda till negativa konsekvenser genom att begränsa möjligheten till livsmedelsproduktion.

Med nollalternativet tas mer jordbruksmark i anspråk jämfört med planförslaget, och inkluderar färre ställningstaganden och riktlinjer för att ta hänsyn till jordbruksmark. Nollalternativet bedöms medföra sämre vägledning för att skydda jordbruksmarken jämfört med planförslaget.

8.1.4 Klimat

Klimatpåverkan

Planförslagets ställningstaganden gällande minskad klimatpåverkan bedöms leda till positiva effekter och konsekvenser för att minska klimatbelastande utsläpp inom kommunen. Den befolkningsökning som planförslaget tar höjd för bedöms vara en utmaning i relation till Lilla Edets målsättning om att minska utsläppen av växthusgaser med 70 procent till år 2030, då det innebär en hög utbyggnadstakt av bostäder och infrastruktur samt ett ökat resande inom kommunen. Planförslaget nyttjar dock till stor del befintliga strukturer då föreslagna utbyggnadsområden planeras till befintliga tätorter i kollektivtrafiknära lägen, vilket skapar goda förutsättningar för hållbart resande. Utveckling i Nygård, Hjärtum samt på landsbygden riskerar dock att bidra till ökad personbilstrafik. Det är positivt att planförslaget inkluderar utrymme för enstaka tillkommande etableringar av vindkraftverk samt att det inom utpekade verksamhetsområden också kan rymmas ytor för energiproduktion såsom solcellsparker.

Sammantaget bedöms planförslaget medföra positiva effekter för att minska klimatutsläppen inom flera områden, även om den nybyggnation som planförslaget tar höjd för, samt personbilstrafik kopplad till delar av tillkommande bebyggelse bedöms leda till klimatbelastande utsläpp.

Planförslaget bedöms mer positivt i jämförelse med nollalternativet, då det ger bättre vägledning till att arbeta med att minska kommunens klimatpåverkan inom flera områden.

Klimatanpassning

Planerad markanvändning i planförslaget bedöms ha tagit hänsyn till det underlag avseende klimatrisker som tagits fram inom processen med översiktsplanen, och ett antal områden har valts bort eller anpassats av hänsyn till översvämning och ras- och skredrisker. Planförslaget innebär dock etablering av viss bebyggelse inom områden som kan komma att påverkas av översvämning samt områden utpekade som skredriskområden. De identifierade riskerna beskrivs i de platsspecifika ställningstagandena för att utredas vidare i kommande planprocesser.

Sammantaget bedöms planförslaget medföra positiva effekter och konsekvenser för klimatanpassning, utifrån att planförslaget upprättat lämpliga riktlinjer och gjort viktiga ställningstaganden för att minska klimatförändringarnas negativa effekter både för tillkommande och befintlig bebyggelse.

Planförslagets föreslagna bebyggelseområden är bättre anpassade utifrån hänsyn till klimatrelaterade risker, jämfört med nollalternativet. Planförslaget bedöms också inkludera bättre anpassade ställningstaganden utifrån uppdaterade och tillkommande underlag och riktlinjer, jämfört med nollalternativet.

8.1.5 Vatten

En rad ställningstaganden rörande vatten- och naturmiljöer (kapitel 4.1.5) bedöms leda till ett effektivare arbete med vattenmiljöfrågor, minskad belastning av närsalter och föroreningar samt ökade förutsättningar för växt- och djurliv inom kommunens vattenförekomster. Inför planläggning och projektering av översiktsplanens utvecklingsområden kommer dagvattenutredningar tas fram vari konsekvenser på miljö kvalitetsnormer utreds liksom behovet av skadeförebyggande åtgärder. Behov av särskilda hänsyn och åtgärder kommer att utredas inför åtgärder i områden med förorenad mark.

Närområdet längs de flesta vattendrag pekas ut som *Natur och friluftsliv* vilket bedöms kunna ha positiva konsekvenser för flera kvalitetsfaktorer. Där exploatering planeras nära vattendragen är det viktigt att hänsyn tas till vattendragen. I de fall industrimark föreslås omvandlas till *Grönområde och park* bedöms möjligheterna att nå miljö kvalitetsnormer öka.

Planförslaget ska ge förutsättningar för ny- och utbyggnad av Lilla Edets reningsverk, vilket bedöms som positivt då ett nytt reningsverk kan medföra bättre rening och en minskad belastning av näringsämnen på recipienter.

För grundvattenförekomster i kommunen kan kvaliteten och kvantiteten säkras i och med kommunens planer att skapa vattenskyddsområden för de mindre grundvattentäkterna.

Sammantaget bedöms planförslaget öka möjligheterna att följa miljö kvalitetsnormer för grundvatten, ytvatten samt miljö kvalitetsnormer inom fisk- och musselvattendirektivet.

8.2 Ekonomiska konsekvenser

De bedömda ekonomiska konsekvenserna av planen beskrivs utifrån påverkan på kommunekonomin, demografiska förändringar samt konsekvenser för näringsliv och arbetsmarknad. Slutligen finns ett avsnitt om översiktligt bedömda behov av kommunala investeringar.

8.2.1 Tillväxtens påverkan på kommunekonomin

Översiktsplanen pekar tydligt ut Lilla Edets möjligheter att växa, med två större utvecklingsområden i centralorterna där det finns goda förutsättningar att uppföra nya bostäder. Att växa är förknippat med både kostnader och intäkter. Kan befintlig infrastruktur och service hantera tillväxten ger det förutsättningar att öka skatteintäkter utan stora allmänna investeringar. Inriktningen med förtätning och målsättningen att bygga samman och utnyttja kollektivtrafiklägen talar för att en ökande befolkning kan ha positiva konsekvenser för den kommunala ekonomin.

För de större utbyggnadsområdena kommer det troligen att behövas fler förskoleplatser och beroende på utbyggnadstakt kan det även finnas behov av fler skolplatser. Antalet elevplatser idag, främst i centralorterna som ska växa, kan vara avgörande för vilka kostnader en utbyggnad kan generera. En risk är att kommunen växer relativt ojämnt under en utbyggnadsfas, vilket kan medföra att det parallellt finns behov av att bygga ut platser i utbildningssystemet samtidigt som andra orter behöver skära ner eller rent av lägga ner verksamhet. Denna typ av dynamik kan vara både svår att hantera och skapa spänningar i samhället, samtidigt som det kortsiktigt är kostnadsdrivande att skala ner på verksamhet.

Utbyggnadstakten påverkar också kommunekonomin. Att skala upp den kommunala servicen och hitta rätt balans är svårt då det ofta handlar om tröskelvärden. Att fylla upp en skola är bra för ekonomin till den punkt då det krävs en ny skola eller att bygga ut en befintlig. Då ökar marginalkostnaden för varje ytterligare elev markant. Att planera för tillkommande behov av service för barn är i nuläget lite svårare än tidigare. Historiskt låga födelsetal och låg invandring gör att befolkningstillväxten tappat fart, vilket ökar den ekonomiska risken i att bygga en förskola eller skola. Det gör att varje beslut om nya platser i skola och förskola kommer att behöva avvägas noggrant.

Vid mer omfattande utbyggnader kan även teknisk infrastruktur som vatten och avlopp behöva skalas upp för ökad kapacitet. Översiktsplanen lyfter att det befintliga vattenverket kan behöva bytas ut. Detta är i sig inte en effekt av inriktningarna i översiktsplanen, men med en tillkommande befolkning kommer det ställas krav på större kapacitet i dricksvattensystemet.

8.2.2 Demografins påverkan på kommunekonomi och samhällsekonomi

En parameter som har relativt svag koppling till inriktningen i översiktsplanen, men som är tydligt kostnadsdrivande, är att både andelen och antalet äldre invånare kommer att öka markant de kommande åren. Det kommer ställa krav på äldreomsorgen att skala upp sin verksamhet, vilket kommer vara kostnadsdrivande i en tillväxtfas. Utbyggnaden som planen möjliggör kan underlätta byggandet av vård- och omsorgsboenden om de behövs. Beroende på var och hur de lokaliseras kan det skapa arbetstillfällen i mångfunktionella bebyggelseområden, vilket bidrar till både en större variation av funktioner och en bättre blandning av dag- och nattbefolkning som rör sig i stadsmiljön. Den typen av närvaro kan bidra både till positiva sociala aspekter och samhällsekonomiska nyttor, bland annat genom en ökad upplevd trygghet.

En viktig parameter att beakta kopplat till alla prognoser om hur demografi och utbyggnad av kommunal service kan påverka ekonomin är det kommunala utjämningsystemet. Till relativt stor del kompenseras kommunen för en skev demografi med en stor andel i kostnadsdrivande åldrar, vilket gör det svårt att fullt ut planera för effekterna i den kommunala ekonomin. Eftersom systemet ser till hela landet är det inte bara den egna kommunens förändrade förutsättningar som påverkar utfallet utan även hur det förhåller sig till andra kommuner.

8.2.3 Konsekvenser för näringsliv och arbetsmarknad

Översiktsplanens ambition att verka för både fler arbetsplatser samt en större variation av arbetsplatser kan ha en positiv påverkan på ekonomin. Översiktsplanen pekar både ut nya områden och betonar vikten av att värna befintliga. Vilken effekt en etablering har kan variera. Om de medför stora behov av investeringar i infrastruktur kan det på kort sikt bli kostsamt för kommunen. En aspekt i planen som kan ge positiva ekonomiska konsekvenser är etableringen av nya arbetsplatser. Två av tre förvärvsarbetande invånare i kommunen arbetar utanför kommunen. Av de arbetsplatser som finns i kommunen är sex av tio för kommuninvånare, vilket inte är en ovanlig fördelning för en utpendlingskommun (Förvärvsarbete och pendling, [SCB](#)). Detta innebär att det finns relativt goda förutsättningar för att arbetstillfällen som skapas i kommunen kommer kommuninvånarna till nytta. Leder det till att invånare kommer i arbete eller ökar arbetade timmarna per år, kan det även vara direkt positivt på skattekraften.

Att ha en differentierad arbetsmarknad närmare hemmet kan möjliggöra kortare pendling, vilket ger positiva effekter både kopplat till sociala faktorer, som att stärka banden till närområdet, och miljöeffekter. Det kan även bidra till en mer robust kommunalekonomi. Om en lokal arbetsmarknad kan bidra till att öka andelen hushåll som förvärvsarbetar, kan det ha en direkt effekt på kommunens utgiftssida genom att minska kostnaderna för olika bidragsformer. Att lyckas med detta kan också ge stora förbättringar i hälsa och livskvalitet för de individer som kommer i arbete. Kommunen kan själv vara en viktig motor i detta, då kommunalt anställda i mindre utsträckning är inpendlare jämfört med många andra grupper på arbetsmarknaden.

Sammanfattningsvis innehåller översiktsplanen flera faktorer som kan ge positiva effekter på ekonomin.

8.2.4 Behov av kommunala investeringar

Förslag till utveckling i enlighet med översiktsplanen innefattar behov av kommunala investeringar. Vissa kommunala investeringar bör utgöra en del av det offentligt finansierade samhällsbygget, medan andra kan vara typer av kostnader som kan delas med andra som har nytta av investeringarna. Vissa åtgärder, såsom exempelvis klimatanpassningsåtgärder behöver inte långsiktigt vara en kostnad för kommunen. Vissa åtgärder, om de avhjälper problematik vid byggnader som kommunen äger, kan istället minska risker för stora kostnader med ibland relativt små medel. På samma sätt kan andra större åtgärder ha en stor samhällsnytta genom att de tar bort risker för omfattande störningar på samhälls nivå.

Exempel på kostnadsposter kan vara:

- Översvämningsskydd och att kommunala prioriterade vägar är översvämningssäkrade.
- Medfinansiering i samband med åtgärder på statligt vägnät.
- Skredsäkring inför planläggning av mark för bostäder.
- Avhjälpan av markföroreningar inom planområden, såsom Lödöse varvsområde.
- Utveckling av rekreativa stråk utmed Göta älv, både i Lilla Edet och i Lödöse.
- Utredning och utbyggnad av gång- och cykelvägar.
- Flytt av Hedens idrottsplats till väster om Göteborgsvägen, såsom plankostnader och genomförande.
- Inköp av mark för allmänna ändamål såsom park, med mer.
- Utredningsinsatser såsom förnyat kulturmiljöprogram, utredning av nytt kommunalt naturreservat, styrdokument för dagvattenhantering och översyn över farbara vägar vid översvämning.

Översiktsplanen pekar ut relativt stora utvecklingsmöjligheter för kommunen, vilket kommer att driva kostnader på kortare sikt. Då en översiktsplan pekar ut en inriktning över en längre tidshorisont kan det göra det svårt att fullt ut bedöma kostnaden och för vem i processen den uppstår. Vissa utredningar som är kopplade till översiktsplanen kan visa på behov som är svåra att förutse. Det kan röra all typ planering som kräver ytterligare utredningar. Andra typer av investeringar kan ha längre teknisk livslängd än planens horisont. Kostnader för dagvattenhantering och klimatanpassningsåtgärder som kan minska effekterna av översvämningar ska ses i relation till hur länge de kan fungera riskminimerande. Då kan de visa sig vara en samhällsekonomisk nytta snarare än en kostnad.

8.3 Sociala konsekvenser

De bedömda sociala konsekvenserna av planen beskrivs nedan utifrån områdena folkhälsa, vardagsliv och social sammanhållning.

8.3.1 Folkhälsa

Översiktsplanens bedöms innebära en förbättrad tillgänglighet till natur- och friluftsområden. Ett antal nya eller förbättrade gång- och cykelstråk föreslås för att öka tillgängligheten till grönområden eller viktiga funktioner för natur- och friluftsliv. Planförslaget synliggör befintliga och utvecklade vandringsleder och tar hänsyn till stora opåverkade naturområden, vilket innebär att friluftslivet också värnas. Ett nytt område för camping föreslås öster om Prässebo badplats. Dessa aspekter av planförslaget bedöms kunna bidra till en god folkhälsa och ökad livskvalitet.

Närrekreationsområden i anslutning till centralorter och landsbygdsorter som ska värnas och utvecklas lyfts fram i markanvändningskartan. Längs Göta älvstranden kring Lilla Edet föreslås att nya rekreativa stråk ska utvecklas och tillgängliggörs för allmänheten, vilket antas få positiva konsekvenser för rekreativsmöjligheterna. Inlandsön föreslås utvecklas till rekreativområde, vilket bedöms få positiva konsekvenser för rekreativsmöjligheter. Utveckling av Inlandsön har även möjlighet att skapa en gemensam mötesplats för invånare på båda sidor av älven, som annars utgör en barriär. Väntribryggan i Lilla Edet föreslås utvecklas till gästhamn för fritidsbåtar vilket ytterligare kan bidra till en befolkad plats och bidra till besöksnäringen. Tillgängligheten och kontakten med älven ska även stärkas i Lödöse.

Utveckling av ett antal idrottsplatser föreslås också i översiktsplanen, där samtliga har god tillgänglighet i förhållande till kollektivtrafik och övrig infrastruktur. Detta bedöms kunna få positiva konsekvenser för möjligheterna till rekreation och fysisk aktivitet. Utvecklingen av idrottsplatserna ger även förbättrade möjligheter för barn och unga att utöva sina fritidsintressen.

Nya utbyggnadsområden har lokaliserats med hänsyn till risker för människors hälsa så som buller, luftmiljö, risk vid farligt gods-led, klimatrelaterade risker med mer. Där extra hänsyn behöver tas preciseras detta i markanvändningen.

8.3.2 Vardagsliv

Service och mötesplatser lokaliserar i huvudsak till områden med mångfunktionell bebyggelse, vilka återfinns i samtliga centralorter och landsbygdsorter. Komplettering och förbättring av infrastrukturen för gång- och cykel bedöms kunna förenkla vardagslivet för kommunens invånare. Detta bedöms få positiva sociala konsekvenser för samtliga kommuninvånare men särskilt icke-bilburna, däribland invånare med lägre inkomst.

Översiktsplanen antar en huvudsaklig befolkningsutveckling i tätorterna men möjliggör även viss nybyggnation på landsbygden vilket medför en risk för spridd bebyggelseutveckling. Möjligheterna att bosätta sig på landet ger fler människor tillgång till attraktiva boendemiljöer, men kan innebära negativa konsekvenser. I delar av kommunen där tillgången till service och kollektivtrafik inte är lika stor kan bilen antas bli ett förstahandsval vilket påverkar vardagslivet och kan vara negativt ur en folkhälsoaspekt. Icke-bilburna invånare, däribland barn och ungdomar, kan få sämre tillgång till servicefunktioner och mötesplatser.

Planen betonar vikten av en sammanhängande kommun och den mark som pekats ut som utbyggnadspotential tydliggör det. Att stärka sambandet mellan Lilla Edet och Göta kan få positiva sociala konsekvenser, samtidigt sker utbyggnaden inom E45:s direkta närhet och på båda sidor av vägen. Det medför att barriäreffekter mellan olika delar kan stärkas, exempelvis i Lödöse och Lilla Edets tätort.

8.3.3 Social sammanhållning

Planförslaget verkar för att binda samman kommunens centralorter och landsbygdsorter, samt delar av landsbygden. Det genom placering av utbyggnadsområden och förbättrade gång- och cykelstråk vilket kan antas minska barriäreffekter. En utvecklad besöksanläggning i Göta föreslås, tillsammans med förbättrade gång- och cykelförbindelser. Detta bedöms kunna bidra till att binda samman Göta och Lilla Edet vilket kan stärka känslan av en gemensam centralort i Lilla Edet.

Översiktsplanens förslag till utbyggnadsområden tar utgångspunkt i bostadsförsörjningsprogrammet och de kommunala och regionala mål som finns för bostadsförsörjning och bostadsutbud. Det kvantitativa bostadsbehovet i kommunen kan tillgodoses genom föreslagen markanvändning. Ställningstaganden för ny bebyggelse värnar bland annat om att skapa ett bostadsutbud för livets alla skeden, att bevaka bostadsbehovet för särskilt utsatta grupper samt att möjliggöra närhet mellan bostäder och kommunal service. Detta bedöms kunna bidra positivt till allas lika möjligheter till jämlika livsvillkor, där en egen bostad är grundläggande.

8.3.4 Barnperspektivet

Barns miljöer lyfts fram genom att översiktsplanens *mark- och vattenanvändningskarta* synliggör de lekparkar där utvecklingsmöjligheter finns eller som utgör viktiga målpunkter för barn. På så sätt värnas dessa miljöer och bidrar till barns tillgång till lek och rekreation. De olika förbättringar i infrastruktur för gång- och cykel som översiktsplanen möjliggör bedöms ge förbättrade förutsättningar för barns rörelsefrihet.

9 UNDERLAG

Ett antal [styrdokument och planeringsunderlag](#) har utgjort grund för framtagandet av översiktsplanen. De flesta är framtagna sedan tidigare och är politiskt beslutade. Andra har tagits fram inom ramen för översiktsplaneprocessen och utgör inte föremål för separat politiskt beslut. Den fördjupade översiktsplanen för Lödöse kommer att övergå till planeringsunderlag när denna översiktsplan är antagen.

9.1 Politiskt beslutade underlag

- Planeringsstrategi för översiktsplanen (2023)
- Näringslivsstrategiskt program 2022–2035 (2021)
- Naturvårdsplan (2009, uppdateras 2024-2027)
- Vindbruksplan (2011)
- Föreskrifter om avfallshantering i Lilla Edets kommun (2021)
- Hållbarhetsstrategi (2025)
- Energi- och klimatstrategi (2023)
- Risk och sårbarhetsanalys (2021)
- Kulturarvsplan (2010)
- Strategi för ett mångfaldssamhälle (2017)
- Strategi för Lilla Edets kommuns jämställdhetsarbete 2022–2030
- Bostadsförsörjningsprogram, samt Handlingsplan bostadsförsörjningsprogram Lilla Edets kommun 2024–2028 med riktning mot 2034 (2024)
- Fördjupad översiktsplan för Lödöse (2014)

9.2 Underlag som inte är politiskt beslutade

- Övergripande metodbilaga klimatrisker översiktsplan Lilla Edet (2025-05-09)
- Kunskapsunderlag Jordbruksmark Lilla Edet (2024-09-12)